

Ekonomi ve İhracat Verileri Bülteni

Ağustos 2023

immib

İstanbul Maden ve Metaller
İhracatçı Birlikleri

İçerik

Küresel Ekonomi ve Ticaret	1
Türkiye Ekonomisi ve Dış Ticareti	6
Küresel Emtia Fiyatları	21
Yeşil Ticaret Gerilimleri: İklim ve Ticaret Dengesini Optimal Dengeye Tutturmak	29
Rusya'ya Uygulanan Avrupa Birliği Yaptırımları	31
Kritik Mineraller	39
Türkiye Çevre Etiketleri	56

Bu rapor güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen veriler kullanılarak yalnızca bilgilendirme amacıyla hazırlanmış olup herhangi bir yatırım tavsiyesi olarak yorumlanmamalıdır. Bu raporda yer alan görüş ve değerlendirmeler İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğinin kurumsal yaklaşımını yansıtmamaktadır. İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği bu raporda yer alan görüş, değerlendirme ve bilgilerin doğru, değişmez ve eksiksiz olması konusunda herhangi bir şekilde garanti vermemektedir. İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği bu raporda yer alan bilgilerde herhangi bir bildirimde bulunmaksızın değişiklik yapma hakkına sahiptir. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle oluşabilecek doğrudan veya dolaylı zararlardan İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği sorumluluk kabul etmemektedir.

Küresel Ekonomi ve Ticaret

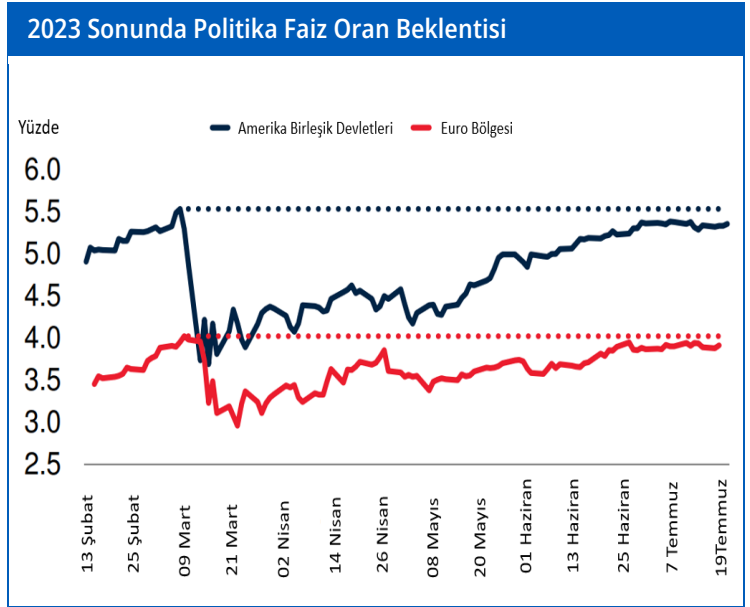
Dünya Ekonomisi

2023 yılında makroekonomik yapı belirsizliğini korumaya devam ediyor

Temmuz ayında IMF'in yayınlamış olduğu Küresel Ekonomik Görünüm raporu¹ ve Dünya Bankası'nın aylık yayınlamış olduğu rapor² incelendiğinde, 2023 yılında küresel ekonomik durumun büyüme ile durgunluk tehditleri arasındaki karmaşık yapısını muhafaza ettiği görülmektedir. Parasal sıkılaştırma, Rusya-Ukrayna arasında devam eden savaş, artan borç yükü, küresel çapta enflasyon oranlarının hedeflenen seviyeye inmemesi dünya ekonomisi üzerinde baskı oluşturmayı sürdürmektedir.

Büyüme Dinamikleri

Nisan 2023 döneminden beri ortaya koyulan küresel ekonomik büyüme projeksiyonlarında yukarı ivmeli olacak şekilde revizyon yapılmaktadır. Bu durum, makro anlamda devam eden küresel problemlerin çözümüne ilişkin pozitif bir gelişme olarak gözükmemektedir. Her ne kadar söz konusu durum olumlu bir döne olsa da, 2022'de %3,5 olarak gerçekleşen ve 2023'te %3,0 seviyesine düşen büyüme oranı, tarihsel büyüme ortalamasının altında kalmaktadır. Merkez bankalarının politika faiz oranlarını artırma eğilimi büyüme oranının tarihsel ortalamasının altında kalmasının en önemli sebeplerinden biri olarak görülmektedir. Bu durum, pandemi sonrası oluşan büyüme ivmesinin azaldığına dair genel bir eğilimi işaret etmektedir.

Kaynak: Dünya Bankası

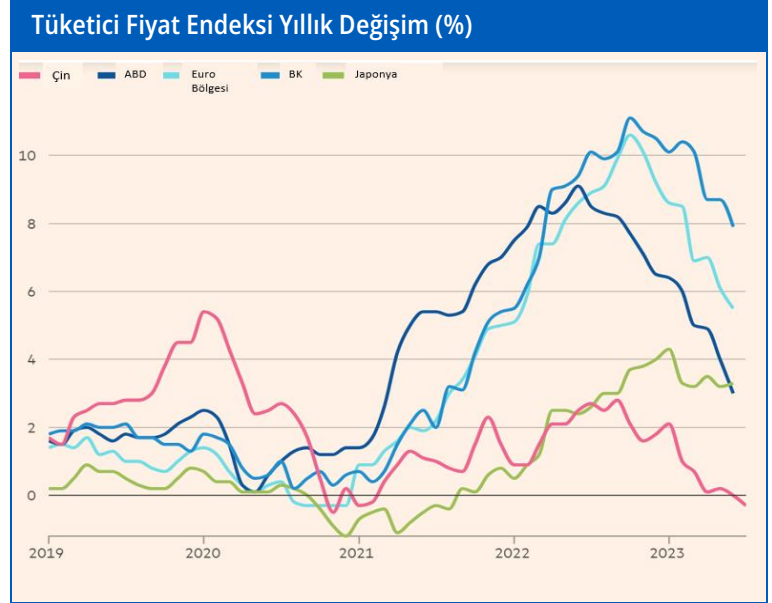
¹ IMF, World Economic Outlook

² Dünya Bankası, Global Monthly

Ekonomiler ülke bazında incelendiği zaman ise, Amerika Birleşik Devletleri'nde büyüme eğiliminin olumsuz seyretme ihtimalinin yüksek olduğu belirtilmektedir. Euro Bölgesi'ndeki ülkelerin büyüme eğilimi ise ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Örneğin, Almanya için 2023 yılında negatif büyüme öngörüsünde bulunulurken, İtalya ve İspanya gibi ülkelerde hizmet ve turizm sektörlerindeki canlanmaya bağlı olarak büyüme tahminlerinde yukarı yönlü revizyonlar görülmektedir. Var olan dengesiz durum, küresel büyüme projeksiyonlarının daha da karmaşık hale gelmesine sebebiyet vermektedir.

Çin'de yaşanan ekonomik yavaşlama ve deflasyon riski

Toplam küresel üretimin önemli bir kısmını gerçekleştiren Çin'in ekonomik dinamiğini kaybettiği görülmektedir. Gayrimenkul sektöründeki süregelen zorluklar ve işgücü piyasası belirsizlikleri Çin'in ekonomik bağlamda potansiyel olarak zorlu bir sürece girme ihtimaline işaret etmektedir. Ek olarak Çin'in içinde bulunduğu durumda deflasyon riski de ön plana çıkan problemlerden bir tanesidir. Financial Times'da³ konuyla ilgili yayınlanan bir makaleye göre, Çin ekonomisi, 2021'in başından bu yana ilk kez tüketici fiyat endeksinin düşmesiyle deflasyon riskine girmiştir. Temmuz'da tüketici fiyat endeksi yıllık olarak %0.3, üretici fiyat endeksi ise %4.4 düşüş göstermiştir. Bu sayede, Çin'in tüketici fiyat endeksi Temmuz ayında -%0.3 olarak gerçekleşmiştir. Bu durumun, tüketici harcamalarında toparlanmanın gerçekleşmemesi halinde deflasyona doğru bir hareketin sinyali olduğu belirtilmektedir. Bunun yanında Çin'in 2023 için GSYİH büyüme hedefinin son 10 yılın en düşük seviyesi olan %5 olması ve Temmuz ayında ihracatın yıllık olarak %14.5 düşmesi ekonomik yavaşlamanın en önemli göstergeleri olarak görülmektedir.

Kaynak: Financial Times

Finansal İstikrar ve Sektörel Farklılıklar

2023 yılında özellikle ABD borç tavanı tartışması ile ABD ve İsviçre'deki bankacılık krizleri gibi olayların büyük ölçüde çözülmüş olmasına rağmen, finansal istikrara ilişkin artan güvensizlik devam etmektedir. Bu durum, kredi imkanlarının sıkışmasına ve bankaların daha temkinli bir yaklaşım içine girmesine sebebiyet vermektedir. Sektörel bazda incelendiğinde ise, gelişmiş ekonomilerde hizmet sektörü yukarı yönlü bir eğilim göstermektedir. Bununla birlikte, imalat sektörleri hala yapısal zorluklarla karşı karşıyadır. Bu durum, Merkez Bankaları'nın fiyat istikrarını sağlamak ve büyümeyi teşvik etmek arasındaki dengeyi koruma noktasında ortaya çıkan bir diğer zorluk olarak görülmektedir.

³ Financial Times, Chinese economy falls into deflation as recovery stumbles²

Enflasyonist Baskılar

Enflasyon küresel anlamda en önemli konulardan biri olarak görülmeye devam etmektedir. Her ne kadar 2022'de %8.7'ye ulaşan enflasyonun 2023'te %6.8'e ve 2024'te %5.2'ye düşmesi beklense de, değişikliğe dirençli görünen kalıcı çekirdek enflasyon, kalıcı maliyet baskılarını arttırmakta ve bu durum yapısal problemlerin oluşmasına sebebiyet vermektedir. Bundan dolayı enflasyon önemli bir endişe oluşturmaya devam etmektedir.

Gelecekteki Belirsizlikler ve Jeopolitik Gerilimler

Küresel ticaret dinamikleri, emtia fiyatları, faiz oranları ve Rusya-Ukrayna arasındaki savaş gibi uluslararası yapısal problemler, belirsizliğin artmasına sebebiyet vermektedir. Örneğin, Rusya'nın Ukrayna ile yapılan Karadeniz Tahıl Koridoru anlaşmasını, anlaşmanın bitiş tarihi olan 17 Temmuz 2023'ten sonra yenilememesi tahıl ve yağ tohumu sevkiyatını etkileyecek olmasından dolayı küresel makro ekonomik belirsizliğin artmasına sebebiyet veren bir durum oluşturmuştur.

Sonuç

IMF ve Dünya Bankası tarafından yayınlanan ilgili raporlarda, küresel ekonomik durum genel perspektifte değerlendirildiğinde, ekonomik toparlanmanın kısmi olarak devam ettiği, ancak bu toparlanmanın bölgesel ve sektörel bazda bütün olarak yaşanmadığı ifade edilmektedir. Merkez bankalarının, fiyat istikrarı ve büyüme teşviki arasındaki dengeyi sağlama noktasında politikalar izlemesi gerektiği belirtilmektedir. Bu bağlamda, küresel ekonominin karşı karşıya olduğu zorlukları aşmak için proaktif reformlara, finansal istikrarın sürdürülmesine ve sürdürülebilirliğe doğru bir yönelime ihtiyaç duyulduğu değerlendirilmektedir.

Küresel Ticaret

Küresel ticaret büyüme hızında yavaşlama devam ediyor

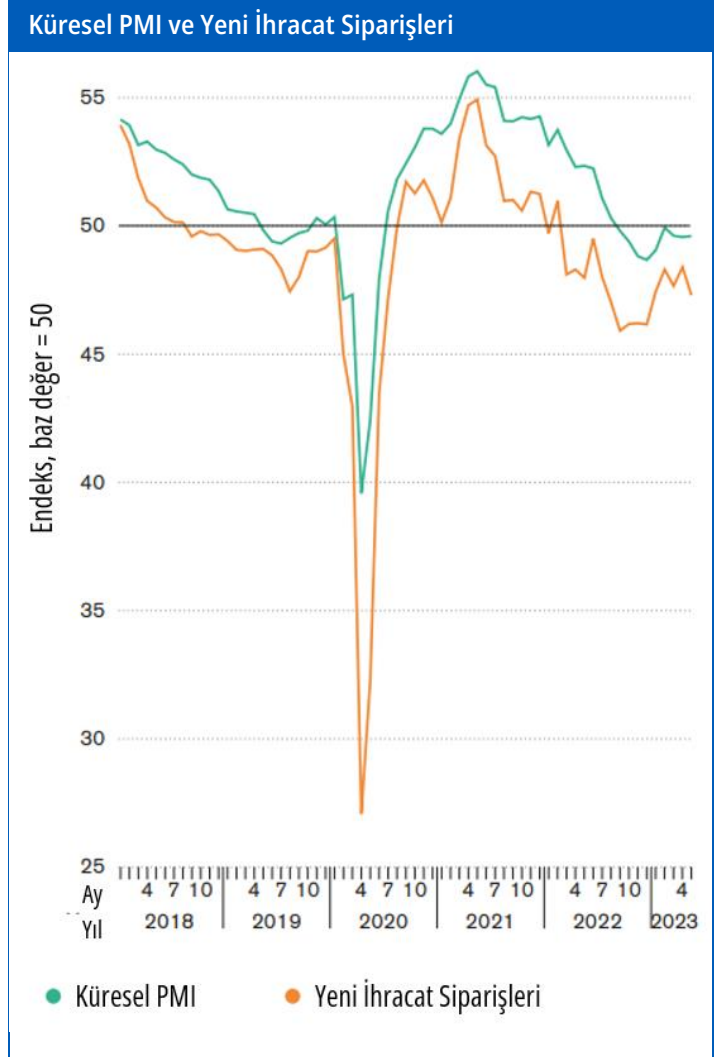
DTÖ tarafından Temmuz ayının sonunda yayınlanan Küresel Ticaretin İstatistiksel İncelemesi⁴ raporunda, özellikle Covid-19 salgını, Ukrayna-Rusya arasında devam eden savaş, yüksek enflasyon oranları, parasal sıkılaştırma ve borç yükündeki artış gibi çoklu etkilerden dolayı küresel ticaretin son dönemde hız kaybetmiş olduğu ifade edilmektedir. Ancak buna rağmen uluslararası ticaret küresel ekonominin toparlanmasına pozitif katkı yapmayı sürdürmektedir. 2023 yılında dünya ticaretinin, özellikle küresel çaptaki yüksek faiz oranlarının ekonomik faaliyetler üzerinde oluşturduğu olumsuz etkileri hissetmesi beklenmektedir. DTÖ tahminleri göre toplam mal ticaretinin 2023 yılında bir önceki yıla kıyasla miktar bazında %1,7 oranında artması beklenmektedir. 40'tan fazla ülkeden elde edilen veriler kullanılarak oluşturulan Küresel Satınalma Yöneticileri Endeksi (PMI) de sanayi ürünleri ihracatındaki soğumayı ortaya koymaktadır. 2022 yılının sonuna doğru kritik eşik olan 50'nin altına düşen endeks değeri 2023 yılı boyunca da 50'nin altında seyretmiştir.

IMF'in Temmuz ayında yayınlanan Küresel Ekonomik Görünüm⁵ raporunda, 2022 yılında değer bazında %5,2 seviyesinde gerçekleşen küresel ticaret⁶ büyüme oranının 2023 yılında %2,0'ye gerileyeceği, 2024 yılında ise %3,7 seviyesinde olacağı belirtilmektedir. 2000 - 2019 yılları arasındaki 20 yıllık süreçte küresel ticaret yıllık ortalama %4,9 oranında büyümüştür. Bu kapsamda 2023 ve 2024 yıllarında, küresel ticaretin söz konusu 20 yıllık ortalamasının altında büyüme sergileyeceği bir döneme girileceği öngörülmektedir. Küresel ticaret büyüme hızındaki azalmanın; küresel talepte yaşanan gerileme, ticaret engellerindeki artış, ABD Doları'nın değerinin diğer para birimleri karşısında artması, yerel hizmetlere olan talepteki artış gibi sebeplerden kaynaklandığı belirtilmektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerin sanayi üretim değerlerinde yaşanan azalış zincirleme bir etki ile uluslararası ticareti ve gelişmiş ülkelerdeki üretimi de olumsuz etkilemektedir. Küresel ticaretin önündeki en önemli risklerden biri, Rusya-Ukrayna arasındaki savaş ile birlikte jeopolitik gerilimlerin artması ve dünya ekonomisinin bloklara ayrılması riskidir. Bu durum, stratejik ürünler ve kritik madenler başta olmak üzere uluslararası ticarete kısıtlamaların artmasına ve yabancı yatırımların azalmasına neden olabilecektir.

⁴ DTÖ, World Trade Statistical Review 2023 [2](#)

⁵ IMF, World Economic Outlook [3](#)

⁶ IMF'nin küresel ticaret hesaplamalarında ticari mal ve hizmet sektörleri birlikte değerlendirilmiştir.

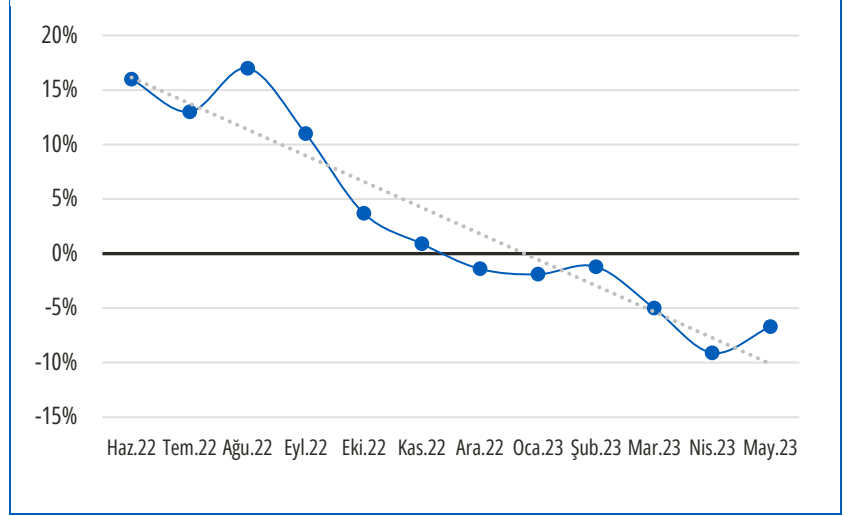

Kaynak: DTÖ

2023 yılı Mayıs ayında küresel ihracat bir önceki yılın aynı ayına göre %6,7 düştü

Uluslararası Ticaret Merkezi⁷ (International Trade Center - ITC) güncel verilerine göre 2023 yılı Mayıs ayında küresel çapta ihracat bir önceki yılın aynı ayına göre %6,7 düşmüştür. Bu dönemde gelişmiş ülkeler grubunun ihracatında azalış oranı %5,6 olarak gerçekleşirken, gelişmekte olan ülkelerin ihracatı %7,8 oranında azalmıştır. En az gelişmiş ülkelerin ihracatı ise bu dönemde %16,0 oranında düşüş kaydetmiştir.

Küresel İhracatın Bir Önceki Yıla Göre Aylık Değişim Oranları

Kaynak: ITC

Not: Veriler ilerleyen dönemde güncellenebilmektedir.

Mayıs ayında tüm bölgelerin ihracatında düşüş yaşandı

Küresel çapta ihracat bölgeler açısından incelendiğinde bir önceki yıla göre Mayıs ayında Afrika bölgesinin ihracatı %15 oranında düşmüştür. Bu dönemde Asya bölgesi ihracatında ise düşüş oranı %11 olarak gerçekleşmiştir. Mayıs ayında Pasifik bölgesi ihracatı ise %5,3 azalmıştır. Kuzey-Orta-Güney Amerika bölgelerindeki ülkelerin ihracatı %3,1 düşerken, Avrupa bölgesi ihracatı %1 azalmıştır.

Mayıs ayında tüm bölgelerin ithalatında da düşüş yaşandı

2023 yılı Mayıs ayında bir önceki yılın aynı ayına göre en fazla ithalat azalışı yaşanan bölge %8,7 ile Asya bölgesi olmuştur. Kuzey-Orta-Güney Amerika bölgesinin azalış oranı ise %7,9 olmuştur. Afrika bölgesinin ithalatı bu dönemde %4,3 oranında azalırken, Pasifik bölgesindeki ülkelerin gerçekleştirdikleri ithalat %2,4 oranında azalmıştır. Avrupa bölgesindeki ithalat ise %1,7 oranında düşmüştür.

İhracatta en yüksek artış oranı gemi, tekne ve parçalarında gerçekleşti

Ürün gruplarına göre incelendiğinde, 2023 yılı Mayıs ayında bir önceki yılın aynı ayına göre uluslararası ticaret alanında en fazla artış gemi, tekne ve parçaları ürün grubunda gerçekleşmiştir. Gemi, tekne ve parçaları ihracatı bu dönemde %34 artışla 3,9 milyar \$'a ulaşmıştır. Hava taşıtları ve parçaları ihracatı Mayıs ayında %33 artarak 21 milyar \$'a yükselmiştir. Diğer ürün gruplarındaki ihracat incelendiğinde, mücevher ihracatı %5,1 artışla 19 milyar \$, elektronik cihazlar %13 düşüşle 190 milyar \$, kimyasallar %16 düşüşle 125 milyar \$, mineral yakıtlar %23 azalışla 185 milyar \$, metal ürünler ihracatı %5,4 azalışla 25 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

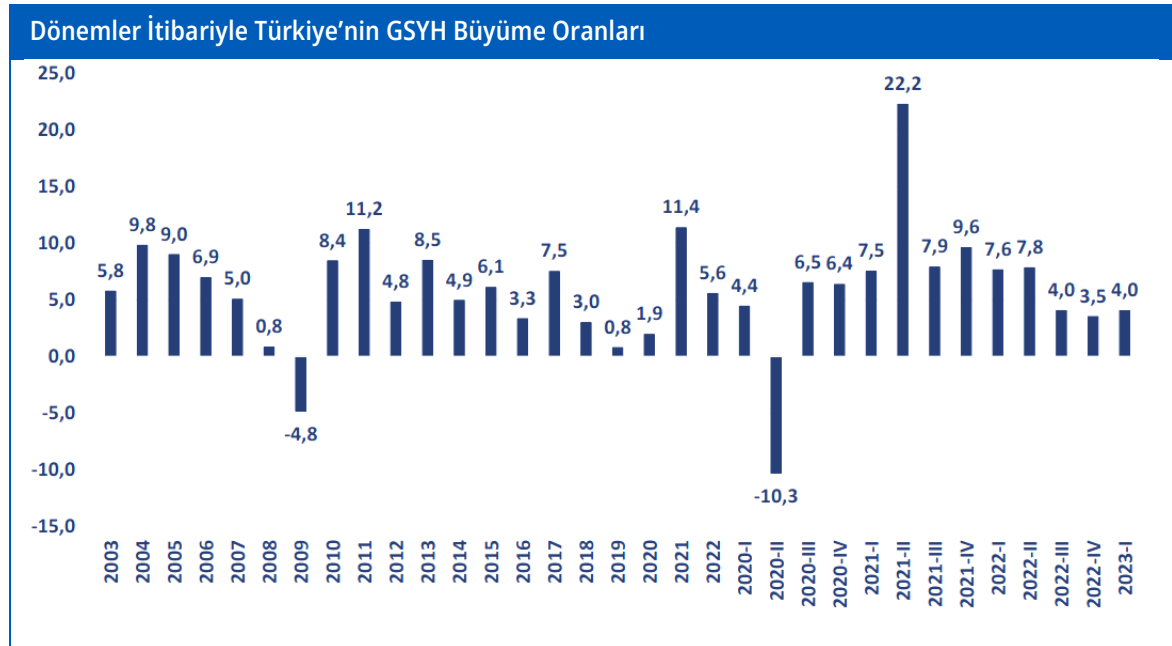
⁷ ITC, The Global State of Trade²

Türkiye Ekonomisi ve Dış Ticareti

Türkiye Ekonomisi

Türkiye ekonomisi 2023 yılı ilk çeyreğinde %4,0 büyüdü

Türkiye'nin gayrisafi yurt içi hasılası (GSYH) 2023 yılı birinci çeyreğinde %4,0 oranında artarak yaklaşık 245,5 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir⁸.

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

⁸ TÜİK, Dönemsel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla

Sanayi Üretim Endeksi Haziran ayında %0,6 arttı

Ekonominin sanayi kesiminde meydana gelen gelişmelerin kısa dönemde olumlu veya olumsuz etkilerinin ölçülebilmesi için "Sanayi Üretim Endeksi" hesaplanmaktadır. Sanayi Üretim Endeksi 2023 yılı Haziran ayında yıllık bazda %0,6 oranında artarken, aylık bazda %1,6 artmıştır. TÜİK verilene göre Haziran ayında madencilik ve taş ocakçılığı sektörü endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre %11,6 azalırken, imalat sanayi sektörü endeksi %2,1 arttı. Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi ise %3,4 azaldı.⁹

İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı Temmuz ayında %77,1 oldu

2023 yılı Temmuz ayında, imalat sanayi genelinde mevsimsel etkilerden arındırılmamış Kapasite Kullanım Oranı (KKO), bir önceki aya göre 0,3 puan artarak yüzde 77,1 seviyesinde gerçekleşmiştir. Mevsimsel etkilerden arındırılmış Kapasite Kullanım Oranı (KKO-MA) ise, bir önceki aya göre 0,3 puan artarak yüzde 76,9 olmuştur. TCMB verilerine göre Temmuz ayında kapasite kullanım oranı yatırım mallarında bir önceki aya göre 0,4 puan artışla 79,6'ya ulaşmıştır. Ara mallarda ise 0,1 puan düşüşle 76,1'e düşmüştür. Tüketim mallarında 0,6 puan düşüşle 73,4'e düşerken, dayanıklı tüketim mallarında aynı kalarak 74,6 olmuştur. Dayanısız tüketim mallarında ise 0,7 puan düşerek 73,2 seviyesinde gerçekleşmiştir.¹⁰

Türkiye'nin Temel Ekonomik Göstergeleri										
Göstergeler	2020	2021	2022	2023						
				Oca.	Şub.	Mar.	Nis.	May.	Haz.	Tem.
GSYH Değişim ¹ (%)	1,9	11,4	5,6	-	-	4,0	-	-	-	-
GSYH (milyar \$)	717	807	906	-	-	245,5	-	-	-	-
Sanayi Üretim Endeksi Yıllık Değişim ²	1,6	17,5	5,7	4,6	-8,2	0,4	-1,2	-0,2	0,6	-
İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (%)	71,9	76,6	77,2	75,3	75,2	73,5	75,4	76,0	76,8	77,1
İşsizlik Oranı (%)	13,1	12,0	10,4	10,3	10,6	10,3	10,0	9,5	9,6	-
Cari İşlemler Dengesi (milyar \$)	-31,9	-7,2	-48,8	-10,4	-9,1	-4,9	-5,4	-7,9	-	-
Cari İşlemler Dengesi / GSYH Oranı (%)	-4,4	-0,9	-5,3	-	-	-	-	-	-	-
Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)	-49,9	-46,2	-109,5	-14,3	-12,1	-8,3	-8,8	-12,5	-5,4	-12,4
İhracat (FOB, milyar \$)	169,6	225,2	254,2	19,3	18,6	23,6	19,3	21,7	20,9	20,1
İthalat (CIF, milyar \$)	219,5	271,4	363,7	33,6	30,7	31,9	28,1	34,2	26,3	32,5
Bütçe Dengesi / GSYH Oranı (%)	-3,5	-2,8	-0,9	-	-	-	-	-	-	-
TÜFE ³ Oranı (%)	14,60	36,08	64,27	57,68	55,18	50,51	43,68	39,59	38,21	47,83

Kaynak: Hazine Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, TÜİK, TCMB

¹GSYH (Yıllık Reel Yüzde Değişim)

²Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi (2015=100, Yıllık Yüzde Değişim)

³TÜFE Dönem sonu yıllık yüzde değişim

Not: 2023 yılına ilişkin veriler geçici olup ilerleyen dönemde bu veriler ilgili kuruluşlar tarafından revize edilebilmektedir.

⁹ TÜİK, Sanayi Üretim Endeksi [2](#)

¹⁰ TCMB, İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı [2](#)

İşsizlik Haziran ayında %9,6 olarak gerçekleşti

Mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlik oranı 2023 yılı Haziran ayında bir önceki aya göre 0,1 puan artarak %9,6 seviyesinde gerçekleşmiştir. İstihdam edilenlerin sayısı 2023 yılı Haziran ayında bir önceki aya göre 363 bin kişi azalarak 31 milyon 291 bin kişi, istihdam oranı ise 0,6 puan azalarak %47,8 oldu. Bu dönemde işgücü bir önceki aya göre 359 bin kişi azalarak 34 milyon 629 bin kişi, işgücüne katılma oranı ise 0,6 puan azalarak %52,9 olarak gerçekleşti¹¹.

Haziran 2023 döneminde Cari İşlemler Hesabı 674 milyon \$ fazla verdi

TCMB verilerine göre, Haziran ayında cari işlemler hesabı 674 milyon \$ fazla kaydetmiştir. Altın ve enerji hariç cari işlemler hesabı ise yaklaşık 5,6 milyar \$ fazla vermiştir. Ödemeler dengesi tanımlı dış ticaret açığı 3,7 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Hizmetler dengesi kaynaklı girişler 5.0 milyar \$ seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu kalem altında seyahat kaleminden kaynaklanan net gelirler 4.2 milyar \$ olmuştur.¹²

Tüketici fiyat endeksi Temmuz ayında yıllık %47,83 oldu

TÜİK verilerine göre tüketici fiyat endeksi, 2023 yılı Temmuz ayında bir önceki aya göre %9,49, bir önceki yılın Aralık ayına göre %31,14, bir önceki yılın aynı ayına göre %47,83 ve on iki aylık ortalamalara göre %57,45 olarak gerçekleşmiştir¹³. Temmuz ayında bir önceki yılın aynı ayına göre en az artış gösteren ana grup %19,31 ile konut olurken, bir önceki yılın aynı ayına göre artışın en yüksek olduğu ana grup ise %82,62 ile lokanta ve oteller olmuştur. Yurt içi üretici fiyat endeksi ise 2023 yılı Temmuz ayında bir önceki aya göre %8,23, bir önceki yılın Aralık ayına göre %24,27, bir önceki yılın aynı ayına göre %44,5 ve on iki aylık ortalamalara göre %78,51 artış göstermiştir¹⁴. Yıllık azalış %17,56 ile elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme sektöründe gerçekleştirilmiştir. Buna karşılık diğer madencilik ve taş ocaklığı ürünleri %89,56, temel eczacılık ürünleri ve müstahzarları %80,63, içecekler %77,29 ile endekslerin en fazla arttığı alt sektörler olmuştur.

Türkiye'nin PMI değeri 2023 yılı Temmuz ayında 49,9 olarak gerçekleşti

Satınalma Yöneticileri Endeksleri (Purchasing Managers' Indices - PMI), ekonomik faaliyet koşullarının ölçümü açısından yakından takip edilen göstergeler arasında yer almaktadır. PMI'lar ekonomik koşullara ilişkin önemli bir öncü göstergedir. PMI'ların 50'den büyük olması önceki aya kıyasla bir artış olduğu anlamını taşıırken, 50'den küçük olması ise önceki aya göre düşüş olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda PMI Endeksleri ilgili ekonomi ve sektörün faaliyet koşullarındaki değişimin yönünü göstermektedir. 2023 yılı Temmuz ayında Türkiye'nin PMI değeri 49,9 düzeyinde gerçekleşmiştir¹⁵.

¹¹ TÜİK, İşgücü İstatistikleri [2](#)

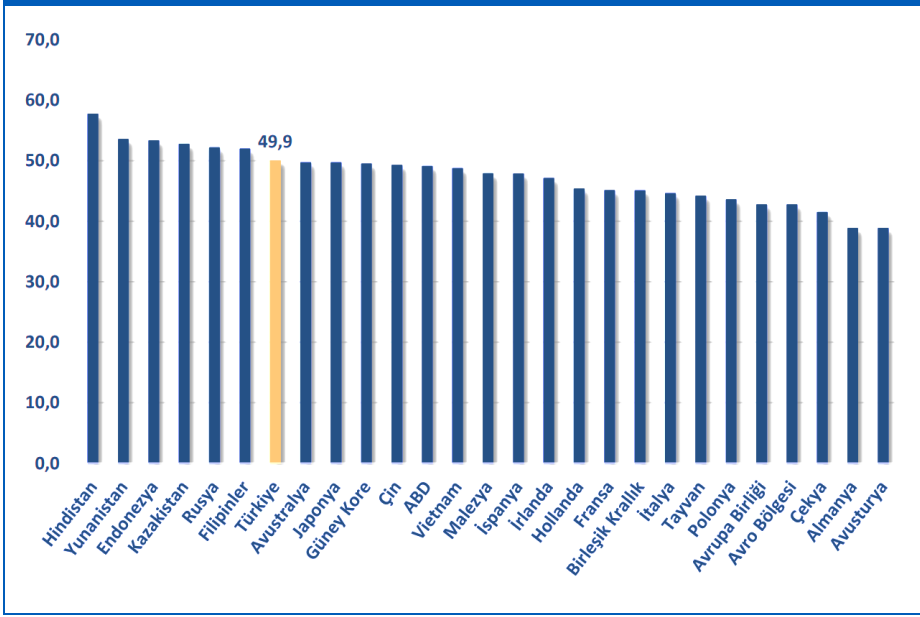
¹² TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri [2](#)

¹³ TÜİK, Tüketici Fiyat Endeksi [2](#)

¹⁴ TÜİK, Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi [2](#)

¹⁵ Ticaret Bakanlığı, Ekonomik Görünüm [2](#)

İmalat Sanayi Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI) Temmuz 2023

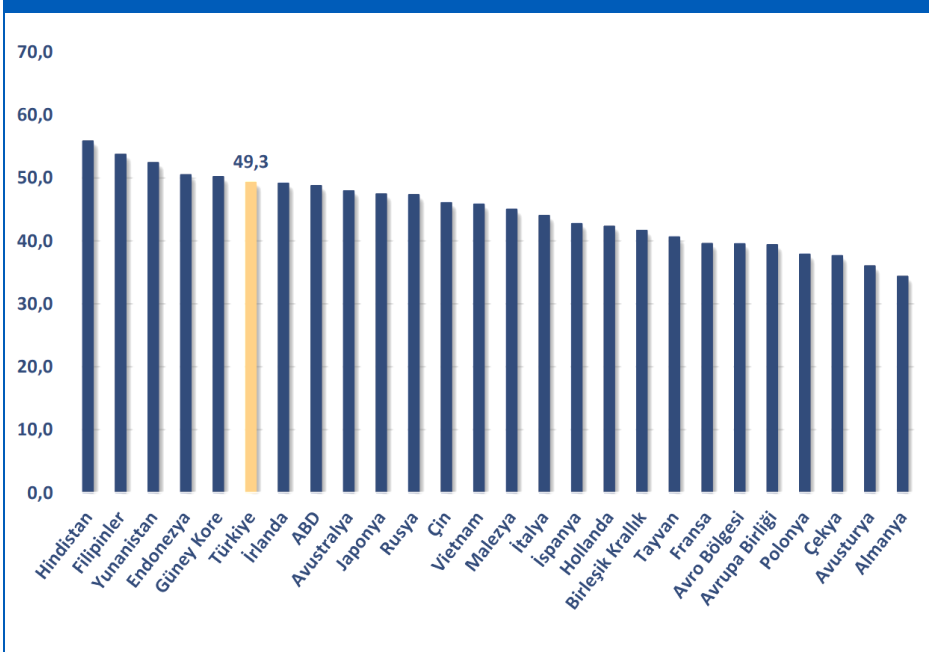

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, S&P Global

Temmuz ayında Türkiye'nin Yeni İhracat Siparişleri Endeksi değeri 49,3 oldu

Satınalma yöneticileri ile yapılan görüşme ve anketlerden elde edilen veriler analiz edilerek hazırlanan "Yeni İhracat Siparişleri Endeksi" mal ve hizmet sektörlerindeki yurt dışı talebi ölçen bir göstergedir. Bu sayede ülke ve sektör bazında ihracat talebinde zaman içinde meydana gelen değişimler takip edilebilmektedir. Endeks değerinin 50'nin altında olması talepteki düşüşü, 50'nin üstünde olması talepteki artış ifade ederken, 50 değeri bir değişimin olmadığını göstermektedir. Yeni İhracat Siparişleri Endeksi değeri 2023 yılı Temmuz ayında 49,3 olarak gerçekleşmiştir. Haziran ayında endeks değeri 51,0'dı.

Yeni İhracat Siparişleri Endeksi Temmuz 2023

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

4 Ağustos 2023 tarihi itibariyle ticari kredi hacmi 8,06 trilyon TL'ye ulaştı

BDDK tarafından 4 Ağustos 2023 tarihinde yayınlanan haftalık bankacılık sektörü verilerine göre ticari kredi hacmi 8,06 trilyon TL'ye ulaşmıştır¹⁶.

Krediler			
Sektör / Krediler (4 Ağustos 2023 Cuma) (Milyon TL)	TL Cinsinden	Yabancı Para Cinsinden	Toplam
Toplam Krediler	6.905.228	3.426.506	10.331.734
Tüketici Kredileri ve Bireysel Kredi Kartları	2.267.188	1.808	2.268.996
Ticari ve Diğer Krediler	4.638.040	3.424.697	8.062.738
Taksitli Tic. Krd. ve Kurumsal Kredi Kartları	1.148.316	401.172	1.549.488
KOBİ Kredileri	2.471.846	386.854	2.858.701

Kaynak: BDDK

¹⁶ BDDK, Haftalık Bankacılık Sektörü Verileri [i](#)

Türkiye Dış Ticareti

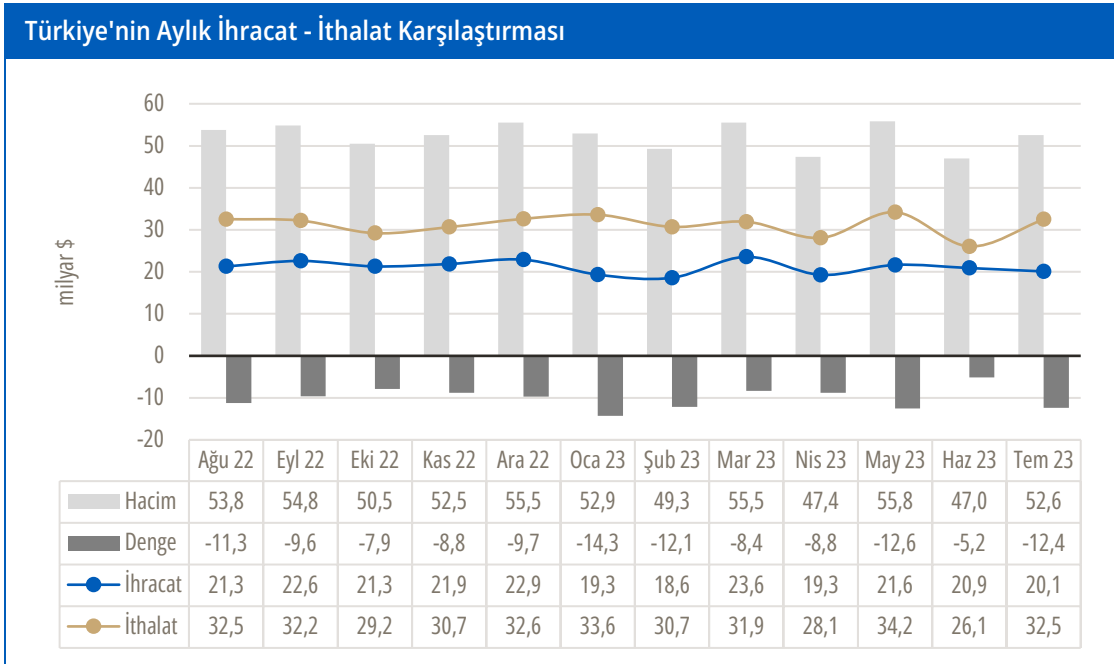
Temmuz ayında ihracat %8,4 artışla 20,1 milyar \$ oldu

2023 yılının Temmuz ayında Türkiye ihracatı %8,4 artışla 20,1 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde toplam ithalat %11,1 artışla 32,5 milyar \$'a yükselmiştir. Dış ticaret hacmi ise %10 artışla 52,6 milyar \$'a ulaşmıştır. İlgili ayda ihracatın ithalatı karşılama oranı %61,87 olarak gerçekleşmiştir. Ocak-Temmuz 2023 döneminde ise Türkiye ihracatı %0,6 azalışla 143,4 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. İthalat ise %5,1 artışla 217,1 milyar \$'a ulaşmıştır. Bu dönemde dış ticaret hacmi %2,8 değişimle 360,5 milyar \$ olmuştur. İthalatın ihracatı karşılama oranı %66,1 olarak gerçekleşmiştir. Son 12 aylık ihracat 253,4 milyar \$'a ulaşmıştır.

Türkiye Dış Ticareti				
	Temmuz 2023	Değ. (%)	Ocak-Temmuz 2023	Değ. (%)
İhracat (milyar \$)	20,1	8,4	143,4	-0,6
İthalat (milyar \$)	32,5	11,1	217,1	5,1
Dış Ticaret Hacmi (milyar \$)	52,6	10,0	360,5	2,8
Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)	-12,4	15,7	-73,6	18,2
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)	61,9	-	66,1	-

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Son 12 aylık dönemde aylık ortalama ihracat 21,1 milyar \$, ortalama ithalat ise 31,2 milyar \$ olmuştur. Son 1 yılda en yüksek ihracat rakamına 23,6 milyar \$ ile 2023 yılı Mart ayında erişilmiştir. En düşük ihracat ise 18,6 milyar \$ ile 2023 yılı Şubat ayında gerçekleşmiştir. En yüksek aylık ithalat 34,2 milyar \$ ile 2023 yılı Mayıs ayında, en düşük ithalat ise 26,1 milyar \$ ile 2023 yılı Haziran ayında olmuştur.

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Temmuz ayında en fazla ihracat yapılan ülke grubu 8,63 milyar \$ ile Avrupa Birliği oldu

Bölgesel bazda ülkemizin en büyük ticaret ortağı konumunda bulunan Avrupa Birliği ile ihracatımız 2023 yılı Temmuz ayında geçen yıla göre %16,9 oranında artarak 8,63 milyar \$ olarak gerçekleşti. Toplam ihracat içindeki payı ise %42,9 oldu. 2023 yılı Temmuz ayında en fazla ihracat gerçekleştirilen ikinci bölge Yakın ve Orta Doğu olup, bu bölgeye gerçekleştirilen ihracat %8,2 oranında artış ve %16,9 pay ile 3,4 milyar \$'a ulaşmıştır. İlgili dönemde Diğer Avrupa (AB Hariç) ülkeleri 3,03 milyar \$ ihracat, %8,1 artış ve %15,1 pay ile en fazla ihracat gerçekleştirilen 3. ülke grubu olmuştur.

Ülke Grupları İhracat Dağılımı							
Sıra	Ülke Grupları	Temmuz 2023			Ocak-Temmuz 2023		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Avrupa Birliği	8.627	16,9	42,9	60.543	-0,2	42,2
2	Yakın ve Orta Doğu	3.398	8,2	16,9	24.140	-0,9	16,8
3	Diğer Avrupa (AB Hariç)	3.030	8,1	15,1	22.557	21,9	15,7
4	Kuzey Amerika	1.444	0,7	7,2	9.536	-14,2	6,6
5	Diğer Asya	1.401	10,6	7,0	10.548	5,6	7,4
6	Kuzey Afrika	981	0,5	4,9	7.193	-16,7	5,0
7	Diğer Afrika	616	-20,3	3,1	4.298	-25,5	3,0
8	Güney Amerika	244	-16,4	1,2	1.448	-28,6	1,0
9	Orta Amerika ve Karayipler	233	-23,0	1,2	1.477	-13,9	1,0
10	Avustralya ve Yeni Zelanda	84	9,3	0,4	562	-9,3	0,4
	Diğerleri	36	-60,7	0,2	1.131	45,3	0,8
	Toplam	20.093	8,4	100,0	143.435	-0,5	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Avrupa Birliği (AB): Fransa, Hollanda, Almanya, İtalya, İrlanda, Danimarka, Yunanistan, Portekiz, İspanya, Belçika, Lüksemburg, İsveç, Finlandiya, Avusturya, Malta, Estonya, Letonya, Litvanya, Polonya, Çekya, Slovakya, Macaristan, Romanya, Bulgaristan, Slovenya, Hırvatistan

Diğer Avrupa (AB hariç): Birleşik Krallık, İzlanda, Norveç, Lihtenştayn, İsviçre, Faroe Adaları, Andorra, Cebelitarık, Vatikan, San Marino, Arnavutluk, Ukrayna, Belarus, Moldova, Rusya Federasyonu, Bosna Hersek, Kosova, Kuzey Makedonya, Karadağ, Sırbistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Kuzey Afrika: Ceuta, Melilla, Fas, Cezayir, Tunus, Libya, Mısır, Batı Sahra

Diğer Afrika: Sudan, Güney Sudan, Moritanya, Mali, Burkina Faso, Nijer, Çad, Cabo Verde, Senegal, Gambia, Gine-Bissau, Gine, Sierra Leone, Liberya, Kotdivuar, Gana, Togo, Benin, Nijerya, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Ekvator Ginesi, Sao Tome ve Prinsipe, Gabon, Kongo, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Ruanda, Burundi, Saint Helena, Angola, Etiyopya, Eritre, Cibuti, Somali, Kenya, Uganda, Tanzanya, Seyşeller, Britanya Hint Okyanus Toprakları, Mozambik, Madagaskar, Mauritius, Komorlar, Zambiya, Zimbabve, Malavi, Güney Afrika Cumhuriyeti, Namibya, Botsvana, Esvatini, Lesotho

Kuzey Amerika: Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Grönland, Saint Pierre ve Miquelon

Orta Amerika ve Karayipler: Meksika, Bermuda, Guatemala, Belize, Honduras, El Salvador, Nikaragua, Kosta Rika, Panama, Anguilla, Küba, Saint Kitts ve Nevis, Haiti, Bahamalar, Turks ve Caicos Adaları, Dominik Cumhuriyeti, Amerika Birleşik Devletleri Virjin Adaları, Antigua ve Barbuda, Dominika, Cayman Adaları, Jamaika, Saint Lucia, Saint Barthelemy, Saint Vincent ve Grenadinler, Britanya Virjin Adaları, Barbados, Montserrat, Trinidad ve Tobago, Grenada, Aruba, Curaçao, Bonaire, Sint Eustatius ve Saba, Sint Maarten (Hollanda kısmı)

Güney Amerika: Kolombiya, Venezuela, Guyana, Surinam, Ekvator, Peru, Brezilya, Şili, Bolivya, Paraguay, Uruguay, Arjantin, Falkland Adaları (Malvinas)

Yakın ve Orta Doğu: Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Lübnan, Suriye, Irak, İran, İsrail, Filistin, Ürdün, Suudi Arabistan, Kuveyt, Bahreyn, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Umman, Yemen

Diğer Asya: Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Tacikistan, Kırgızistan, Doğu Timor, Afganistan, Pakistan, Hindistan, Bangladeş, Maldivler, Sri Lanka, Nepal, Butan, Myanmar, Tayland, Laos, Vietnam, Kamboçya, Endonezya, Malezya, Brunei, Singapur, Filipinler, Moğolistan, Çin, Kuzey Kore, Güney Kore, Japonya, Tayvan, Hong Kong, Makao

Temmuz ayında en fazla ithalat yapılan ülke grubu 10,03 milyar \$ ile Avrupa Birliği

2023 yılının Temmuz ayında Türkiye'nin toplamda en fazla ithalat gerçekleştirdiği ülke grubu Avrupa Birliği ülkeleri olmuştur. Avrupa Birliği ülke grubu ile ithalat Temmuz ayında geçen yıla göre %35,7 oranında artarak 10,03 milyar \$ olarak gerçekleşti. Toplam ithalat içindeki payı ise %30,9 oldu. 2023 yılı Temmuz ayında en fazla ithalat gerçekleştirilen ikinci bölge Diğer Asya olup, bu bölgeye gerçekleştirilen ithalat %16 oranında artış ve %26,6 pay ile 8,65 milyar \$'a ulaşmıştır. İlgili dönemde Diğer Avrupa (AB Hariç) ülkeleri 7,35 milyar \$ ithalat, %7,7 artış ve %22,6 pay ile en fazla ithalat gerçekleştirilen 3. ülke grubu olmuştur.

Ülke Grupları İthalat Dağılımı							
Sıra	Ülke Grupları	Temmuz 2023			Ocak-Temmuz 2023		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Avrupa Birliği	10.029	35,7	30,9	61.956	16,5	28,5
2	Diğer Asya	8.648	16,0	26,6	53.908	5,1	24,8
3	Diğer Avrupa (AB Hariç)	7.348	7,7	22,6	50.909	16,0	23,5
4	Kuzey Amerika	1.676	7,3	5,2	10.062	2,6	4,6
5	Yakın ve Orta Doğu	1.498	-6,9	4,6	13.120	5,6	6,0
6	Güney Amerika	726	-26,7	2,2	4.063	-38,4	1,9
7	Kuzey Afrika	683	68,9	2,1	4.201	24,6	1,9
8	Diğer Afrika	233	-2,5	0,7	1.656	-18,6	0,8
9	Orta Amerika ve Karayipler	136	2,3	0,4	832	11,1	0,4
10	Avustralya ve Yeni Zelanda	118	-37,0	0,4	813	-13,1	0,4
	Diğerleri	1.383	-43,5	4,3	15.531	-30,1	7,2
	Toplam	32.476	11,1	100,0	217.053	5,1	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Avrupa Birliği (AB): Fransa, Hollanda, Almanya, İtalya, İrlanda, Danimarka, Yunanistan, Portekiz, İspanya, Belçika, Lüksemburg, İsveç, Finlandiya, Avusturya, Malta, Estonya, Letonya, Litvanya, Polonya, Çekya, Slovakya, Macaristan, Romanya, Bulgaristan, Slovenya, Hırvatistan

Diğer Avrupa (AB hariç): Birleşik Krallık, İzlanda, Norveç, Lihtenştayn, İsviçre, Faroe Adaları, Andorra, Cebelitarık, Vatikan, San Marino, Arnavutluk, Ukrayna, Belarus, Moldova, Rusya Federasyonu, Bosna Hersek, Kosova, Kuzey Makedonya, Karadağ, Sırbistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Kuzey Afrika: Ceuta, Melilla, Fas, Cezayir, Tunus, Libya, Mısır, Batı Sahra

Diğer Afrika: Sudan, Güney Sudan, Moritanya, Mali, Burkina Faso, Nijer, Çad, Cabo Verde, Senegal, Gambia, Gine-Bissau, Gine, Sierra Leone, Liberya, Kotdivuar, Gana, Togo, Benin, Nijerya, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Ekvator Ginesi, Sao Tome ve Prinsipe, Gabon, Kongo, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Ruanda, Burundi, Saint Helena, Angola, Etiyopya, Eritre, Cibuti, Somali, Kenya, Uganda, Tanzanya, Seyşeller, Britanya Hint Okyanus Toprakları, Mozambik, Madagaskar, Mauritius, Komorlar, Zambiya, Zimbabve, Malavi, Güney Afrika Cumhuriyeti, Namibya, Botswana, Esvatini, Lesotho

Kuzey Amerika: Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Grönland, Saint Pierre ve Miquelon

Orta Amerika ve Karayipler: Meksika, Bermuda, Guatemala, Belize, Honduras, El Salvador, Nikaragua, Kosta Rika, Panama, Anguilla, Küba, Saint Kitts ve Nevis, Haiti, Bahamalar, Turks ve Caicos Adaları, Dominik Cumhuriyeti, Amerika Birleşik Devletleri Virjin Adaları, Antigua ve Barbuda, Dominika, Cayman Adaları, Jamaika, Saint Lucia, Saint Barthelemy, Saint Vincent ve Grenadinler, Britanya Virjin Adaları, Barbados, Montserrat, Trinidad ve Tobago, Grenada, Aruba, Curaçao, Bonaire, Sint Eustatius ve Saba, Sint Maarten (Hollanda kısmı)

Güney Amerika: Kolombiya, Venezuela, Guyana, Surinam, Ekvator, Peru, Brezilya, Şili, Bolivya, Paraguay, Uruguay, Arjantin, Falkland Adaları (Malvinas)

Yakın ve Orta Doğu: Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Lübnan, Suriye, Irak, İran, İsrail, Filistin, Ürdün, Suudi Arabistan, Kuveyt, Bahreyn, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Umman, Yemen

Diğer Asya: Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Tacikistan, Kırgızistan, Doğu Timor, Afganistan, Pakistan, Hindistan, Bangladeş, Maldivler, Sri Lanka, Nepal, Butan, Myanmar, Tayland, Laos, Vietnam, Kamboçya, Endonezya, Malezya, Brunei, Singapur, Filipinler, Moğolistan, Çin, Kuzey Kore, Güney Kore, Japonya, Tayvan, Hong Kong, Makao

2023 yılı Temmuz ayında en fazla ihracat yapılan ülke 1,68 milyar \$ ile Almanya

2023 yılı Temmuz ayında en çok ihracat yapılan ülke geçen yılın aynı dönemine göre %12,7 değişim ve 1,68 milyar \$ ile Almanya olmuştur. Toplam ihracat içindeki payı ise %8,3 olarak gerçekleşmiştir. Temmuz ayında en fazla ihracat gerçekleştirilen ikinci ülke ise İtalya olmuştur. İlgili ülkeye ihracat geçen yılın aynı dönemine göre %23 oranında artarak 1,1 milyar \$ olarak gerçekleşmiş ve toplam ihracat içinde %5,5 oranında bir payı oluşturmuştur. En fazla ihracat gerçekleştirilen üçüncü ülke ise ABD olmuştur. Bu ülkeye ihracat %15,5 azalarak 1,1 milyar \$ seviyesine çıkmıştır. Toplam ihracat içindeki payı ise %5,5 oranındadır.

En Fazla İhracat Yapılan 20 Ülke							
Sıra	Ülke	Temmuz 2023			Ocak-Temmuz 2023		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Almanya	1.677	12,7	8,3	12.383	2,3	8,6
2	İtalya	1.103	23,0	5,5	7.266	-3,2	5,1
3	ABD	1.101	-15,5	5,5	8.488	-14,5	5,9
4	Irak	979	-2,1	4,9	6.651	-9,5	4,6
5	İngiltere	962	-5,1	4,8	6.959	-7,2	4,9
6	Rusya Federasyonu	806	10,5	4,0	6.620	82,1	4,6
7	Fransa	805	35,6	4,0	6.026	11,5	4,2
8	İspanya	784	29,1	3,9	5.997	2,0	4,2
9	Romanya	728	60,8	3,6	4.050	-1,8	2,8
10	BAE	700	125,8	3,5	3.791	34,3	2,6
11	Hollanda	580	-8,3	2,9	4.171	-13,7	2,9
12	Polonya	485	30,4	2,4	3.328	3,2	2,3
13	Yunanistan	480	92,8	2,4	2.366	18,2	1,6
14	İsrail	411	-10,9	2,0	3.337	-20,1	2,3
15	Belçika	392	7,3	2,0	2.546	-11,7	1,8
16	Bulgaristan	372	-27,1	1,9	2.477	-15,5	1,7
17	Kanada	343	162,2	1,7	1.047	-11,7	0,7
18	Ukrayna	286	7,0	1,4	2.081	68,7	1,5
19	Cezayir	252	46,2	1,3	1.380	16,6	1,0
20	Kazakistan	241	111,7	1,2	1.575	111,7	1,1
	Liste Toplamı	13.487	15,6	67,1	92.539	2,1	64,5
	Diğer	6.606	-3,8	32,9	50.896	-5,0	35,5
	Toplam	20.093	8,4	100	143.435	-0,5	100

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

2023 yılı Temmuz ayında en fazla ithalat yapılan ülke 4,6 milyar \$ ile Çin

2023 yılı Temmuz ayında en çok ithalat yapılan ülke geçen yılın aynı dönemine göre %21 değişim ve 4,6 milyar \$ ile Çin olmuştur. Toplam ithalat içindeki payı ise %14,2 olarak gerçekleşmiştir. Temmuz ayında en fazla ithalat gerçekleştirilen ikinci ülke ise Rusya Federasyonu olmuştur. İlgili ülkeye ihracat geçen yılın aynı dönemine göre %14,6 oranında azalarak 3,74 milyar \$ olarak gerçekleşmiş ve toplam ithalat içinde %11,5 oranında bir payı oluşturmuştur. En fazla ithalat gerçekleştirilen üçüncü ülke ise Almanya olmuştur. Bu ülkeye ithalat %59,8 artarak 2,84 milyar \$ seviyesine çıkmıştır. Toplam ithalat içindeki payı ise %8,7 oranındadır.

En Fazla İthalat Yapılan 20 Ülke							
Sıra	Ülke	Temmuz 2023			Ocak-Temmuz 2023		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Çin	4.602	21,0	14,2	26.840	12,4	12,4
2	Rusya Federasyonu	3.736	-14,6	11,5	28.470	-11,3	13,1
3	Almanya	2.841	59,8	8,7	16.279	22,6	7,5
4	İsviçre	2.525	74,6	7,8	14.315	225,7	6,6
5	ABD	1.589	14,4	4,9	9.162	2,1	4,2
6	İtalya	1.414	16,9	4,4	8.680	9,1	4,0
7	Fransa	1.258	23,1	3,9	6.933	28,6	3,2
8	İspanya	872	74,7	2,7	5.445	35,7	2,5
9	Güney Kore	835	24,3	2,6	5.541	-0,3	2,6
10	İngiltere	608	55,2	1,9	3.722	6,6	1,7
11	Hindistan	559	-33,8	1,7	4.641	-31,5	2,1
12	Japonya	532	64,8	1,6	3.083	16,8	1,4
13	Polonya	470	22,3	1,4	2.926	22,3	1,3
14	BAE	443	5,9	1,4	5.155	120,5	2,4
15	Belçika	416	20,7	1,3	2.670	-3,0	1,2
16	Malezya	402	-6,3	1,2	2.422	-7,9	1,1
17	Brezilya	394	-13,4	1,2	2.507	-21,6	1,2
18	Hollanda	384	18,0	1,2	2.626	-2,7	1,2
19	Romanya	356	40,8	1,1	2.252	10,2	1,0
20	Mısır	351	124,0	1,1	2.034	43,0	0,9
	Liste Toplamı	24.587	19,8	75,7	155.704	12,9	71,7
	Diğer	7.889	-9,5	24,3	61.348	-10,5	28,3
	Toplam	32.476	11,1	100	217.053	5,1	100

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Temmuz ayında en fazla ihracat gerçekleştirilen sektör Otomotiv Endüstrisi

2023 yılı Temmuz ayında sektör bazında Otomotiv Endüstrisi 2,73 milyar \$ ihracat ve %13,6 pay ile en fazla ihracat gerçekleştirilen sektör olmuştur. Kimyevi Maddeler ve Mamulleri sektörü 2,15 milyar \$ ihracat ve %10,7 payla ikinci sırada yer almıştır. Hazırgiyim ve Konfeksiyon sektörü ise 1,55 milyar \$ ihracat ve %7,7 payla Temmuz ayında en fazla ihracat gerçekleştiren üçüncü sektör olmuştur. Temmuz ayında Türkiye ihracatının kilogram birim fiyatı %7,4 artışla 1,4 \$ olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye İhracatının Sektörel Dağılımı

Sıra	Sektör	Temmuz 2023					Ocak-Temmuz 2023				
		İhracat (milyar \$)	Değ. (%)	Pay (%)	Birim Fiyat (\$ / kg)	Birim Fiyat Değişim (%)	İhracat (milyar \$)	Değ. (%)	Pay (%)	Birim Fiyat (\$ / kg)	Birim Fiyat Değişim (%)
1	Otomotiv Endüstrisi	2,73	33,24	15,52	8,10	21,79	20,07	15,99	16,01	7,97	14,61
2	Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	2,15	-25,75	12,20	1,07	-12,38	16,74	-15,30	13,36	1,13	-4,96
3	Hazırgiyim ve Konfeksiyon	1,55	-3,92	8,84	16,20	6,64	11,54	-6,98	9,20	15,82	9,69
4	Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohum. ve Mam.	1,40	69,37	7,96	0,62	-43,82	6,89	10,63	5,50	0,95	-8,27
5	Elektrik ve Elektronik	1,27	23,65	7,20	5,03	5,03	9,19	9,93	7,33	5,22	11,46
6	Çelik	1,16	-27,24	6,61	1,03	-6,16	8,35	-37,82	6,66	1,10	-1,10
7	Demir ve Demir Dışı Metaller	0,99	1,09	5,63	4,48	-4,89	7,49	-14,83	5,97	4,60	-3,89
8	Makine ve Aksamları	0,83	15,88	4,75	7,42	22,61	6,36	11,96	5,08	7,13	22,61
9	Tekstil ve Hammaddeleri	0,70	-3,88	3,97	4,17	-10,26	5,51	-9,86	4,40	4,35	-4,72
10	Savunma ve Havacılık Sanayii	0,66	123,37	3,74	70,62	38,09	3,04	34,92	2,42	56,83	3,13
11	Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	0,61	0,60	3,46	1,37	-4,33	4,59	-2,88	3,66	1,49	7,87
12	İklimlendirme Sanayii	0,57	24,39	3,24	6,28	17,29	4,15	8,75	3,31	6,20	19,71
13	Mücevher	0,50	34,23	2,83	446,88	-23,61	3,55	15,69	2,83	576,75	8,79
14	Madencilik Ürünleri	0,46	-5,15	2,63	0,18	-1,44	3,28	-14,73	2,62	0,19	5,51
15	Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	0,37	-10,61	2,12	0,17	21,74	2,76	-14,83	2,20	0,17	20,85
16	Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	0,30	-5,70	1,71	3,05	4,08	1,99	-15,81	1,59	3,06	11,58
17	Gemi, Yat ve Hizmetleri	0,20	359,03	1,15	18,67	40,68	0,88	21,53	0,70	8,03	-20,40
18	Yaş Meyve ve Sebze	0,20	27,28	1,12	1,02	18,12	1,89	17,53	1,51	0,77	31,30
19	Halı	0,19	20,28	1,07	3,18	-4,18	1,47	-2,84	1,17	3,18	-3,61
20	Meyve Sebze Mamulleri	0,19	15,63	1,06	1,14	13,78	1,26	-4,08	1,00	1,19	15,76
21	Deri ve Deri Mamulleri	0,14	-12,96	0,77	11,93	2,46	1,16	2,46	0,93	11,36	19,63
22	Fındık ve Mamulleri	0,13	47,83	0,72	5,88	9,42	0,97	5,60	0,77	6,29	13,14
23	Kuru Meyve ve Mamulleri	0,10	36,87	0,58	2,94	5,83	0,83	-0,17	0,66	3,15	-0,37
24	Tütün	0,09	62,90	0,52	7,34	8,62	0,55	32,32	0,44	7,85	19,24
25	Zeytin ve Zeytinyağı	0,09	259,20	0,49	4,15	77,78	0,65	198,23	0,52	3,74	77,61
26	Diğer Sanayi Ürünleri	0,01	25,87	0,07	6,17	12,33	0,10	32,08	0,08	6,98	27,11
27	Süs Bitkileri ve Mamulleri	0,01	36,07	0,04	2,23	-11,12	0,09	2,62	0,07	2,37	17,37
26	Diğer Sanayi Ürünleri	0,01	25,87	0,07	6,17	12,33	0,10	32,08	0,08	6,98	27,11
	Toplam (TİM Verileri)	17,58	7,83	100,00	1,40	7,37	125,33	-3,75	100,00	1,55	16,95
	İhracatçı Birlikleri Kaydından Muaf İhracat ile Antrepo ve Serbest Bölgeler Farkı	2,51	12,57	12,48	-	-	18,11	29,17	12,62	-	-
	Genel İhracat Toplamı	20,09	8,40	100,00	-	-	143,43	-0,55	100,00	-	-

Kaynak: TİM

Fasıl bazında en fazla ihracat yapılan ürün grubu 'Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı'

Temmuz ayında fasıl bazında en fazla ihracat yapılan ürün gruplarında ilk sırada 2,4 milyar \$ ile 'Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı' yer almaktadır. Geçen yıla göre bu ürün grubundaki ihracat %36 artmıştır. Bu ürün grubunu 'Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları' ürün grubundaki ihracat %24,9 artış ve 1,9 milyar \$ ile takip etmektedir. 'Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar' ürün grubundaki ihracat ise bir önceki yıla göre %23,1 azalışla 1,3 milyar \$ olarak gerçekleşerek bu dönemde en fazla ihracat gerçekleştirilen 3. ürün grubu olmuştur.

En Fazla İhracat Yapılan 20 Fasıl						
Sıra	Fasıl Kodu	Fasıl Açıklaması	Temmuz 2023		Ocak-Temmuz 2023	
			İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)
1	87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	2.406	36,0	17.532	18,7
2	84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	1.913	24,9	14.416	16,7
3	27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	1.284	-23,1	8.140	-9,1
4	85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	1.203	30,7	8.664	16,7
5	71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	958	44,6	6.437	17,9
6	39	Plastikler ve mamulleri	843	-5,1	6.108	-10,5
7	61	Örme giyim eşyası ve aksesuarı	837	-5,7	5.971	-5,7
8	73	Demir veya çelikten eşya	731	-3,7	5.721	-5,6
9	72	Demir ve çelik	707	-39,1	4.921	-49,6
10	62	Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	622	-1,1	4.979	-0,4
11	10	Hububat	510	1.188,8	800	107,2
12	76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	416	-10,0	3.183	-24,1
13	94	Mobilyalar, yatak takımları, aydınlatma cihazları, reklam lambaları, ışıklı tabelalar vb., prefabrik yapılar	383	10,2	2.922	-2,1
14	8	Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	368	38,1	2.779	9,6
15	93	Silahlar ve mühimmat, bunların aksam, parça ve aksesuarı	361	239,2	1.104	67,0
16	40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	290	10,7	2.238	4,0
17	25	Tuz, kükürt, topraklar ve taşlar, alçıklar, kireçler ve çimento	272	-20,8	1.880	-17,4
18	15	Hayvansal, bitkisel veya mikrobiyal katı ve sıvı yağlar, hazır yemeklik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlar	258	-28,5	1.910	2,3
19	20	Sebzeler, meyveler, sert kabuklu meyveler ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar	225	22,5	1.629	-0,8
20	48	Kağıt ve karton, kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	205	-8,1	1.486	-7,7
		Liste Toplamı	14.791	9,8	102.818	-0,4
		Diğer	5.302	4,7	40.617	-0,9
		Toplam	20.093	8,4	143.435	-0,5

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, TÜİK

Fasıl bazında en fazla ithalat yapılan ürün grubu 'Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar'

Temmuz ayında fasıl bazında en fazla ithalat yapılan ürün gruplarında ilk sırada 5,1 milyar \$ ile 'Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar' yer almaktadır. Geçen yıla göre bu ürün grubundaki ithalat %33,9 azalmıştır. Bu ürün grubunu 'Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları' ürün grubundaki ithalat %56,8 artış ve 4 milyar \$ ile takip etmektedir. 'Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı' ürün grubundaki ithalat ise bir önceki yıla göre %164,6 artışla 3,4 milyar \$ olarak gerçekleşerek bu dönemde en fazla ithalat gerçekleştirilen 3. ürün grubu olmuştur.

En Fazla İthalat Yapılan 20 Fasıl						
Sıra	Fasıl Kodu	Fasıl Açıklaması	Temmuz 2023		Ocak-Temmuz 2023	
			İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)
1	27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	5.120	-33,9	41.110	-26,0
2	84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	3.982	56,8	23.743	28,2
3	87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	3.367	164,6	17.317	93,5
4	71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	3.085	55,8	21.251	150,6
5	85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	2.560	65,8	16.280	40,8
6	72	Demir ve çelik	2.354	-7,0	15.590	-19,2
7	39	Plastikler ve mamulleri	1.564	7,8	10.072	-17,0
8	29	Organik kimyasal ürünler	743	-19,1	5.627	-19,8
9	90	Optik, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar, tıbbi, cerrahi alet ve cihazlar, bunların aksam, parça ve aksesuarı	605	55,4	3.752	29,6
10	76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	557	-5,3	3.758	-24,5
11	88	Hava taşıtları, uzay taşıtları ve bunların aksam ve parçalar	556	-10,4	2.138	4,9
12	30	Eczacılık ürünleri	410	17,4	2.850	8,5
13	10	Hububat	402	-1,7	3.855	33,3
14	73	Demir veya çelikten eşya	396	31,3	2.385	12,3
15	40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	348	-0,3	2.354	-4,4
16	74	Bakır ve bakırdan eşya	336	-7,5	3.905	25,7
17	23	Gıda sanayiinin kalıntı ve döküntüleri, hayvanlar için hazırlanmış kaba yemler	298	8,3	1.632	10,3
18	38	Muhtelif kimyasal maddeler (biodizel, yangın söndürme maddeleri, dezenfektanlar, haşarat öldürücüler, vb.)	285	13,5	2.104	6,9
19	52	Pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu mensucat	278	-35,5	1.859	-42,3
20	48	Kağıt ve karton, kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	272	-22,6	1.911	-23,0
		Liste Toplamı	27.517	11,6	183.492	5,6
		Diğer	4.959	8,4	33.561	2,6
		Toplam	32.476	11,1	217.053	5,1

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, TÜİK

Yüksek teknolojili ürünlerin ihracatı Temmuz ayında %47,4 arttı

Türkiye ihracatı teknoloji yoğunluğuna göre incelendiğinde, Temmuz ayında Yüksek Teknolojili Ürünler ihracatı bir önceki yılın aynı dönemine göre %47,4 artışla ve %2,7 payla 0,51 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Orta Yüksek Teknolojili Ürünler ihracatı ise %21,3 artışla ve %38,2 payla 7,13 milyar \$'a ulaşmıştır. Orta Düşük Teknolojili Ürünler ihracatı geçen yıla kıyasla %5,2 azalışla ve %28,6 payla 5,33 milyar \$ olmuştur. Düşük Teknolojili Ürünler ihracatı bu dönemde %1,7 değişim ve %30,5 pay ile 5,7 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayi Ürün İhracatı							
Sınıflama Kodu	İmalat Sanayi Teknoloji Sınıfı Açıklaması	Temmuz 2023			Ocak-Temmuz 2023		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yüksek Teknolojili Ürünler	510	47,4	2,7	3.955	19,7	2,9
2	Orta Yüksek Teknolojili Ürünler	7.129	21,3	38,2	51.366	12,8	37,9
3	Orta Düşük Teknolojili Ürünler	5.334	-5,2	28,6	37.512	-14,5	27,7
4	Düşük Teknolojili Ürünler	5.703	1,7	30,5	42.646	-2,3	31,5
	Toplam	18.676	7,0	100,0	135.479	-0,7	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Yüksek teknolojili ürünlerin ithalatı Temmuz ayında %32,5 arttı

Türkiye ithalatı teknoloji yoğunluğuna göre incelendiğinde, Temmuz ayında Yüksek Teknolojili Ürünler ithalatı bir önceki yılın aynı dönemine göre %32,5 artışla ve %10,5 payla 2,89 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Orta Yüksek Teknolojili Ürünler ithalatı ise %46,4 artışla ve %43,8 payla 12,03 milyar \$'a ulaşmıştır. Orta Düşük Teknolojili Ürünler ithalatı geçen yıla kıyasla %12 artışla ve %34,4 payla 9,43 milyar \$ olmuştur. Düşük Teknolojili Ürünler ithalatı bu dönemde %19,5 değişim ve %11,3 pay ile 3,1 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayi Ürün İthalatı							
Sınıflama Kodu	İmalat Sanayi Teknoloji Sınıfı Açıklaması	Temmuz 2023			Ocak-Temmuz 2023		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yüksek Teknolojili Ürünler	2.885	32,5	10,5	17.775	28,1	10,3
2	Orta Yüksek Teknolojili Ürünler	12.031	46,4	43,8	72.651	17,5	41,9
3	Orta Düşük Teknolojili Ürünler	9.430	12,0	34,4	63.536	25,8	36,7
4	Düşük Teknolojili Ürünler	3.102	19,5	11,3	19.271	7,1	11,1
	Toplam	27.447	28,2	100,0	173.232	20,1	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Tüketim Malları ihracatının payı %33,7 olarak gerçekleşti

İhracat mal cinsine göre incelendiğinde, 2023 yılının Temmuz ayında Yatırım (Sermaye) Malları ihracatının bir önceki yılın aynı dönemine göre %29,3 artış ve %12,2 pay ile 2,45 milyar \$ olarak gerçekleştiği görülmektedir. Hammadde-Aramallar ihracatı %1,2 artış ve %51,3 payla 10,31 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Tüketim Malları ihracatı ise %8 artış ve %33,7 payla 6,76 milyar \$ olmuştur.

Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına Göre İhracat							
GEG Kodu	GEG Açıklaması	Temmuz 2023			Ocak-Temmuz 2023		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yatırım (Sermaye) Malları	2.448	29,3	12,2	17.507	15,5	12,2
2	Hammadde-Aramallar	10.313	1,2	51,3	72.645	-6,1	50,6
3	Tüketim Malları	6.762	8,0	33,7	50.896	1,5	35,5
4	Diğer	571	201,9	2,8	2.387	55,0	1,7
	Toplam	20.093	8,4	100,0	143.435	-0,5	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Hammadde-Aramallar ithalatının payı %69,7 olarak gerçekleşti

Mal cinsine göre ithalat incelendiğinde, 2023 yılının Temmuz ayında Yatırım (Sermaye) Malları ithalatının bir önceki yılın aynı dönemine göre %54,7 artış ve %15,8 pay ile 5,12 milyar \$ olarak gerçekleştiği görülmektedir. Hammadde-Aramallar ithalatı %3,9 azalış ve %69,7 payla 22,62 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Tüketim Malları ithalatı ise %99,7 artış ve %14,5 payla 4,72 milyar \$ olmuştur.

Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına Göre İthalat							
GEG Kodu	GEG Açıklaması	Temmuz 2023			Ocak-Temmuz 2023		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yatırım (Sermaye) Malları	5.124	54,7	15,8	29.614	37,0	13,6
2	Hammadde-Aramallar	22.622	-3,9	69,7	160.949	-4,8	74,2
3	Tüketim Malları	4.716	99,7	14,5	26.268	67,9	12,1
4	Diğer	15	-46,6	0,0	221	38,2	0,1
	Toplam	32.476	11,1	100,0	217.053	5,1	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Hizmet ihracatı 2023 yılı Ocak-Mayıs döneminde 33,9 milyar \$'a yükseldi

Türkiye'nin hizmet ihracatı 2023 yılı Ocak-Mayıs döneminde bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %20,4 artışla 33,9 milyar \$'a yükselmiştir. Hizmet ithalatı aynı dönemde %28,4 artışla 19,5 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde Türkiye'nin toplam hizmet ticareti hacmi %23,2 artışla 53,4 milyar \$'a yükselirken, hizmet ticareti fazlası ise %11,1 artış ile 14,5 milyar \$'a ulaşmıştır.

Küresel Emtia Fiyatları

Genel Değerlendirme

Temmuz ayında Enerji Fiyatları Endeksi %5,9 yükseldi

Dünya Bankası tarafından yayınlanan küresel emtia fiyatları verilerine göre 2023 yılı Temmuz ayında Enerji Fiyatları Endeksi bir önceki aya göre %5,9 artmıştır. Yıllık bazda ise Enerji Fiyatları Endeksi %41,3 düşmüştür. Doğalgaz fiyatları bir önceki aya göre %17 artarken, yıllık bazda azalış oranı %64,8 olmuştur. Ortalama petrol fiyatları ise aylık bazda %7,8 yükselirken geçen yılın Temmuz ayına göre fiyatlar %24,8 azalmıştır.

Metal Emtia Fiyatları Endeksi %0,4 arttı

2023 Temmuz döneminde Metal Fiyatları Endeksi bir önceki aya göre %0,4 oranında artmıştır. Bir önceki yıla göre ise Metal Fiyatları Endeksi %1,4 yükselmiştir. Alüminyum fiyatları aylık bazda %1,1 azalırken, bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla azalış oranı %10,3 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bakır fiyatları ise bir önceki aya göre %1 artarken yıllık bazda fiyatlar %12,4 yükselmiştir. Demir fiyatları bir önceki aya göre %0,9 oranında artarken, yıllık bazda %5,4 artmıştır.

Değerli Metal Emtia Fiyatları Endeksi %0,9 yükseldi

Değerli Metal Emtia Fiyatları Endeksi Temmuz 2023 döneminde aylık bazda %0,9 oranında artmıştır. Bir önceki yılın Temmuz ayına göre endeks değeri %14,6 oranında yükselmiştir. Altın fiyatları aylık bazda 2023 yılı Temmuz ayında bir önceki aya göre %0,4 artarken, gümüş fiyatlarında artış oranı %3,6 olarak gerçekleşmiştir. Yıllık bazda ise altın fiyatları %12,6 artmıştır. Gümüş fiyatları ise yıllık bazda %27,2 artmıştır.

Tarım Fiyat Endeksi %0,5 arttı, Gıda Fiyat Endeksi %0,9 yükseldi

Temmuz 2023 döneminde Gıda Emtia Fiyatları Endeksi aylık bazda %0,9 oranında artarken, Tarım Fiyatları Endeksi %0,5 oranında artmıştır. Yıllık bazda değerlendirildiğinde ise Gıda Emtia Fiyatları Endeksi %6,5 oranında düşmüş, Tarım Fiyatları Endeksi ise %5,5 oranında azalmıştır.

Emtia Endeksleri ve Temel Emtia Fiyatları

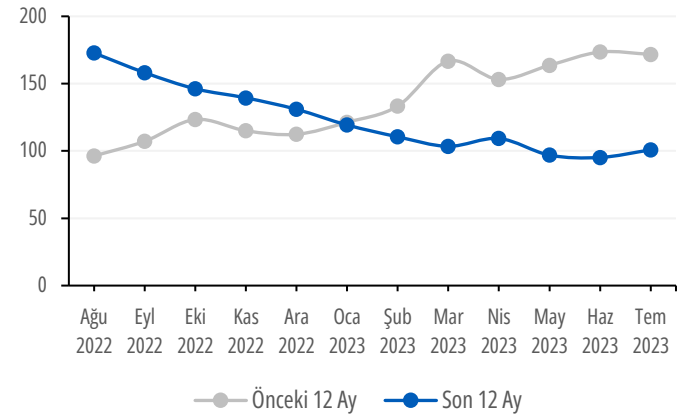
Ana grup emtia endeksleri ve temel emtia fiyatlarının Temmuz 2023 dönemi itibariyle değişimleri aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır. "Yıllık" değişimler 2023 yılı Temmuz ayındaki değerlerin bir önceki yılın aynı ayına göre ortalama değişimini, "Aylık" değişimler ise 2023 yılı Temmuz ayındaki değerlerin bir önceki aya göre ortalama değişimini ifade etmektedir.

Enerji Fiyatları Endeksi

Yıllık: %-41,3↓ Aylık: %5,9↑

Enerji fiyatları endeksi Temmuz ayında bir önceki aya göre %5,9 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise fiyat endeksi değeri %41,3 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 172,8 ile Ağustos 2022 döneminde ulaşılırken, en düşük endeks değeri 95,2 ile Haziran 2023 döneminde gerçekleşmiştir.

Enerji Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

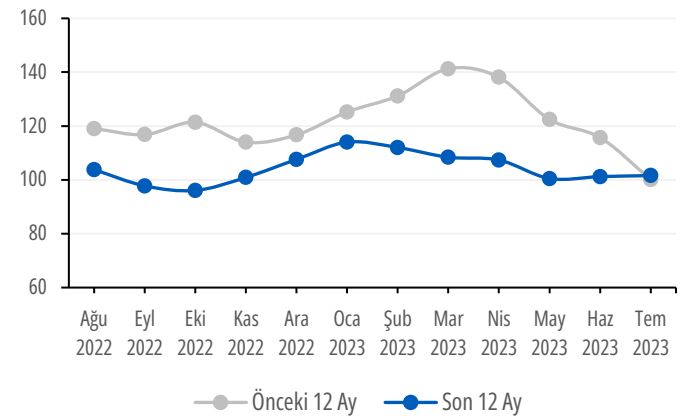

Metal Fiyatları Endeksi

Yıllık: %1,4↑ Aylık: %0,4↑

Metal fiyatları endeksi Temmuz ayında bir önceki aya göre %0,4 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise fiyat endeksi değeri %1,4 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 114 ile Ocak 2023 döneminde ulaşılırken, en düşük endeks değeri 96,1 ile Ekim 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Metal Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

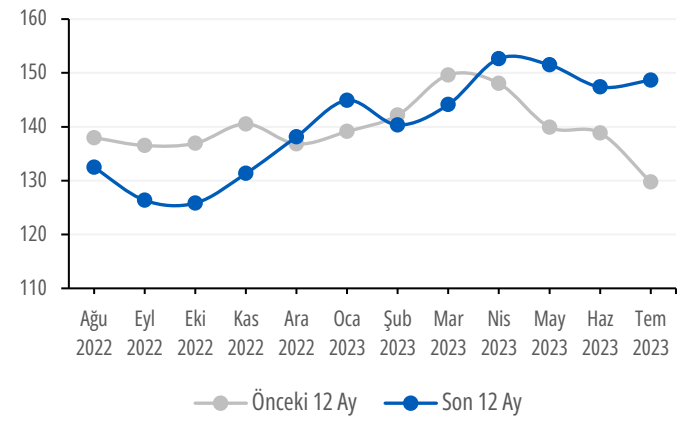

Değerli Metal Fiyatları Endeksi

Yıllık: %14,6↑ Aylık: %0,9↑

Değerli Metal fiyatları endeksi Temmuz ayında bir önceki aya göre %0,9 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise fiyat endeksi değeri %14,6 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 152,7 ile Nisan 2023 döneminde ulaşılırken, en düşük endeks değeri 125,8 ile Ekim 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Değerli Metal Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

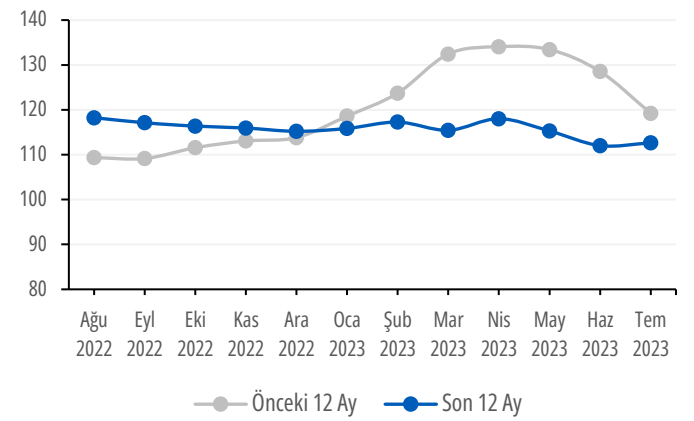

Tarım Fiyatları Endeksi

Yıllık: %-5,5↓ Aylık: %0,5↑

Tarım fiyatları endeksi Temmuz 2023 döneminde aylık bazda %0,5 yükselmiştir. Endeks değeri bir önceki yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında %5,5 daha düşük seyretmektedir. Son 12 aylık veriler incelendiğinde endeks aylık bazda zirve noktasına 118,2 ile Ağustos 2022 döneminde ulaşırken, 112 ile Haziran 2023 döneminde en düşük endeks değeri görmüştür.

Tarımsal Emtia Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

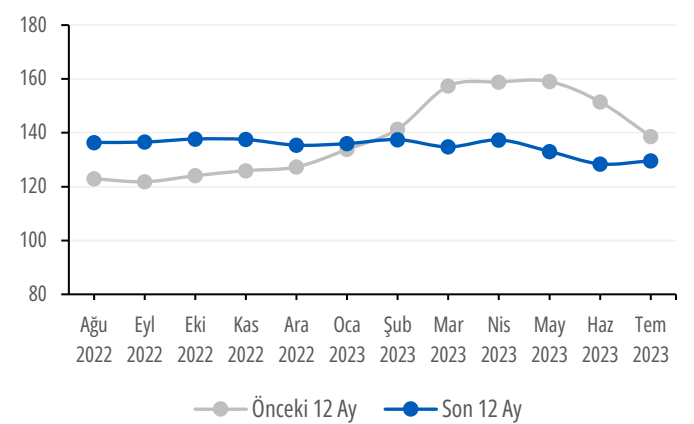

Gıda Fiyatları Endeksi

Yıllık: %-6,5↓ Aylık: %0,9↑

Gıda fiyatları endeksi Temmuz ayında bir önceki aya göre %0,9 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise fiyat endeksi değeri %6,5 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 137,7 ile Ekim 2022 döneminde ulaşılırken, en düşük endeks değeri 128,4 ile Haziran 2023 döneminde gerçekleşmiştir.

Gıda Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

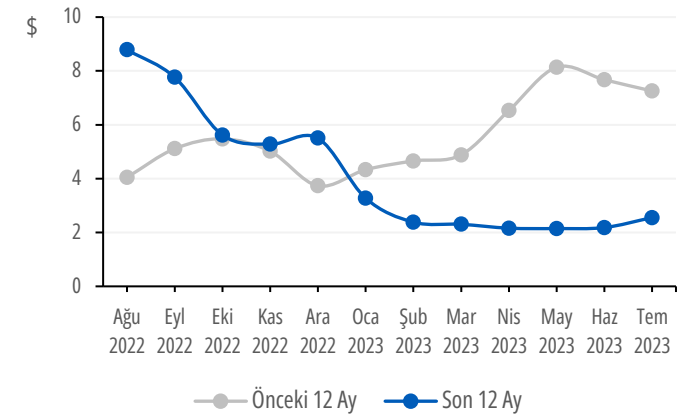

Doğalgaz Fiyatları

Yıllık: %-64,8↓ Aylık: %17,0↑

Temmuz ayında doğalgaz fiyatları bir önceki aya göre %17 yükselmiştir. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %64,8 oranında daha düşük olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 8,8 ile Ağustos 2022 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 2,1 ile Mayıs 2023 döneminde gerçekleşmiştir.

Doğalgaz Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

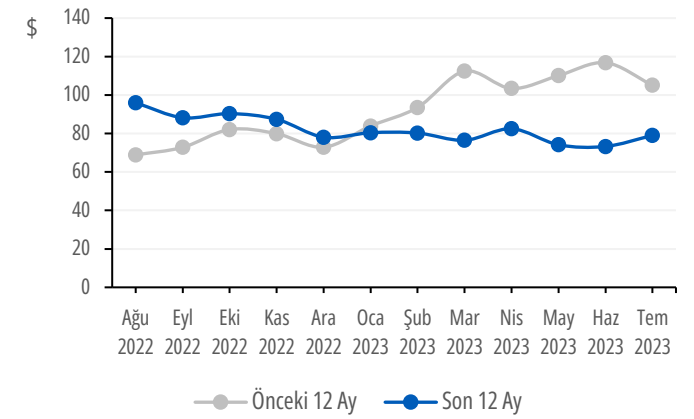

Petrol Fiyatları

Yıllık: %-24,8↓ Aylık: %7,8↑

Temmuz ayında petrol fiyatları bir önceki aya göre %7,8 yükselmiştir. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %24,8 oranında daha düşük olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 96 ile Ağustos 2022 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 73,3 ile Haziran 2023 döneminde gerçekleşmiştir.

Petrol Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

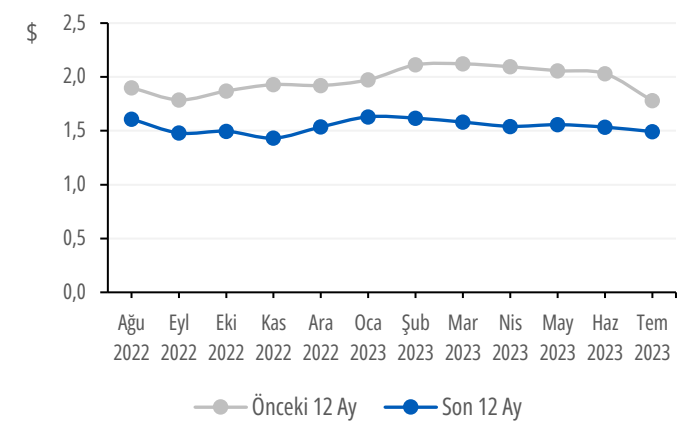

Kauçuk Fiyatları

Yıllık: %-16,1↓ Aylık: %-2,7↓

Kauçuk fiyatları Temmuz ayında bir önceki aya göre %2,7 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %16,1 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 1,6 ile Ocak 2023 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 1,4 ile Kasım 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Kauçuk Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

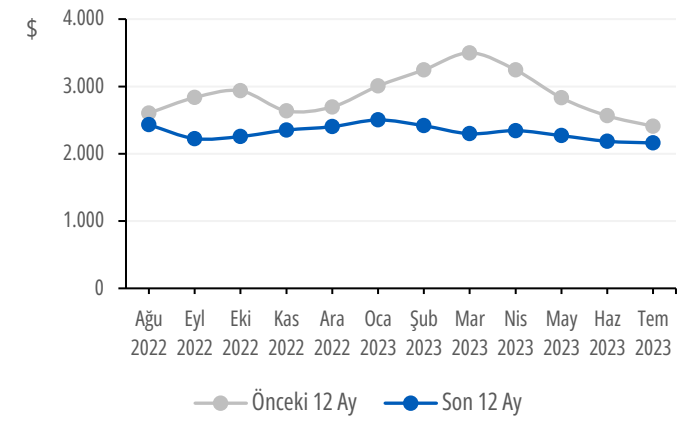

Alüminyum Fiyatları

Yıllık: %-10,3↓ Aylık: %-1,1↓

Temmuz ayında alüminyum fiyatları bir önceki aya göre %1,1 düşmüştür. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %10,3 oranında daha düşük olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 2501,8 ile Ocak 2023 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 2159,7 ile Temmuz 2023 döneminde gerçekleşmiştir.

Alüminyum Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

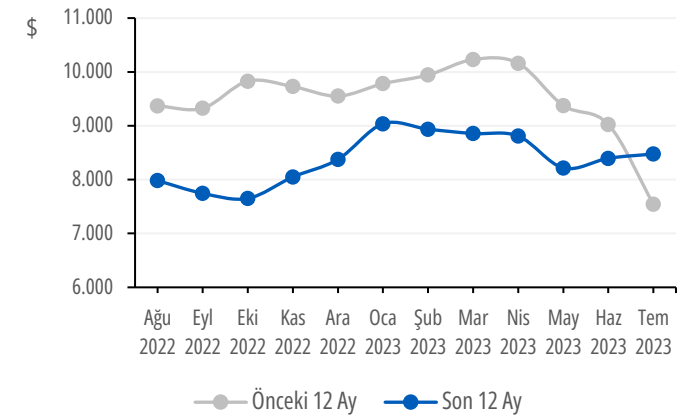

Bakır Fiyatları

Yıllık: %12,4↑ Aylık: %1,0↑

Bakır fiyatları Temmuz ayında bir önceki aya göre %1 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %12,4 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 9038 ile Ocak 2023 döneminde ulaşılrken, en düşük ortalama fiyat 7651,1 ile Ekim 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Bakır Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

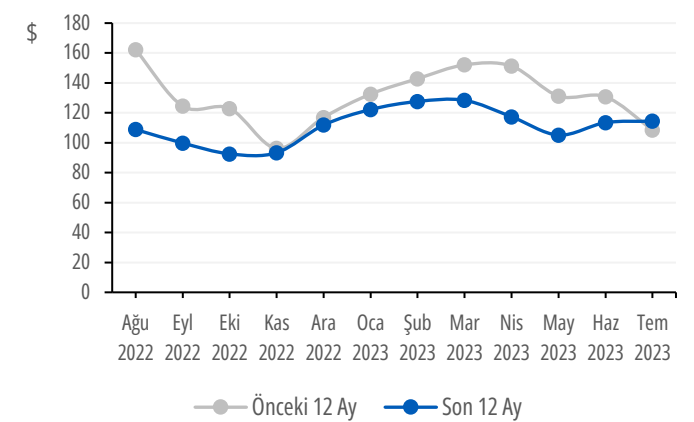

Demir Fiyatları

Yıllık: %5,4↑ Aylık: %0,9↑

Demir fiyatları Temmuz ayında bir önceki aya göre %0,9 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %5,4 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 128,4 ile Mart 2023 döneminde ulaşılrken, en düşük ortalama fiyat 92,6 ile Ekim 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Demir Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

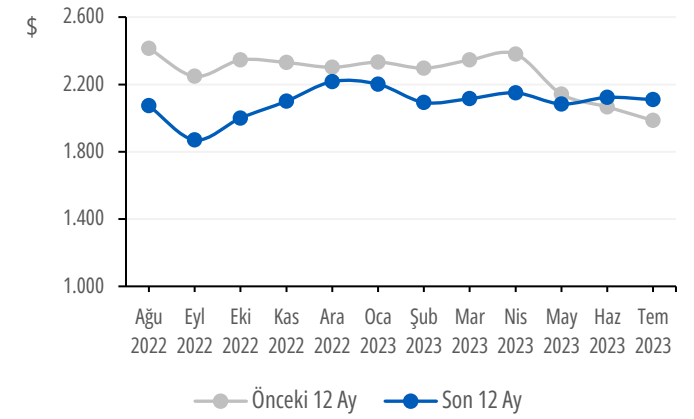

Kurşun Fiyatları

Yıllık: %6,2↑ Aylık: %-0,6↓

Kurşun fiyatları Temmuz ayında bir önceki aya göre %0,6 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %6,2 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 2216,5 ile Aralık 2022 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 1870,1 ile Eylül 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Kurşun Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

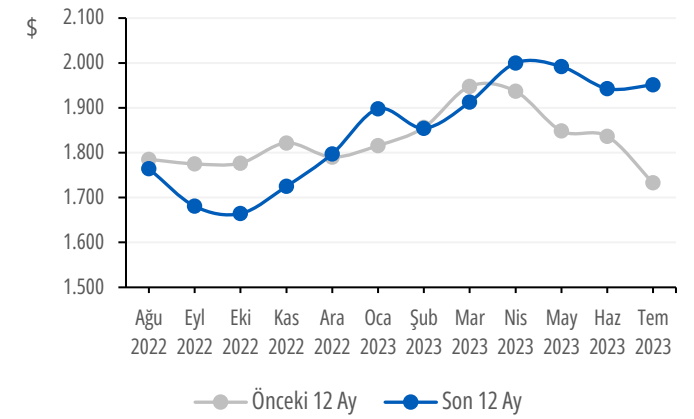

Altın Fiyatları

Yıllık: %12,6↑ Aylık: %0,4↑

Temmuz ayında altın fiyatları bir önceki aya göre %0,4 yükselmiştir. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %12,6 oranında daha yüksekte olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 1999,8 ile Nisan 2023 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 1664,5 ile Ekim 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Altın Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

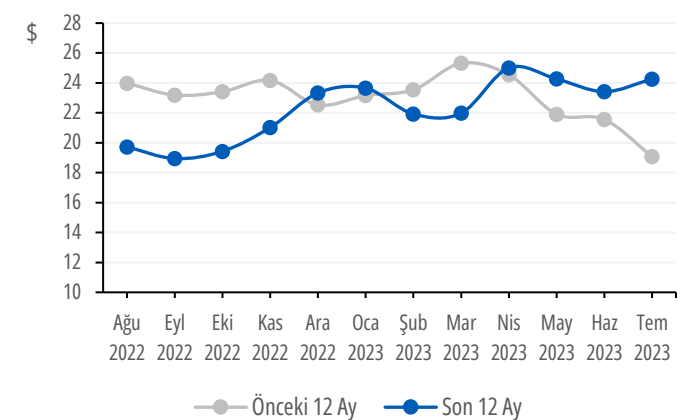

Gümüş Fiyatları

Yıllık: %27,2↑ Aylık: %3,6↑

Gümüş fiyatları Temmuz ayında bir önceki aya göre %3,6 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %27,2 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 25 ile Nisan 2023 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 18,9 ile Eylül 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Gümüş Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

Ana Grup Emtia Endeksleri Değişimleri

Emtia Endeksleri	2010 Baz Yıl	2021				2022				Oca.-Tem. 2022 Ort.	Oca.-Tem. 2023 Ort.	Yıllık Ort. Değ.(%)	Tem. 2022	Tem. 2023	Yıllık Değ.(%)	Haz. 2023	Tem. 2023	Aylık Değ.(%)
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4									
Enerji	100	77,0	87,0	100,6	116,9	140,5	163,4	167,6	138,8	154,8	105,1	-32,1	171,8	100,8	-41,3	95,2	100,8	5,9
Metal	100	106,5	121,8	120,1	117,4	132,6	125,4	100,6	101,5	124,9	106,5	-14,8	100,2	101,6	1,4	101,2	101,6	0,4
Değerli Metal	100	141,2	142,8	138,6	138,1	143,6	142,3	129,5	131,8	141,1	147,1	4,3	129,8	148,6	14,6	147,4	148,6	0,9
Tarım	100	103,0	108,5	108,9	112,8	124,9	132,0	118,2	115,8	127,2	115,2	-9,4	119,2	112,6	-5,5	112,0	112,6	0,5
Gıda	100	115,7	123,6	122,3	125,8	144,2	156,5	137,2	136,9	148,7	133,8	-10,0	138,6	129,6	-6,5	128,4	129,6	0,9

Kaynak: Dünya Bankası

Temel Emtia Fiyatları Değişimi

Değer: ABD Doları		2021				2022				Oca.-Tem. 2022 Ort.	Oca.-Tem. 2023 Ort.	Yıllık Ort. Değ.(%)	Tem. 2022	Tem. 2023	Yıllık Değ.(%)	Haz. 2023	Tem. 2023	Aylık Değ.(%)
Emtia	Birim	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4									
Doğalgaz*	mmBtu	3,4	2,9	4,3	4,7	4,6	7,4	7,9	5,5	6,2	2,4	-60,9	7,3	2,6	-64,8	2,2	2,6	17,0
Petrol**	varil	59,3	67,1	71,7	78,3	96,6	110,1	96,4	85,3	103,6	78,0	-24,7	105,1	79,0	-24,8	73,3	79,0	7,8
Kauçuk	pound	2,34	2,19	1,85	1,91	2,07	2,06	1,62	1,49	2,02	1,56	-22,7	1,78	1,49	-16,1	1,53	1,49	-2,7
Alüminyum	ton	2.091	2.400	2.645	2.755	3.250	2.879	2.355	2.336	2.971	2.310	-22,2	2.408	2.160	-10,3	2.185	2.160	-1,1
Bakır	ton	8.477	9.706	9.382	9.703	9.985	9.521	7.758	8.025	9.438	8.676	-8,1	7.545	8.477	12,4	8.397	8.477	1,0
Demir	ton	167,2	200,7	166,9	112,0	142,5	137,7	105,7	99,2	135,6	118,4	-12,7	108,6	114,4	5,4	113,5	114,4	0,9
Kurşun	ton	2.014	2.128	2.333	2.326	2.325	2.196	1.976	2.105	2.221	2.125	-4,3	1.985	2.109	6,2	2.123	2.109	-0,6
Altın	ons	1.798	1.815	1.789	1.796	1.873	1.874	1.726	1.729	1.854	1.936	4,4	1.733	1.951	12,6	1.943	1.951	0,4
Gümüş	ons	26,3	26,7	24,3	23,4	24,0	22,7	19,2	21,3	22,7	23,5	3,4	19,1	24,3	27,2	23,4	24,3	3,6

Kaynak: Dünya Bankası

*Doğalgaz fiyatları için ABD piyasa fiyatları kullanılmaktadır.

**Petrol fiyatları için Brent, WTI ve Dubai ham petrol fiyatlarının ortalaması kullanılmaktadır.

Notlar

- Emtia endeksleri: Ana emtia gruplarındaki fiyat değişimlerini kolayca takip edebilmek amacıyla emtia fiyatlarını belirli yüzdesel ağırlıkta gruplandırarak referans bir yıla göre fiyat seviyesini gösteren endekslerdir.
- Dünya Bankası tarafından emtia fiyatlarına ilişkin veriler <https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets> internet sitesinde yayınlanmakta ve düzenli olarak her ay güncellenmektedir.
- Dünya Bankası veritabanından alınan son aylara ilişkin veriler geçici olup ilerleyen dönemlerde revize edilebilmektedir.
- Ana Grup Emtia Fiyat Endekslerinin hesaplanmasında kullanılan emtialar aşağıda listelenmiştir.
  - Enerji Emtiaları Fiyat endeksi: ham petrol (%84), kömür (%4,7), doğal gaz (%10,8)
  - Tarım Emtiaları Fiyat Endeksi: gıda (%61,7), içecek (%12,9), tarımsal hammadde (%25,4)
  - Gıda Emtiaları Fiyat Endeksi: Tahıl (%28,2), bitki yağları (%40,8), diğer gıdalar (%31,0)
  - Metal Emtialar Fiyat Endeksi: alüminyum (%26,7), bakır (%38,4), demir cevheri (%18,9), kurşun (%1,8), nikel (%8,1), kalay (%2,1), çinko (%4,1)
  - Değerli Metal Emtiaları Fiyat Endeksi: altın (%77,8), gümüş (%18,9), platin (%3,3)
- Endeks hesaplamalarında kullanılan fiyatlar çeşitli uluslararası kaynaklardan sağlanmaktadır. Örnek: doğal gaz fiyatları için Bloomberg, Thomson Reuters, The Wall Street Journal ve Dünya Bankası kaynaklarından "Natural Gas (U.S.), spot price at Henry Hub, Louisiana spot prices" piyasa verileri kullanılmaktadır.
- Aylık fiyatlar haftalık ve günlük fiyatların ortalaması alınarak, dönemsel fiyatlar ise aylık fiyatların ortalaması alınarak hesaplanmaktadır

Yeşil Ticaret Gerilimleri: İklim ve Ticaret Dengesini Optimal Dengeye Tutturmak

Dünyanın her geçen gün daha da önemli bir ana gündem maddesi haline gelen küresel iklim değişikliğiyle başa çıkmaya yönelik oluşan aciliyet; ekonomik politikalar, sanayi stratejileri ve ticaret dinamiklerinin birbirleriyle olan sarmal yapısını gözler önüne sermiştir. ABD ve Avrupa Birliği gibi ülke ve uluslararası örgütlerin çevresel taahhütlerde önemli adımlar atmasıyla, yeşil politikaların uluslararası ticaret normlarıyla kesişimi kritik bir odak noktası haline gelmiştir. Bu bağlamda, oluşan "yeşil ticaret gerilimlerinin" anlaşılması ve iklim değişimine ilişkin alınan önlemlerin uluslararası ticaret ilişkilerini tehlikeye atmadan nasıl uyumlu hale getirebileceğinin ivedilikle anlaşılması önem kazanmıştır.

İklim değişikliğine ve uluslararası ticarete ilişkin yaşanan ikircikli durumun en önemli aktörlerinden bir tanesi Amerika Birleşik Devletleri ve yapmış olduğu politikalarıdır. Enflasyon Azaltma Yasası (Inflation Reduction Act- IRA) ile ABD 2030 yılına kadar emisyonları %50-52 oranında azaltmayı amaçlamakta, yerli tedarik ve montajı teşvik etmektedir. Bu durum, uluslararası tedarikçilerin potansiyel bir dezavantajla karşı karşıya kalma ihtimalini ortaya çıkarmaktadır. ABD'nin ortaya koymuş olduğu politikalar, iklim krizine ilişkin hedeflerle örtüşmekle birlikte, Dünya Ticaret Örgütü'nün (WTO) uluslararası ticarete ilişkin temel prensiplerine ters düşmekte ve korumacılık politikalarını ön plana çıkarmaktadır. Bu tür önlemler, çevre açısından fayda yaratabilme ihtimali oluşturmalarına rağmen, küresel ticaretin sahip olduğu yapısal dinamiklerin bozulmasına sebebiyet verebilir.

ABD'nin ortaya koymuş olduğu korumacı politikalara binaen Avrupa Birliği, IRA'nın korumacı perspektifini yansıtarak, Yeşil Anlaşma Endüstri Planı ve Net-Sıfır Endüstri Yasası (The Net-Zero Industry Act - NZIA) politikasını ortaya koymuştur. ABD ve AB'nin ortaya koymuş olduğu stratejiler, çevre dostu olmalarına rağmen, küresel pazarların olası parçalanması konusunda endişe yaratmaktadır. Avrupa Birliği ve ABD gibi küresel devler ortaya koymuş olduğu politikalar ile içe dönük bir politika izlemeye yönelik hareket ederken, söz konusu politikalar temel bir soruyu gündeme getirmektedir: İklim krizine ilişkin ortaya konan politikalar uluslararası işbirliğini arka plana mı atmaktadır?

Ortaya konan politikaların özü, bir ikilemi kapsamaktadır. Bir tarafta, iklim krizine ilişkin olarak yeşil teknolojilerin hızlı bir şekilde konuşlandırılması için güçlü yerli üretim ana noktalarındandır. Ancak diğer yanda, bu tür korumacı önlemler, iklim değişikliği gibi evrensel bir sorunla mücadelede fayda sağlayabilecek olmakla beraber, uluslararası işbirliğini bozabilir. Bu bağlamda, başat ülkelerin ve uluslararası örgütlerin ortaya koyması gereken politikalar iklime ilişkin krizlerin çözülmesine yönelik politikalarla uluslararası serbest ticaret ilkelerinin ortak hareket etmesini sağlamalıdır.

Tarihsel olarak incelendiğinde, Dünya Ticaret Örgütü küresel ticaret arenasında hakemlik görevini üstlenmektedir. Ancak, ülkeler yeşil dönüşüm politikalarını hızlandırırken, oluşturulan perspektif ve politikalar, revizyona ihtiyaç duymaktadır. Örneğin, karbon fiyatlandırması, Avrupa Birliği, İngiltere ve Kanada için iklim stratejilerinin ana çekirdeği olmuş, ancak küresel olarak çeşitli uygulamaları ortaya koymada zorluklara neden olmaktadır.

Ortaya çıkan ikileme ilişkin Yedili Grup (Group of Seven - G7) tarafından öne çıkarılan 'İklim Kulüpleri' konsepti, umut verici bir çözüm sunmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, böylesine klüpler, sektörel bazda dekarbonizasyonu destekleyerek geniş çapta iklim eylemine katılımı olanak oluşturabilir. Oluşturulacak koordineli çabalar, küresel olarak daha temiz endüstrileri teşvik etmenin yanı sıra, aynı zamanda korumacılık politikalarından dolayı ortaya çıkan yeşil ticaret gerilimlerine ilişkin problemleri de ortadan kaldırabilir.

Özetle, iklim krizine ilişkin ortaya konan politikaların uluslararası ticaretin noktalarıyla kesişmesinin, bariz problemler ortaya çıkardığı görülmektedir. Ancak, rekabet yerine iş birliği, tek taraflılık yerine anlayış ve durgunluk yerine yenilikçilik ile, ülkeler iklim krizine ilişkin problemleri korumacılık politikaları ortaya koymadan aşabilir. Yeşil politikalar inşa ederken, bu stratejilerin uluslararası işbirliğine, haneler getirmeyecek şekilde yapılması gereklidir. Ülkelerin karşılıklı anlayışa ve işbirliğine daha fazla vurgu yapmaları, her iki alandaki hedeflere ulaşılmasında kritik bir rol oynamaktadır.

Özellikle, yeşil teknolojilere ve sürdürülebilir uygulamalara yapılan yatırımların ve bu teknolojilere erişimin, tüm ülkeler arasında eşit bir şekilde teşvik edilmesi gerekir. Bu durum, hem uluslararası ticaretin sürekliliğini hem de küresel iklim değişikliğiyle mücadelede eş zamanlı adımların atılmasını sağlar.

Sonuç olarak, yeşil ticaret gerilimleri, küresel toplum için kaçınılmaz bir zorluk sunmaktadır, ancak bu zorlukları aşma kapasitesi de yine küresel toplumun alacağı pozisyon ile mevcuttur. Ülkeler, iklim taahhütleri ile ticaret ilişkilerini tehlikeye atmadan dengeli bir yaklaşım benimsemelidir. Çözüm, uluslararası işbirliği, yenilikçilik ve sürdürülebilirlik üzerine kurulu olmalıdır. Bu, hem ticaretin hem de iklimin gerektirdiği eşitlik ve adaleti sağlamak için gerekli olan birleştirici bir yaklaşımdır.

Rusya'ya Uygulanan Avrupa Birliği Yaptırımları

13-14 Temmuz 2023 tarihlerinde Türkiye'de Uluslararası Bilim ve Teknoloji Merkezi'nin (ISTC) desteğiyle AB yaptırımları konulu bir eğitim alıştayı gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda Avrupa Birliği'nin Rusya'ya uyguladığı yaptırımlar, şirketlerden yaptırımlara uymak konusunda neler bekleedikleri ve kimlerin yaptırımlara uymakla yükümlü olduğu anlatılmıştır. Yaptırımların amacı, batı ürünlerinin ve teknolojilerinin Rus ordusu tarafından kullanılmasını engellemek olarak açıklanmaktadır. Avrupa Birliği için yaptırımların etrafından dolaşma çabaları çok önemli, o nedenle nc ülkelere sık sık ziyaretler düzenleyerek yaptırımları anlatmaktalar. Son ıkan 11. Yaptırım paketinin yaptırımların bertaraf edilmesinin önüne geçmesi beklenmektedir. Birlik Türkiye'den beklentisini yaptırımların bertaraf edilmesine zemin olması olarak belirtmektedir.

Çalıştayda söz konusu yaptırımların, AB bünyesinde alınan kararlara istinaden uygulandığı ve BM'den bağımsız olduğu vurgulanmıştır. Konuşmacılar yaptırımların istenmeyen şeylerin doğmasını önlemek için özenle tasarlandığını belirtmektedirler. Yaptırımlar 6-12 ayda bir gözden geçirilmekte, anlamlı olup olmadığı değerlendirilmektedir. Mal varlıklarının dondurulması, seyahat yasakları, belirli sektörlerde ekonomik ve mali tedbirler, SWIFT yasağı, kripto cüzdanlara erişim yaptırımlar kapsamındadır.

AB'nin ticari yaptırımları mallar, teknolojiler ve hizmetler ile Rusya'daki askeri-endüstriyel kompleksle bağlantılı kuruluşlar ve tüzel kişiler üzerindeki ihracat ve ithalat kısıtlamalarını içermektedir. Avrupa Birliği'nden Rusya'ya ihracat yasağı satışı, tedariki, transferi, doğrudan ya da dolaylı ihracatı, teknik ve finansal yardımcı ve aracılık hizmetlerini kapsamaktadır. İthalat yasağı doğrudan ya da dolaylı ithalatı, doğrudan ya da dolaylı satın almayı ve nakliyeyi kapsamaktadır.

AB'den ihracat yasakları Rusya'nın askeri-endüstriyel altyapısını güçlendiren gaz ve petrol çıkarma, denizcilik, havacılık ürünlerini ve jet yakıtları içermektedir. Ahşap paletler de dahil olmak üzere ahşap ve ahşap ürünler, deniz kaynaklı ham petrol ve petrol ürünleri, elik ve elik ürünleri, son ve ara kimyasal ürünler, votka, havyar, sembolik gıda ürünleri, kömür ve kömür ürünleri, altın ve mücevher ile makine ve cihazlar AB'nin Rusya'dan ithalat yasakları içerisinde yer almaktadır. Avrupa Birliği hammaddesi Rusya menşeili olan işlenmiş ürünlerin dolaşımını yasaklama konusunda da adım atmaktadır. Örneğin Rusya'dan alınan elik nc lkelede işlenmiş olsa bile yasaklanacak, dolaylı elik de Avrupa Birliği içerisinde dolaşamayacak. Tarımsal gıda ve ilaç ticaretini kısıtlamaktan uzak durulduğunun altı çizilmektedir.

Rusya'nın yanı sıra Rus tarafına verdiği destekten ötürü Belarus'a da yaptırımlar uygulandığı belirtilmektedir. Belarus'un AB yaptırımlarının delinmesi için arka kapı olarak kullanıldığı vurgulanmaktadır. Çift kullanımlı malların ihracatı genel olarak yasaklanmaktadır. Avrupa Birliği ift kullanım konusunda

ABD, Japonya, Birleşik Krallık, Güney Kore, Avustralya, Kanada, Yeni Zelanda, Norveç ve İsviçre olmak üzere dokuz ülkeyle birlikte çalışmaktadır. Gelişmiş teknolojilerin ihracatı da yasaklanmaktadır. Belarus'a uygulanan yaptırım rejiminin Rusya'dan farkı Rusya'ya potasyum ithalatında kota varken Belarus'a tam bir ithalat yasağı bulunmaktadır. Ek olarak Belarus'a tam bir çelik yasağı var.

Bütün uygulamaların yeknesak bir şekilde yürütülmesinin sorumluluğunun AB Komisyonu'nda olduğu ifade edilmektedir. Yaptırımların ihlal edilmesi halinde cezaların ulusal yasalara göre verildiği belirtilmektedir. İdari ve/veya mali cezalar olabilmektedir. 6 aydan 20 yıla kadar hapis cezaları verilebildiği gibi suçun nesnesine el koyma, lisansın askıya alınması gibi cezalar da verilebilmektedir.

Avrupa Birliği, AB firmalarının ihracat kurallarına uygun hareket edebilmesi için üst yönetimlerin personellerine taahhütte bulunması gerektiğini ifade etmektedir. Uyum biriminin, soruların yöneltilebileceği bir yapının olmasının önemini altı çizilmektedir. İç uyum programının en önemli aşaması işlem tarama süreci olarak işaret edilmektedir. Firmalardan ürünlerinin nereye gittiğinin takip edilmesi, kimin elinde neticelendiğinin takip edilmesi beklenmektedir. Performans değerlendirmesi, denetimler, kontroller, kayıt tutma, belgeleme çok önemsenmektedir. Ürünün ulaşacağı ülke ve nihai olarak varacağı ülke de dikkat edilmesi gereken bir diğer konu. Avrupa Birliği için firmanın ben bir satıcıya satıyorum, oradan nereye gittiğini bilmiyorum demesi yeterli görülmemektedir. Firmalardan her zaman satılan ürünün nereye nihai olarak gittiğinin bilinmesi beklenmektedir.

Çalıştayda Avrupa Birliği içerisindeki firmaların ihracat yaparken dikkat edebileceği bazı tehlike işaretlerine yer verilmiştir. Bu işaretlerden bazıları:

- Ortak girişim şirketlerinin katılımı,
- Aracı şirketlerin kullanımı,
- İlgili ülkelerle müşteri bağlantıları,
- Olağandışı maliyetler,
- Belirli ülkelere gelen siparişlerde önemli artış,
- Beklenmedik nakliye yolları,
- Piyasa değerinin çok üzerinde ödemedir.

Karayolu ulaştırma tedbirleri ticari amaçlarla doğrudan ya da transit olarak mal aktarılmasını engellemektedir. Rusya/Belarus'ta yerleşik herhangi bir karayolu taşımacılığı kuruluşunun, transit de dahil olmak üzere AB toprakları içinde karayoluyla mal taşınması yasağı anlamına gelmektedir. Gerçek kişinin karayolunu kullanarak Avrupa Birliği'ne gelmesini engellemediği ifade edilmektedir. 11.yaptırım paketiyle yasağın kapsamının genişletildiği açıklanmıştır. Rusya'da kayıtlı römorklar ve yarı römorklar da yasaklara dahil edilmiştir. Yasağın römorklar ve yarı römorklar başka ülkelerde tescilli kamyonlar tarafından çekilse bile geçerli olduğu ifade edilmiştir. Rusya'ya insani sebeplerle gidiliyorsa özel izin alınarak ulaşım sağlanabilmektedir. Gıda ürünleri, farmasötik ve tarımsal ürünler izin verilen ürünlerdir. Hayati özellik taşıyan temel ihtiyaç maddesi ürünlerin, Rus firmaları için Rus nakliye araçlarıyla taşınması mümkün olduğu belirtilmektedir. Deniz taşımacılığında Rus deniz taşımacılığı teşebbüslerinin kullanılmasına yönelik genel bir yasak bulunmadığı ifade edilmiştir. Bazı Rus gemileri için AB limanlarına erişim yasağı vardır. Rus bayraklı gemilerin, Rusya Denizcilik Sicili tarafından onaylanmış gemilerin ve 24 Şubat 2022'den sonra Rus bayrağını değiştiren gemilerin AB limanlarına erişim sağlaması yasaklanmıştır. Deniz güvenliği, enerji, gıda ve gübre konularında istisnalar olabilmektedir. Deniz ulaşımını etkileyen yasaklardan biri işlem yasağıdır. Bir sözleşme ilişkisi olmasa bile belirli kuruluşlarla doğrudan veya dolaylı olarak herhangi bir işlemde bulunma yasağı vardır. Deniz ulaştırmasında dikkat edilebilecek olası aldatıcı uygulamalardan bahsedilmiştir. Bu uygulamalardan bazıları:

- Gemiden gemiye transferler,
- Gemi navigasyon sistemini kapatmak veya manipüle etmek,
- Geminin görünümünü değiştirmek,

- Yük ve gemi belgelerinin çarpıtılması,
- Bayrak değiştirilmesi, bandıra atlatılması,
- Alternatif sigortadır.

Gemiden gemiye transferlerin özellikle petrolde yaygın şekilde görüldüğü belirtilmektedir. Bandıra değiştirildiyse bunun ne zaman yapıldığına mutlaka bakılması tavsiye edilmektedir. Çalışılan sigortacı her zaman çalışılan sigortacı mı yoksa yeni bir sigortacı ile çalışmaya mı başlamış bunlara da dikkat edilmesi beklenmektedir.

Lojistik söz konusu olduğunda müşteri taleplerinin de önemli olduğu vurgulanmıştır ve taleplerin anında uygulanmadan, öncesinde kontrol edilmesi tavsiye edilmiştir.

Müşteri talepleriyle ilgili dikkat edilebilecek bazı tehlike işaretleri;

- Müşterinin veya satın alma temsilcisinin, bir ürünün son kullanımı (veya son kullanıcısı) hakkında bilgi vermeye isteksiz olması,
- Müşterinin çok az bir iş geçmişi olması hatta hiç olmaması,
- Müşterinin ürünün performans özelliklerine aşına olmaması ancak yine de ürünü istemesi,
- Müşterinin rutin kurulum, eğitim veya bakım hizmetlerini reddetmesi,
- Sorgulandığında, alıcının satın alınan ürünün yurt içi kullanım için mi, ihracat için mi yoksa yeniden ihracat için mi olduğu konusunda kararsız olmasıdır.

Firmaların işini bilmesi, tanınması önemli görülen bir diğer husustur. Avrupa Birliği standarttan sapmanın görüldüğü durumlarda firmalardan bunun sebebini sorgulamasını beklemektedir. Firmaların işleyle ilgili dikkat edebileceği bazı tehlike işaretleri;

- Nakliye rotası ürün ve varış yeri için anormal veya teslimatlar yolun dışındaki varış yerleri için planlanmışsa,
- Belirtilen son kullanıcı bir ticaret şirketi, distribütör veya bir serbest ticaret bölgesinde yerleşik olması. (Bu durumda şirketiniz ürünün nihai olarak nerede sona erdiğinin farkında olmayabilir.)
- Şirket web sitesinde, normalde meşru bir şirket web sitesinde bulunan içerikle karşılaştırıldığında içeriğin çok daha az olması,
- Paketleme, belirtilen sevkiyat veya varış yeri yöntemiyle tutarsızsa,
- Ürünün nihai varış noktası olarak bir nakliye firması listelenmişse.

Avrupa Birliği'nin enerjiyle ilgili de yaptırımları bulunmaktadır. Bu yaptırımlar;

- Petrol artırma ve LNG gazlaştırma teknolojilerine ihracat yasağı,
- Enerji sektöründe yeni yatırım yasağı,
- Kömür ithalatı yasağı,
- Ham petrol ve petrol ürünleri ithalatı,
- Ham petrolde 60 USD/varil tavan fiyat (G7+)
- Rafine petrol ürünlerinde tavan fiyat (G7+);
- Dizen, benzin ve jet yakıtı 100 USD/varil
- Akaryakıt ve nafta 45 USD/varil

Rusya petrolünün AB'ye ithalat yasağı;

- Ham petrol (5 Aralık 2022)
- Petrol ürünleri (5 Şubat 2023)
- Rus menşeli veya Rusya'dan ihraç edilenler

Ekonomik Olarak Kritik Mallar Listesi (Ek 1), bazı üçüncü ülkeler üzerinden Rusya'ya olağandışı ticaret akışları tespit edilen, kısıtlayıcı önlemlere tabi olan endüstriyel mallardan (138 GTİP kodu) oluşmaktadır. Liste, Anorganik Kimyasallar (28), Makine (84), Elektronik (85), Denizcilik (89) ile Optik alet ve cihazlardan (90) oluşmaktadır. Yüksek Öncelikli Savaş Alanı Malları Listesi (Ek 2), Rusya Yaptırımlar Yönetmeliği kapsamında yaptırım uygulanan ve Ukrayna'ya karşı kullanılan Rus silah sistemine dahil olan toplam 38 (GTİP) çift kullanımlı ve ileri teknoloji ürünü içermektedir ve dört sınıfa ayrılmıştır. Listeler aşağıda ek olarak sunulmaktadır.

Yaptırımlara dair detaylı bilgilere www.eusanctionsmap.eu adlı web sitesinden erişilebilmektedir.

EK 1. Ekonomik Olarak Kritik Mallar Listesi¹⁹

GTİP	AÇIKLAMA
2829.11	Sodyum klorat
2847.00	Hidrojen peroksit (üre ile sertleştirilmiş olsun olmasın)
8407.21	Deniz taşıtları için dıştan takma kıvılcım ile ateşlemeli içten yanmalı doğrusal veya döner pistonlu motorlar (patlamalı motor)
8409.99	Sıkıştırılmaya ateşlemeli içten yanmalı pistonlu motorlar (dizel veya yarı dizel) için aksam ve parçalar; hava taşıtı motorları için olanlar HARIÇ
8412.21	Doğrusal hareketli hidrolik güç motorları ve makinaları
8412.29	Diğer hidrolik güç motorları ve makinaları
8413.11	Servis istasyonları veya garajlarda kullanılan yakıt veya yağ dağıtım pompaları; ölçü tertibatı olan veya ölçü tertibatı takılmak üzere imal edilmiş
8413.30	İçten yanmalı pistonlu motorlar için yakıt, yağ veya soğutma pompaları
8413.50	Sıvılar için doğrusal deplasmanlı (pozitif hareketli) pompalar
8413.60	Sıvılar için döner deplasmanlı (pozitif hareketli) pompalar
8413.81	Sıvılar için diğer pompalar
8414.10	Vakum pompaları
8414.59	Diğer fanlar
8414.90	Hava veya vakum pompalarının, hava veya diğer gaz kompresörlerinin, fanların, aspiratörü olan havalandırmaya mahsus davlumbazların aksam ve parçaları
8415.10	Tek bir gövde halinde (self-contained) veya ayrı elemanlı (split sistem) klima cihazları; pencere, duvar, tavan veya zemine sabitlenecek tipler
8415.83	Bir soğutucu ünite içermeyen diğer klima cihazları
8417.20	Ekmekçilik (bisküvi dahil) için elektrikli olmayan fırınlar
8418.10	Birden fazla dış kapılı veya çekmeceli veya bunların kombinasyonu olan kombine haldeki soğutucu-dondurucular
8418.21	Ev tipi kompresörlü soğutucular
8418.30	Yatay tip dondurucular; hacmi <= 800 Litre
8418.40	Dikey tip dondurucular; hacmi <= 900 Litre
8418.69	Diğer soğutucu veya dondurucu cihazlar
8419.19	Elektrikli olmayan anında veya depolu su ısıtıcıları; gazla çalışan anında su ısıtıcıları HARIÇ
8419.40	Damıtma veya rektifiye tesisleri
8419.81	Sıcak içecek yapmaya veya yiyecekleri pişirmeye veya ısıtmaya mahsus makina, tesis ve cihazlar (evlerde kullanılanlar HARIÇ)
8419.89	Isı değişikliği yoluyla maddelerin işlenmesi için diğer makinalar ve tesis veya laboratuvar cihazları
8421.19	Diğer santrifüjler
8421.23	İçten yanmalı motorlar için yağ ve yakıt filtreleri
8421.29	Sıvıların filtre edilmesine veya arıtılmasına mahsus diğer makina ve cihazlar
8421.31	İçten yanmalı motorlar için hava filtreleri
8421.39	Gazların filtre edilmesi veya arıtılmasına mahsus diğer makina ve cihazlar

¹⁹ Avrupa Komisyonu, Economically Critical Goods List²

- 8421.99 Sıvıların veya gazların filtre edilmesine veya arıtılmasına mahsus makina ve cihazların diğer aksam ve parçaları
- 8422.11 Bulaşık yıkama makineleri; evlerde kullanılanlar
- 8424.89 Sıvı veya toz halindeki maddeleri püskürtmeye, dağıtmaya veya pülverize etmeye mahsus mekanik diğer cihazlar
- 8424.90 84.24 pozisyonundaki püskürtücüler, dağıtıcılar, pülverizatörler için aksam ve parçalar
- 8425.11 Palangalar ve ağır yük kaldıracıları (skipli yük kaldıracıları ve taşıtların kaldırılması için ağır yük kaldıracıları hariç); elektrik motorlu
- 8426.11 Sabit bir mesnet üzerine tesbit edilmiş gezer köprü vinçleri
- 8426.41 Lastik tekerlekli, kendinden hareketli vinçli diğer makina ve cihazlar
- 8426.99 Gemi vinçleri ve "cranes" vinçler
- 8428.20 Pnömatik elevatörler ve konveyörler
- 8428.31 Eşya ve malzeme taşımaya mahsus, yer altında kullanılmak üzere özel olarak imal edilmiş sürekli hareketli elevatörler ve konveyörler
- 8428.39 Eşya ve malzeme taşımaya mahsus, sürekli hareketli diğer elevatörler ve konveyörler
- 8428.90 Kaldırma, elleçleme, yükleme veya boşaltma işlerine mahsus diğer makina ve cihazlar
- 8429.51 Kendinden hareketli, önden yüklemeli küreyici yükleyiciler
- 8429.52 Kendinden hareketli, kulesi 360 derece dönebilen mekanik küreyiciler, ekskavatörler ve küreyici yükleyiciler
- 8429.59 Kendinden hareketli mekanik diğer küreyiciler, diğer ekskavatörler ve diğer küreyici yükleyiciler
- 8430.10 Kazık varyosları ve kazık sökme makineleri
- 8430.49 Diğer delme veya sondaj makinaları; kendinden hareketli olanlar HARIÇ
- 8430.69 Toprak, mineral veya cevherler için, kendinden hareketli olmayan, başka yerde belirtilmemiş makina ve cihazlar
- 8431.20 Forkliftler, kaldırma ve elleçleme tertibatı olan diğer yük arabaları (84.27) için aksam ve parçalar
- 8431.39 84.28 Pozisyonundaki diğer makina ve cihazlara ait aksam ve parçalar
- 8431.43 8430.41 ve 8430.49 Alt pozisyonlarındaki delme veya sondaj makinalarına ait aksam ve parçalar
- 8431.49 8426, 8429 ve 8430 pozisyonlarında yer alan makinalar ve cihazlar için başka yerde belirtilmemiş aksam ve parçalar
- 8443.13 Levhalar, silindirler ve 84.42 pozisyonundaki diğer tabedici unsurlar aracılığıyla ofset baskı yapan diğer makinalar
- 8443.19 Levhalar, silindirler ve 84.42 pozisyonundaki diğer tabedici unsurlar aracılığıyla baskı yapmaya mahsus diğer makinalar
- 8443.31 Baskı, kopyalama veya faks fonksiyonlarının iki veya daha fazlasını yapan, otomatik bilgi işlem makinalarına veya networke bağlanabilen makinalar
- 8443.32 Otomatik bilgi işlem makinalarına veya networke bağlanabilen diğer baskı, kopyalama ve faks makinaları
- 8443.99 Diğer baskı, kopyalama ve faks makinaları için aksam-parça-aksesuar
- 8448.51 84.47 Pozisyonundaki makinalar veya bunlara yardımcı makinalar için ilmeklerin oluşturulmasında kullanılan platinler, iğneler ve diğer eşya
- 8450.11 Tam otomatik çamaşır yıkama makinaları; kuru çamaşır kapasitesi $\leq$ 10 kg
- 8451.21 Çamaşır kurutma makineleri; kuru çamaşır kapasitesi $\leq$ 10 kg
- 8451.30 Tekstil sanayi için ütü makinaları ve presler (ısı ile yapıştırıcı presler dahil)
- 8456.11 Lazer ile maddelerin aşındırılarak işlenmesine mahsus makina ve aletler
- 8456.40 Plazma arku yöntemi ile maddelerin aşındırılarak işlenmesine mahsus makina ve aletler
- 8457.10 Metal işlemeye mahsus işleme merkezleri
- 8457.30 Metal işlemeye mahsus çok istasyonlu transfer tezgahları
- 8459.61 Metaller için nümerik kontrollü diğer freze tezgahları
- 8466.10 84.56 ila 84.65 pozisyonlarındaki makinalarda kullanılmaya elverişli alet tutucuları ve otomatik şekilde açılan pafta kafaları
- 8466.93 84.56 ila 84.61 Pozisyonlarındaki makinalara ait diğer aksam ve parçalar
- 8471.30 Portatif otomatik bilgi işlem makinaları (en az bir merkezi işlem birimi, bir klavye ve bir ekrandan oluşan ve ağırlığı $\leq$ 10 kg)
- 8471.41 Aynı kabin içinde en az bir merkezi işlem birimi ve bir giriş bir çıkış birimi bulunan diğer otomatik bilgi işlem makinaları
- 8471.49 Sistem halinde getirilen diğer otomatik bilgi işlem makinaları
- 8471.60 Otomatik bilgi işlem makinaları için giriş birimleri ve çıkış birimleri (aynı kabin içinde bellek birimi içersin içermesin)
- 8471.70 Otomatik bilgi işlem makinaları için bellek birimleri
- 8471.90 Manyetik veya optik okuyucular, verileri kayıt ortamına kod şekline dönüştürerek girmeye ait makinalar ile bu verileri işleyen makinalar
- 8473.30 84.71 Pozisyonundaki makinalara ait aksam, parça ve aksesuar

- 8474.10 Toprak, taş, cevher veya katı haldeki diğer mineral maddeleri tasnif etmeye, elemeye, ayırmaya veya yıkamaya mahsus makineler
- 8474.31 Toprak, taş, cevher veya katı haldeki diğer mineral maddeleri karıştırmaya veya yoğurmaya mahsus makina ve cihazlar
- 8475.29 Cam veya cam eşyanın imaline veya sıcak olarak işlenmesine mahsus diğer makineler
- 8479.10 Bayındırlık, inşaat ve benzeri işlerde kullanılmaya mahsus makine ve cihazlar
- 8479.82 Başka yerde yer almayan karıştırma, yoğurma, kırma, öğütme, eleme, kalburlama, homojenleştirme, sübye hale getirme makineleri
- 8479.89 Bu fasılın başka pozisyonlarında belirtilmeyen veya yer almayan kendine özgü bir fonksiyonu olan makineler ve mekanik cihazlar
- 8479.90 Bu fasılın başka pozisyonlarında belirtilmeyen veya yer almayan kendine özgü bir fonksiyonu olan makinelerin ve mekanik cihazların aksam ve parçaları
- 8481.10 Borular, kazanlar, tanklar, depolar ve benzeri diğer kaplar için basınç düşürücü valfler
- 8481.20 Borular, kazanlar, tanklar, depolar ve benzeri diğer kaplar için yağlı hidrolik veya pnömatik transmisyon valfleri
- 8481.30 Borular, kazanlar, tanklar, depolar ve benzeri diğer kaplar için çek valfleri (dönüşsüz)
- 8481.40 Borular, kazanlar, tanklar, depolar ve benzeri diğer kaplar için emniyet veya bırakma (relief) valfleri
- 8482.10 Bilyalı yataklar (rulmanlar)
- 8482.20 Konik makaralı yataklar (rulmanlar) (monte edilmek üzere hazırlanmış konik bilezik ve makara grupları dahil)
- 8482.30 Fıçı makaralı yataklar (rulmanlar)
- 8482.50 Diğer silindirik makaralı yataklar (rulmanlar) (kafes ve makara montajları DAHİL)
- 8482.80 Bilyalı veya makaralı diğer yataklar (rulmanlar); kombine haldeki bilyalı ve makaralı yataklar (rulmanlar) dahil
- 8482.91 Bilyalı veya makaralı yataklar (rulmanların) için bilyalar, iğneler ve makaralar
- 8484.10 Diğer maddelerle birleştirilmiş metal tabakalardan veya iki yada daha fazla metal tabakalardan yapılmış contalar
- 8484.20 Mekanik salmastralar
- 8484.90 Poşet, zarf veya benzeri ambalajlara farklı kompozisyonlarda takım veya grup halinde tertiplenmiş contalar
- 8501.31 Diğer doğru akım (DC) motorları (37.5 W < çıkış gücü <=750W) ve doğru akım (DC) jeneratörleri (2022 ve sonrası fotovoltaik HARIÇ) (çıkış gücü <=750W)
- 8501.53 Çok fazlı diğer alternatif akım (AC) motorları; çıkış gücü > 75 kW
- 8501.62 Alternatif akım (AC) jeneratörleri (alternatörler) (2022 ve sonrası fotovoltaik HARIÇ); 75 kVA < çıkış gücü <= 375 kVA
- 8502.11 Dizel veya yarı dizel elektrik enerjisi üretim (elektrojen) grupları; çıkış gücü <= 75 kVA
- 8502.12 Dizel veya yarı dizel elektrik enerjisi üretim (elektrojen) grupları; 75 kVA < çıkış gücü <= 375 kVA
- 8502.13 Dizel veya yarı dizel elektrik enerjisi üretim (elektrojen) grupları; çıkış gücü > 375 kVA
- 8502.20 Kıvılcım ateşlemeli, içten yanmalı, pistonlu motorlu elektrik enerjisi üretim (elektrojen) grupları
- 8503.00 Sadece veya esas itibarıyla 85.01 ve 85.02 pozisyonlarındaki makinelerde kullanılmaya elverişli aksam ve parçalar
- 8507.10 Pistonlu motorlar için kurşun asitli starter akümülatörler
- 8507.30 Nikel kadmiyumlu akümülatörler
- 8508.11 Kendinden elektrik motorlu vakumlu süpürgeler; gücü <= 1500 W olup, toz torbası kapasitesi <= 20 litre veya diğer bir toplama haznesine sahip
- 8508.19 Kendinden elektrik motorlu diğer vakumlu süpürgeler
- 8508.60 Vakumlu diğer süpürgeler
- 8509.80 Ev işlerinde kullanılmaya mahsus kendinden elektrik motorlu elektro-mekanik diğer cihazlar
- 8515.21 Metallerle rezistans kaynağı yapmaya mahsus tamamen veya kısmen otomatik olan makine ve cihazlar
- 8516.31 Elektrikli saç kurutucuları
- 8516.50 Mikro dalgalı fırınlar
- 8516.71 Kahve veya çay yapmaya mahsus elektro termik cihazlar; evde kullanıma mahsus
- 8516.79 Ev işlerinde kullanılan diğer elektrotermik cihazlar
- 8516.80 Elektrikli ısıtıcı rezistanslar
- 8517.11 Kordsuz ahizeli telli telefon cihazları
- 8517.13 Akıllı telefonlar; hücreli ağlar veya diğer kablosuz ağlar için
- 8523.51 Sesleri ve diğer fenomenleri kaydetmeye mahsus, katı hal kalıcı, yarı iletken depolama aygıtları
- 8528.72 Renkli diğer televizyon alıcı cihazları

- 8531.10 Hırsızlığa veya yangına karşı alarmlar ve benzeri cihazlar
- 8532.10 Sabit kondansatörler (güç kondansatörleri); 50/60 Hz.lik elektrik devreleri için imal edilmiş ve 0,5 kvar veya daha fazla reaktif güç kapasitesi olan
- 8536.50 Diğer elektrik anahtarları; gerilimi <= 1000 V
- 8537.10 Elektrikli kontrol/dağıtım için, 85.35-85.36'daki iki/daha fazla cihazla donatılmış tablo, pano, sayısal kontrol cihazları, vb.; gerilimi <= 1000 V
- 8538.10 85.37 Pozisyonunda yer alan eşya için tablolar, panolar, konsollar, masalar, kabinler ve diğer mesnetler (cihazla donatılmamış)
- 8538.90 Sadece ve esas itibarıyla 85.35, 85.36 veya 85.37 (8538.10 HARIÇ) pozisyonlarında yer alan cihazlarda kullanılmaya uygun aksam ve parçalar
- 8541.90 Diyod, yarı iletken tertibat, ışık yayan diyodlar (LED) ve monte edilmiş piezo elektrik kristaller için aksam ve parçalar
- 8544.30 Ateşleme bujileri için kablo bağlantı takımları, taşıtlarda, uçaklarda veya gemilerde kullanılan diğer kablo bağlantı takımları; izole edilmiş
- 8544.49 Bağlantı parçaları takılmamış diğer elektrik iletkenleri; izole edilmiş, gerilimi <= 1000 V
- 8544.60 İzole edilmiş diğer elektrik iletkenleri; gerilimi > 1000V, bağlantı parçaları ile teçhiz edilmiş olsun olmasın
- 8544.70 Fiber optik kablolar; tek tek kaplanmış liflerden oluşan
- 8547.20 Elektrikli makina, cihaz, alet veya elektrik tesisatları için plastik maddelerden izole edici bağlantı parçaları
- 8547.90 Elektrikli makina, cihaz, alet veya elektrik tesisatları için izole edici diğer bağlantı parçaları ve izole edilmiş borular ve bağlantı parçaları
- 8901.10 Yolcu gemileri, gezinti gemileri, esasen insan taşımak üzere imal edilmiş benzeri deniz taşıtları ve her türlü feribotlar
- 9001.10 Optik lifler, optik lif demetleri ve optik kablolar
- 9015.20 Teodolitler ve takimetreler (takeometreler)
- 9020.00 Diğer teneffüs cihazları ve gaz maskeleri (mekanik parçaları ve değiştirilebilen filtreleri olmayan koruyucu maskeler hariç)
- 9027.10 Gaz veya duman analiz cihazları

EK 2.Yüksek Öncelikli Savaş Alanı Malları Listesi²⁰

Sınıf 1. Entegre devreleri kapsayan 4 GTİP içermektedir.

GTİP	AÇIKLAMA
8542.31	İşlemci ve kontrolör olarak kullanılan elektronik entegre devreler
8542.32	Bellekler
8542.33	Elektronik entegre devreli yükselteçler
8542.39	Diğer elektronik entegre devreler

Sınıf 2. Kablosuz iletişim, uydu tabanlı radyo navigasyonu ve pasif elektronik bileşenlerle ilgili elektronik öğeleri içeren 5 GTİP kodunu içermektedir.

GTİP	AÇIKLAMA
8517.62	Ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya, çevirmeye, vermeye/yeniden oluşturmaya mahsus makinalar (hatları birbirine bağlayan ve yönlendirenler dahil)
8526.91	Seyrüsefer için yardımcı telsiz cihazlar
8532.21	Tantal sabit elektrik kondansatörler
8532.24	Seramik dielektrikli sabit kondansatörler (çok katlı)
8548.00	Bu fasılın herhangi bir yerinde belirtilmeyen veya yer almayan makina, cihaz veya aletlerin elektrikli aksam ve parçaları (2022 yılında revize edildi)

²⁰ Avrupa Komisyonu, Addressing the circumvention of EU export restrictions against Russia – List of High Priority Battlefield Items²

Sınıf 3. Ayır elektronik bileşenleri, elektrik fişlerini ve soketleri, navigasyon ekipmanını, dijital kameraları ve optik bileşenleri kapsayan 19 GTİP içermektedir.

GTİP AÇIKLAMA

- 8471.50 Diğer otomatik bilgi işlem makineleri için işleme birimleri
- 8504.40 Statik konvertörler
- 8517.69 Ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar
- 8525.89 Diğer televizyon kameraları, diğer dijital kameralar ve görüntü kaydedici diğer kameralar
- 8536.69 Fişler ve soketler (prizler); anma gerilimi ≤ 1000 V
- 8536.90 Elektrik devrelerinin anahtarlanması/korunması veya elektrik devresine/devresinden bağlantı yapmaya mahsus diğer elektrik teçhizat; gerilimi ≤ 1000 V
- 8541.10 Diyodlar (ışığa duyarlı veya ışık yayan diyodlar (LED) hariç)
- 8541.21 Transistörler (ışığa duyarlı olanlar hariç); gücü < 1 W
- 8541.29 Transistörler (ışığa duyarlı olanlar hariç); gücü ≥ 1 W
- 8541.30 Triyotlar, diyotlar ve triyaklar (ışığa duyarlı olanlar hariç)
- 8541.49 Işığa duyarlı diğer yarı iletken cihazlar
- 8541.51 Yarı iletken tabanlı dönüştürücüler
- 8541.59 Diğer yarı iletken tertibat
- 8541.60 Monte edilmiş piezoelektrik kristaller
- 8807.30 Uçak, helikopter veya insansız hava taşıtlarının diğer aksam ve parçaları
- 9013.10 Silahlar için teleskopik dürbün, periskoplar, 84, 85, 90. fasıllardaki makina, alet, cihaz veya tertibatın aksam ve parçasını teşkil eden teleskoplar
- 9013.80 Diğer optik alet ve cihazlar
- 9014.20 Hava veya uzay seyrüseferlerine mahsus alet ve cihazlar (pusulalar hariç)
- 9014.80 Seyrüseferler için diğer alet ve cihazlar; hava veya uzay seyrüseferlerine mahsus olanlar HARIÇ

Sınıf 4. Elektrikli bileşenlerin ve devrelerin üretimi ve kalite testi için imalat ekipmanıyla ilgili 10 GTİP kodunu içermektedir.

GTİP AÇIKLAMA

- 8471.80 Otomatik bilgi işlem makinelerinin diğer birimleri
- 8486.10 Disklerin veya külçelerin imaline mahsus makine ve cihazlar
- 8486.20 Yarı iletken tertibatın veya elektronik entegre devrelerin imaline mahsus makine ve cihazlar
- 8486.40 Bu faslın 11 (c) nolu notunda belirtilen makine ve cihazlar (2022 yılından önce, fasıl notu 9 (c) olarak yer alıyordu)
- 8534.00 Baskı devreler
- 8543.20 Sinyal jeneratörleri
- 9030.20 Osiloskoplar ve osilograflar
- 9030.32 Multimetreler (kaydedici tertibatı olanlar)
- 9030.39 Gerilim, akım veya güç ölçmek/kontrol etmek için diğer alet ve cihazlar (kaydedici tertibatı olanlar)
- 9030.82 Yarı iletken disklerin veya tertibatın (entegre devreler dahil) ölçülmesine veya kontrolüne mahsus diğer alet ve cihazlar

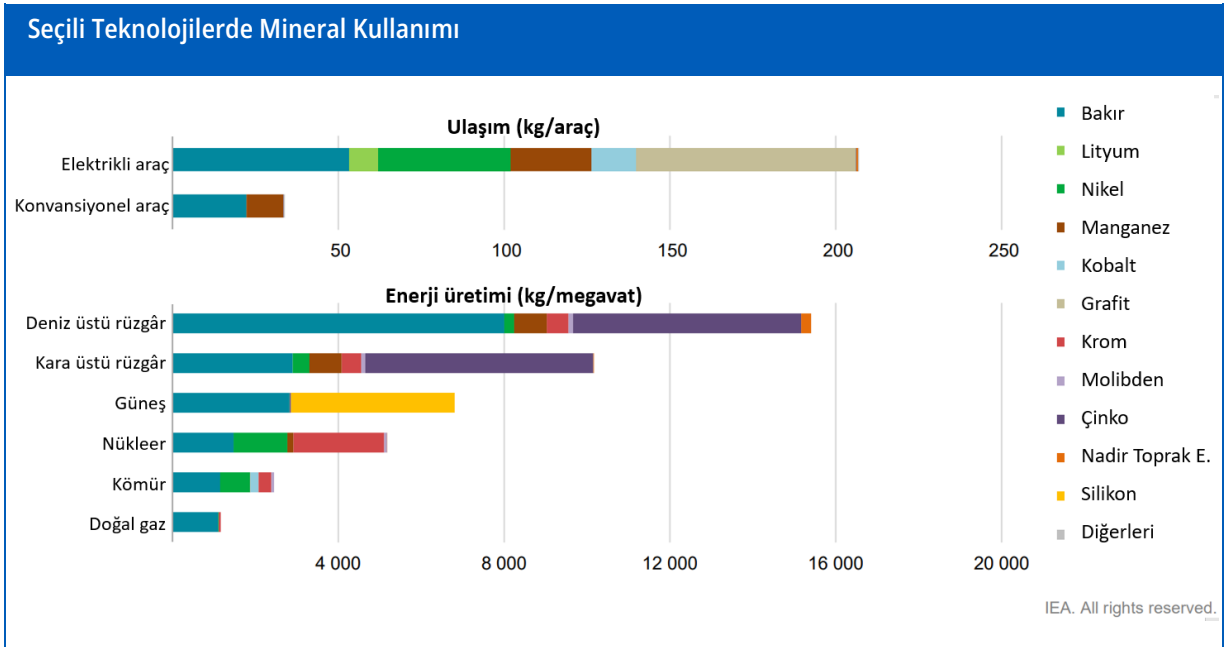

Kritik Mineraller

Kritik hammaddeler/mineraller ulusal güvenlik ve ekonomi için önem taşıyan, tedarik sıkıntısı yaşanabilecek hammaddelerdir. Ülkenin büyüme stratejisi, sanayisinin durumu, gelecekte ülkesini dünya resminde konumlandığı yer de listelerin belirlenmesini etkilemektedir. Öte yandan ülke ekonomisi için önemli her hammadde kritik hammadde listesinde yer almayabilir zira ülke içerisinde rezervi yüksekse, arzında sorun yaşanmayacağı öngörülyorsa hammadde listeye eklenmeyebilir.

Yeşil dönüşüm ile mineral talep artışı beklentisi

Yeşil dönüşüm kritik minerallerin belirlenmesinde oldukça etkili olmaktadır. Elektrikli araçlar konvansiyonel araçlara göre çok daha fazla mineral gerektirmektedir. Rüzgâr ve güneş enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarıyla enerji üretimi kömür gibi fosil yakıtla çalışan enerji santrallerine göre oldukça fazla mineral kullanmaktadır.²¹

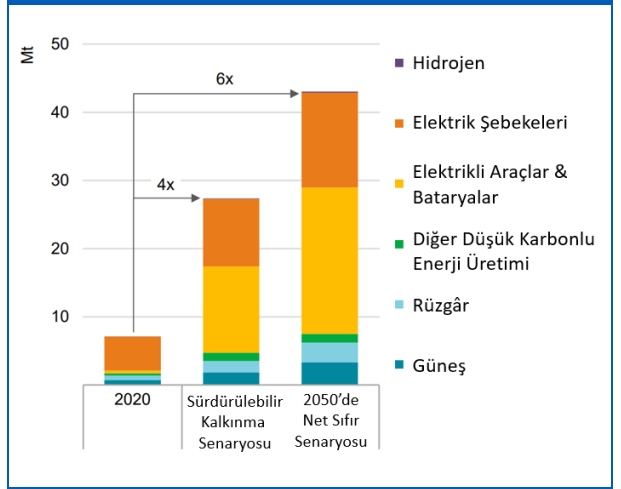

Kaynak: Uluslararası Enerji Ajansı

²¹ Uluslararası Enerji Ajansı, Role of Critical World Energy Outlook Special Report Minerals in Clean Energy Transition 2 s.6

Yeşil enerji dönüşümünün gerektireceği teknolojilerin bir hayli mineral yakıt kullanması sebebiyle mineral talebinin gelecekte artması beklenmektedir. Uluslararası Enerji Ajansı (International Energy Agency-IEA) hesaplamalarına göre Paris Anlaşması hedeflerine ulaşacak şekilde hareket edilecek olursa, Sürdürülebilir Kalkınma Senaryosunda, temiz enerji teknolojileri için gereken mineral 2040'a kadar dörde katlanacaktır. 2050'de net sıfırın yakalandığı senaryo için ise 2040'a kadar bugüne nazaran 6 kat daha fazla mineral girdi gerekecektir. IEA'ya göre Paris Anlaşması hedeflerine uymak için gereken adımların atıldığı Sürdürülebilir Kalkınma Senaryosunda lityum talebinin 2020'ye nazaran 2040'a kadar 42, grafitin 25, kobaltın 21, nikelin 19, nadir toprak elementlerinin 7 katına çıkması beklenmektedir.²²

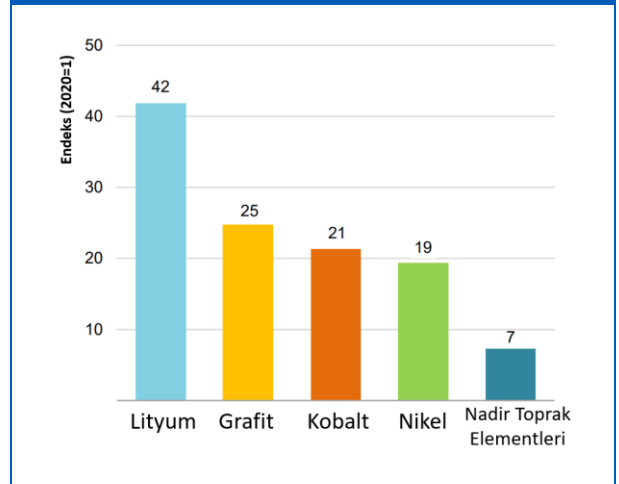
Sürdürülebilir Kalkınma Senaryosu Ve 2050 Net Sıfır Senaryosunda Yeşil Enerji Teknolojilerinin Mineral Talebi

Kaynak: Uluslararası Enerji Ajansı

Talebinin artması beklenen minerallerin birçoğunun çıkarım ve işleme aşamalarının coğrafi olarak yoğunlaştığı görülmektedir. Çıkarım safhasında kobaltta Kongo Demokratik Cumhuriyeti, nadir toprak elementlerinde Çin, lityumda Avustralya, nikelde Endonezya, bakırda Şili ön plana çıkmaktadır. Cevherin işleme aşamasında ise Çin'in baskınlığı artmaktadır. Kobaltın %70'lere yakını Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde çıkarılmasına rağmen kobalt işlemenin yaklaşık %60'ını Çin gerçekleştirmektedir. Lityum çıkarımının %50'lere yakını Avustralya üstlenmesine rağmen işleme safhasının %60'a yaklaşan kısmını Çin gerçekleştirmektedir. Benzer şekilde bakır ve nikelin işlenmesinin de neredeyse üçte birini Çin gerçekleştirmektedir.²³

Sürdürülebilir Kalkınma Senaryosunda Seçili Minerallerin 2020'ye Kıyasla 2040'a Kadar Beklenen Talep Artışı

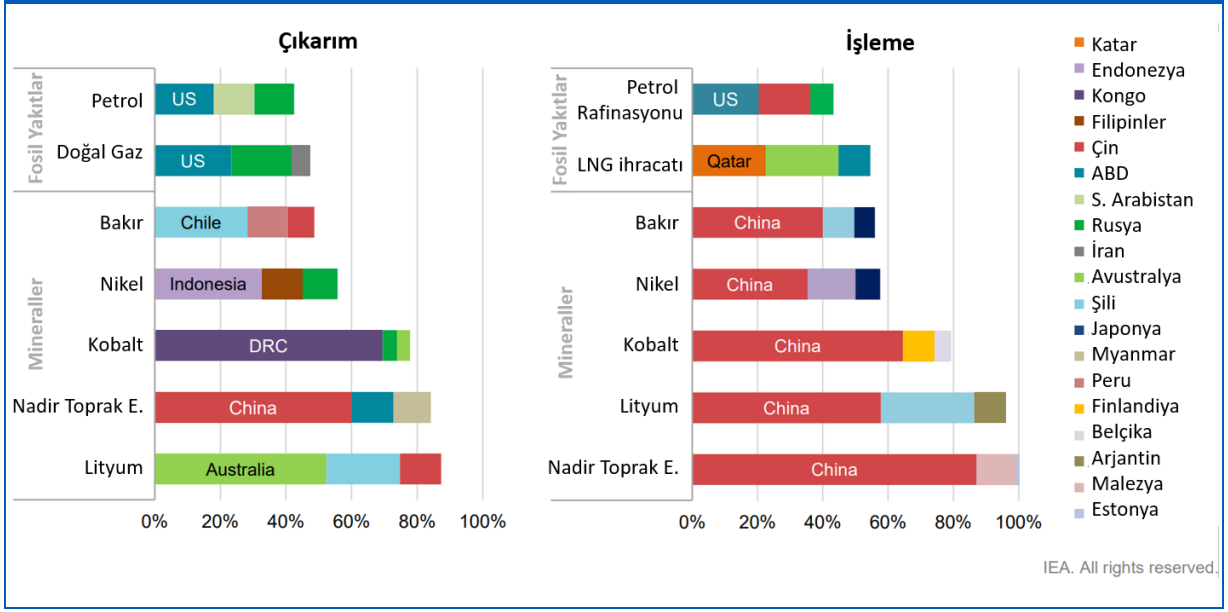

Kaynak: Uluslararası Enerji Ajansı

²² Uluslararası Enerji Ajansı, Role of Critical World Energy Outlook Special Report Minerals in Clean Energy Transition 2 s.8-9

²³ Uluslararası Enerji Ajansı, Role of Critical World Energy Outlook Special Report Minerals in Clean Energy Transition 2 s.13

Seçili Minerallerin Toplam Üretiminde Üç Büyük Üretici Ülkenin Payı (2022)

Kaynak: IEA (2020a); USGS (2021), World Bureau of Metal Statistics (2020); Adamas Intelligence (2020).

Kritik Hammadde Listeleri

Kimi ülkeler/ülke grupları kritik hammadde/mineral listelerini özel bir yasa olarak yayınlarken kimisi de ilgili strateji belgesi içerisinde önceliklendirdiği mineraller olarak ifade ederek duyurmaktadır. Bu bölümde dünya genelinde belli başlı kritik mineral listelerini ele alacağız. Bu listeler güncellenmekte olup dünyadaki tüm ülkelerin listelerini içermemektedir.

Daha önceki bültenimizde detaylarını incelediğimiz **Avrupa Birliği'nin** kritik hammaddelerine (critical raw materials) kısaca değinecek olursak; üç yılda bir listelerin güncellendiği ve kritik hammadde sayısının yıllar geçtikçe arttığı görülmektedir. 2011'de AB'nin ilk kritik hammadde listesinde 14; 2014 listesinde 20; 2017 listesinde 27; 2020 listesinde 30; 2023'te sunulan Kritik Hammadde Yasa teklifinde 34 hammadde bulunmaktadır. Yasa tasarısının Ek-2'sinde kritik hammaddeler listelenmekte olup hesaplamalara dair detaylar da verilmiştir.²⁴ Ayrıca AB, hammaddenin yeşil ve dijital dönüşüm, savunma ve uzay uygulamaları kapsamındaki durumuna göre ise stratejik hammaddeleri belirlemiştir. Stratejik hammaddeler ise yasa tasarısının Ek-1'inde listelenmekte olup seçim metodolojisi de verilmiştir. Stratejik hammaddeleri bizmut, bor, kobalt, bakır, galyum, germanyum, lityum, magnezyum, manganez, doğal grafit, nikel, platin grubu metalleri, nadir toprak elementleri, silikon, titanyum, tungstendir.²⁵

ABD'nin 2018 tarihli ilk kritik mineral listesinde 35 mineral bulunmaktadır.²⁶ Bunun sayısı artmış ve 2022 nihai kritik mineral listesinde (Final List of Critical Minerals) 50'ye ulaşmıştır. Daha önceden platin metal grubu ve nadir toprak elementleri grupları içinde bulunan kimi mineraller tekil şekilde belirtil-

²⁴ Avrupa Komisyonu, Critical raw materials [2](#)

²⁵ Avrupa Komisyonu, Proposal for establishing a framework for ensuring a secure and sustainable supply of critical raw [2](#)

²⁶ US Federal Register [2](#)

miştir. Ayrıca listeye nikel ve çinko eklenmiştir. Helyum, potas, renyum ve stronsiyum ise listeden çıkarılmıştır.²⁷ 2022 kritik minerallerin nihai listesini oluşturmada kullanılan metodoloji, 2020 Enerji Kanunu'nda²⁸ belirtilen "kritik mineral" tanımına ve kriterlere dayanmaktadır. Ekonomik önem, milli güvenlik ve tedarik kesintisi kırılabilirliği dikkate alınmıştır. ²⁹

ABD'nin Kritik Mineralleri				
alüminyum	fluorit	itriyum	nikel	sezyum
antimuan	gadolinium	kalay	niyobyum	skandiyum
arsenik	galyum	kobalt	paladyum	tantalyum
barit	germanyum	krom	platin	tellür
berilyum	grafit	lantanyum	praseodimyum	terbiyum
bizmut	hafniyum	lityum	rodyum	titanyum
çinko	holmium	lutesyum	rubidyum	tulyum
disprosyum	indiyum	magnezyum	rutenyum	tungsten
erbiyum	iridyum	manganez	samaryum	vanadyum
evropiyum	iterbiyum	neodimyum	seryum	zirkonyum

Kanada'nın 2021 yılı kritik mineral listesinde 31 kritik mineral bulunmaktadır. Kanada listesindeki 31 mineralin 21'ini halihazırda üretmekte olup bunun geliştirme potansiyeli vurgulanmıştır. ³⁰ Kritik mineral seçiminde aşağıdaki üç kriterden birine sahip olması gözetilmiştir: ³¹

- Kanada'nın ekonomik güvenliği için önemli olması ve tedarikinin tehlike altında olması,
- Düşük karbonlu ekonomiye geçiş için gerekli olması,
- Ortak ve müttefikler için stratejik kritik mineral olma

Kanada Aralık 2022'de yayınladığı Kritik Mineraller Stratejisinde (Critical Minerals Strategy) 6 tane minerale öncelik vermiştir: lityum, grafit, nikel, kobalt, bakır ve nadir toprak elementleri.

Kanada'nın Kritik Mineralleri			
alüminyum	Grafit	molibden	tantalyum
antimuan	helyum	nadir toprak elementleri	tellür
bakır	indiyum	nikel	kalay
bizmut	kobalt	niyobyum	titanyum
çinko	krom	platin grubu metalleri	tungsten
fluorit	lityum	potas	uranyum
galyum	magnezyum	sezyum	vanadyum
germanyum	manganez	skandiyum	

²⁷ USGS, U.S. Geological Survey Releases 2022 List of Critical Minerals [2](#)

²⁸ 2020 Enerji Yasası (The Energy Act) "kritik minerali (critical mineral)" tedarik zinciri kırılabilirliği bulunan, ABD'nin ekonomisi ve ulusal güvenliği için elzem, yakıt dışı mineral (non-fuel mineral) ya da mineral hammaddesi (mineral material) olarak tanımlanmaktadır. Kritik mineraller bir ürünün üretimi için zaruri işleve sahip, yokluğunda ekonomi ve ulusal güvenlik için ciddi neticelere yol açan minerallerdir.

²⁹ USGS, Geological Survey [2](#)

³⁰ Government of Canada, Critical minerals: an opportunity for Canada [2](#)

³¹ Government of Canada, The Canadian Critical Minerals Strategy [2](#), s.9

Avustralya kritik minerallerini belirlerken net sıfır emisyonlarına geçiş teknolojileri, savunma, uzay, enerji, ulaşım, tarım teknolojisi, ilaç, bilişim, telekomünikasyon uygulamalarında kullanımlarını dikkate alınmıştır. 2019'da 24 kritik mineralin bulunduğu liste³² 2022'de 26 minerale yükselmiştir.³³ Zira lityum iyon bataryalar ve semikondüktörlerdeki kullanımından ötürü yüksek saflıkta alümina ve silikonu listesine eklemiştir.³⁴

Avustralya'nın kritik mineralleri				
yüksek saflıkta alumina	grafit	lityum	renyum	vanadyum
antimuan	hafniyum	magnezyum	silikon	zirkonyum
berilyum	helyum	manganez	skandiyum	
bizmut	indiyum	nadir toprak elementleri grubu	tantal	
galyum	kobalt	niyobyum	titanyum	
germanyum	krom	platin grubu metalleri	tungsten	

Avustralya kritik mineral sektörünü büyütme için 2023-2030 Kritik Mineraller Stratejisini (the Critical Minerals Strategy 2023–2030) yayınlamıştır. 2030'a kadar Avustralya'nın küresel çapta önemli bir ham ve işlenmiş kritik mineral üreticisi haline getirilmesi öngörülmektedir.³⁵

Stratejinin amaçları aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

- Güçlü ve güvenli uluslararası ortaklıklarla çeşitlendirilmiş, dayanıklı ve sürdürülebilir tedarik zinciri yaratma
- Kritik mineral işleme kapasitesini geliştirme
- Yenilenebilir enerjide süper güç olmak için kendi kritik minerallerini kullanma
- Kendi kaynaklarından daha fazla değer, istihdam ve ekonomik fırsat yaratma

Avustralya kritik mineraller konusunda hem ulusal hem de uluslararası seviyede girişimler ve ortaklıklarda bulunmaktadır. Aşağıda bu kapsamdaki girişimler sunulmaktadır.

Avustralya'nın kritik minerallere yönelik seçili girişimleri			
Girişim	Kurum	Tarih	
Seçili Kritik Mineral Görünümü: Avustralya 2019 (Outlook for Selected Critical Minerals: Australia 2019)	Sanayi, Bilim ve Kaynak Bakanlığı (Department of Industry, Science, Energy and Resources)	2019	
Avustralya Küresel Kaynak Beyanı (Australian Global Resources Statement)	Sanayi, Bilim ve Kaynak Bakanlığı (Department of Industry, Science, Energy and Resources)	2020	
Kaynak Teknolojisi ve Kritik Mineral İşleme: Ulusal Üretim Önceliği Yol Haritası (Resources Technology and Critical Minerals Processing National Manufacturing Priority Road Map)	Sanayi, Bilim ve Kaynak Bakanlığı (Department of Industry, Science, Energy and Resources)	2021	
Avustralya Kritik Mineral Rehberi (Australian Critical Minerals Prospectus 2021)	Avustralya Ticaret ve Yatırım Komisyonu (Australian Trade and Investment Commission -Austrade)	2021	

³² Australian Government, Outlook for Selected Critical Minerals [2](#) s.6

³³ Australian Government, Australia's Critical Minerals List [2](#)

³⁴ Australian Government, Australian Critical Minerals Prospectus 2022 [2](#) s.8-9

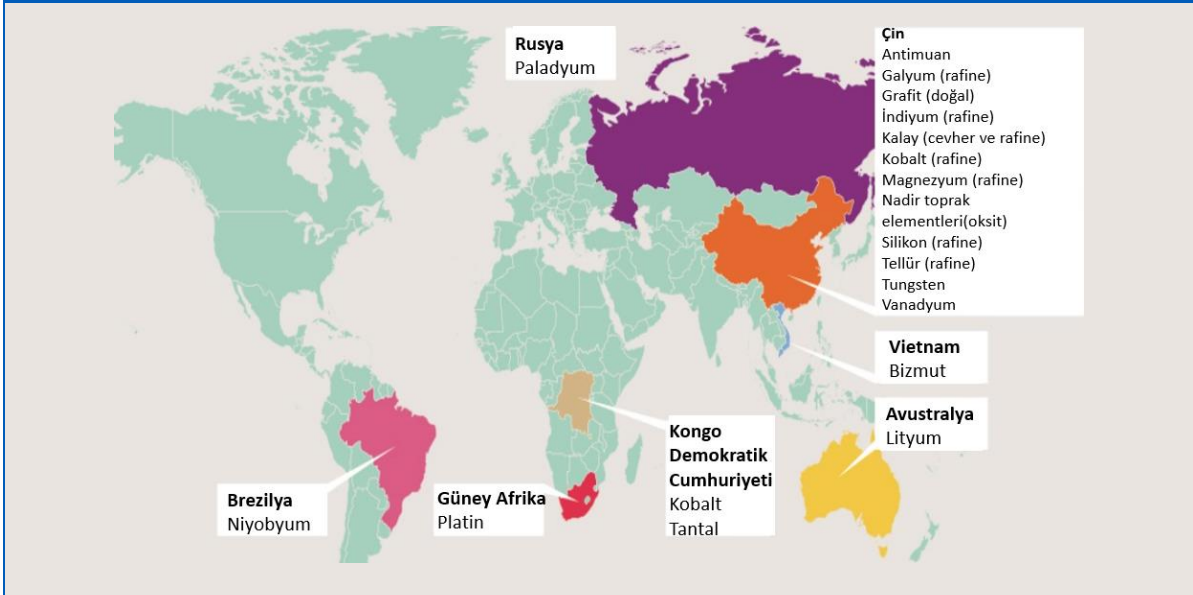
³⁵ Australian Government, Critical Minerals Strategy 2023–2030 [2](#) s.9

Girişim	Kurum	Tarih
Kritik Enerji Mineralleri Yol Haritası (Critical Energy Minerals Roadmap)	Milletler Topluluğu Bilim ve Endüstriyel Araştırmalar Örgütü (Commonwealth Scientific and Industrial Research Organisation)	2021
Kritik Mineraller Stratejisi (Critical Minerals Strategy)	Sanayi, Bilim ve Kaynak Bakanlığı (Department of Industry, Science, Energy and Resources)	2022
Kritik Mineraller Geliştirme Programı (Critical Minerals Development Program)	Sanayi, Bilim ve Kaynak Bakanlığı (Department of Industry, Science, Energy and Resources)	2022
Avustralya Kritik Mineral Araştırma ve Geliştirme Merkezi (Australian Critical Minerals Research and Development Hub)	Avustralya Yerbilimi Örgütü, Milletler Topluluğu Bilim ve Endüstriyel Araştırmalar Örgütü; Avustralya Nükleer Bilim ve Teknoloji Örgütü (Geoscience Australia; Commonwealth Scientific and Industrial Research Organisation; Australian Nuclear Science and Technology Organisation)	2022

Kaynak: Llewelyn Hughes'ın "Securing Critical Mineral Supply Chains in the Indo-Pacific: A Perspective from Australia" isimli makalesinden alınmıştır. Yazarın derlemesidir³⁶

Birleşik Krallık 2022 Temmuz'da Kritik Mineral Stratejisini (Critical Mineral Strategy) kabul etmiş, 2023 Mart ayında güncellemiştir. Birleşik Krallık ekonomik kırılganlığı ve küresel tedarik riski yüksek 18 kritik mineral belirlemiştir. Söz konusu 18 kritik mineral antimuan, bizmut, kobalt, galyum, grafit, indiyum, lityum, magnezyum, niyobyum, paladyum, platin, nadir toprak elementleri, silikon, tantal, tellür, kalay, tungsten, vanadyumdur. Minerallerin kritikliğinin yıllık bazda değerlendirilmesi öngörülmektedir. Bunun yanı sıra hızlı artan talebi veya küresel arz riski doğmakta olan minerallerin bulunduğu izleme listesi de yayınlanmıştır. İzlemeye alınan mineraller iridyum, manganez, nikel, fosfat, rutenyumdur.³⁷

Birleşik Krallık'ın 18 Kritik Mineralini En Çok Üreten Ülkeler (2016-2020 Arası 5 Yıllık Ortalama Üretim)

Kaynak: Birleşik Krallık Kritik Mineral İstihbarat Merkezi

³⁶ The National Bureau of Asian Research, Critical Minerals Global Supply Chains and Indo-Pacific Geopolitics 2 s.19

³⁷ UK Government, Resilience for the Future: The UK's Critical Minerals Strategy

Japonya'nın ilk kritik mineral listesi Japonya Uluslararası Ticaret ve Sanayi Bakanlığı (Ministry of International Trade and Industry- METI'nin önceli) yönlendirmesiyle Madencilik Danışma Komitesi tarafından 1984'te hazırlanmıştır. Japonya Ekonomi, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'nın (METI) aynı mineralleri kritik olarak ele alıp tedarik zinciri güvenliğini vurguladığı 2014 yılına dair belgesinde de yer almaktadır. Liste o tarihten sonra güncellenmiştir. 2020 Mart ayında Japonya hükümeti petrol, sıvılaştırılmış doğal gaz güvenliği, kritik mineraller ve iklim değişikliği aksiyonlarını içeren yeni Uluslararası Kaynak Stratejisini (International Resource Strategy) açıklamıştır. Strateji elektrikli araçlar ve yenilenebilir enerji üretimi için kritik minerallerin artan önemini, nadir metallerin stokunu vurgulamaktadır.³⁸ Stok sisteminin hedeflediği 34 metal aşağıdaki şekildedir:

Japonya'nın stok sistemindeki mineraller

antimuan	germanyum	magnezyum	renyum	tantal
baryum	hafniyum	manganez	rubidyum	tellür
berilyum	indiyum	molibden	selenyum	titanyum
bizmut	karbon	nadir toprak elementleri	sezyum	tungsten
bor	kobalt	nikel	silikon	vanadyum
florin	krom	niyobyum	stronsiyum	zirkonyum
galyum	lityum	platin grubu metalleri	talyum	

Japonya Petrol, Gaz ve Metaller Milli Kurumu (Japan Oil, Gas and Metals National Corporation-JOGMEC) hakkındaki düzenlemeye göre JOGMEC arz kesintisi durumlarında nadir metallerin tedarikini sağlayabilmek için metal ve diğer minerallerin milli stok programını uygulamaya yetkili kurumdur. Genelde piyasayı etkilememesi için stokta tutulan cevher türleri ve miktarları ise açıklanmamaktadır.³⁹

2023 Şubat ayında **Güney Kore** Ticaret, Sanayi ve Enerji Bakanlığı (the Ministry of Trade, Industry and Energy) kritik minerallerin tedarikine yönelik stratejisini açıklamıştır. 2030'a kadar Çin'e kritik mineraller konusundaki bağımlılığını %80'lerden %50'lere düşürmeyi hedeflemektedir. Aynı zamanda bu minerallerin geri dönüşüm oranını da %2'den %20'ye yükseltmeyi planlamaktadır. Güney Kore'nin belirlediği 33 kritik mineralin semikondüktörler ve elektrikli araçlar için elzem olan 10 tanesi stratejik kritik mineral olarak adlandırılmıştır. 10 kritik mineral içinde lityum, nikel, kobalt, manganez, grafit, 5 çeşit nadir toprak elementi (lantan, seryum, neodimyum, terbiyum, disprozyum) bulunmaktadır.⁴⁰ Güney Kore kritik mineral tedarik güvenliğine dair uluslararası adımlar atmaktadır. Avustralya⁴¹ ve Kanada⁴² ile kritik mineral tedarik zinciri üzerine işbirliği mutabakatı imzalamıştır.

Hindistan Maden Bakanlığı kritik mineral listesini belirlemek üzere 7 üyelik bir komite kurmuştur. Komite mineralleri belirlerken üç aşamalı bir değerlendirme süreci izlemiştir. Kâr amacı gütmeyen araştırma kurumları çalışmalar yürütmüş, Bakanlıklar arasında istişareler yapılmış, Uluslararası Enerji Ajansı ile toplantı gerçekleştirilmiştir. Komite kritiklik değerlendirmesi için ekonomik önem, yüksek arz riski, ülkenin rezerv durumu, ithalata bağımlılık, temiz enerjide ve geleceğin teknolojilerinde kullanımı, tarım için gübre yapımında kullanımı gibi parametreleri dikkate almıştır. Değerlendirme sonucunda

³⁸ Jane Nakano, Status of Japan's Supply Chains [2](#) s.20-21.

³⁹ Uluslararası Enerji Ajansı, International Resource Strategy - National Stockpiling System [2](#)

⁴⁰ Korea JoongAng Daily, Korea to cut dependence on China for key minerals [2](#) Business Korea, Korean Government to Lower Dependence on China for Core Minerals [2](#)

⁴¹ Australian Government, Opportunities in Korea for Australian critical minerals [2](#) s.6

⁴² Canada Government, Memorandum of Understanding between the Department of Natural Resources of Canada and the Department of Industry of Canada and the Ministry of Trade, Industry and Energy of the Republic of Korea on Cooperation in Critical Mineral Supply Chains, the Clean Energy Transition and Energy Security [2](#)

Hindistan 30 kritik mineral seçmiştir: antimuan, berilyum, bizmut, kobalt, bakır, galyum, germanyum, grafit, hafniyum, indiyum, lityum, molibden, niyobyum, nikel, platin grubu elementleri, fosfor, potas, nadir toprak elementleri, renyum, silikon, stronsiyum, tantal, tellür, kalay, titan, tungsten, vanadyum, zirkon, selenyum, kadmiyum.⁴³

2022'de **Güney Afrika** madencilik sektörü için arama stratejisi açıklamıştır.⁴⁴ Strateji kapsamında yeşil ekonomiye geçiş kapsamında elektrikli araç bataryaları, güneş ve rüzgâr enerji üretimi için zaruri olan mineral ve metalleri tespit etmiştir. Ayrıca strateji kapsamında Güney Afrika 2025'e kadar dünya maden arama harcamalarının %5'ini hedeflemekte olup söz konusu meblağ ise yaklaşık olarak 0.9 milyar dolara tekabül etmektedir.⁴⁵

Güney Afrika'nın Hedeflediği Kritik Mineral ve Metaller	
Mineraller	Mevcut/gelecek ihtiyaçları
Kobalt	Geleceğin mineralleri / yeşil ekonomi
Nikel	
Bakır	
Çinko	
Kurşun	
Nadir Toprak Elementleri	
Manganez	Çelik üretimi
Demir cevheri	
Kömür	Enerji minerali
Uranyum	
Platin Grubu Metalleri	Rekabetçilik avantajı, hidrojen ekonomisi
Krom	
Vanadyum	Batarya mineralleri
Lityum	

Çin'in listesi diğer ülkelerin listelerinden ayrılmaktadır. 2016'da **Çin** Toprak ve Kaynak Bakanlığı (the Ministry of Land and Resources of China) Ulusal Mineral Kaynak Planlaması (National Mineral Resources Planning, 2016-2020) kapsamında tedarik ve kullanım seviyesini geliştirmek üzere 24 stratejik minerale atıfta bulunmuştur.⁴⁶

Bunların;

- 6'sı enerji minerali - kömür, kömür yatağında bulunan doğal gaz, doğal gaz, petrol, kaya gazı (shale gas), uranyum;
- 14'ü metalik mineral - altın, alüminyum, antimuan, bakır, demir, kalay, kobalt, krom, lityum, molibden, nikel, nadir toprak elementleri, tungsten, zirkonyum;
- 4'ü metal dışı mineral - kristal grafit, fluorit, fosfor, potastır.

⁴³ India Ministry of Mines, Critical Minerals for India [2](#)

⁴⁴ IRENA (International Renewable Energy Agency), Geopolitics of The Energy Transition Critical Materials [2](#) s.100

⁴⁵ Güney Afrika Hükümeti, Exploration Strategy for the Mining Industry of South Africa [2](#)

⁴⁶ Yina Su, Dewen Hu, Global Dynamics and Reflections on Critical Minerals [2](#) s.2

Türkiye Kritik Mineraller

11. Kalkınma Planı'nda (2019-2023) kritik madenlere ilişkin aşağıdaki maddeler bulunmaktadır.⁴⁷

- 505. Ülkemiz ekonomisi için temel ve kritik madenler belirlenecektir.
- 505.1. Temel ve kritik madenlerin ve nadir toprak elementlerinin güvenli teminine yönelik yol haritası hazırlanacaktır.
- 505.2. Bu madenlere ilişkin stratejik rezerv, stok, ihracat kısıtlaması konularında düzenlemeler yapılacaktır.

11. Kalkınma Planı (2019-2023) Madencilik Politikaları Özel İhtisas Komisyon Raporu ülkemizin kritik hammaddelerinin belirlenmesi için AB tarafından kullanılan parametrelerin dikkate alınmasının uygun olacağını belirtmiştir. AB tarafından kullanılan üç ana parametre ise hammaddenin ekonomik önemi, tedarik riski ve çevresel ülke riski olarak ifade edilmiştir. Mezkûr raporda ülkemizin kritik hammaddeler listesi hazırlanmasının öncelikli olduğu ifade edilmiştir. Bu doğrultuda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı gibi ilgili bakanlıklar ve özel sektör temsilcilerinden oluşan komisyon vasıtasıyla kapsamlı bir çalışma yapılması gerektiği vurgulanmıştır.⁴⁸

Uluslararası Kritik Mineral Ortaklıkları

Kritik hammaddeler uluslararası arenada da önem kazanmaktadır. Bu kapsamda birçok devlet kritik hammaddelerin tedarik güvenliği için ortaklıklara imza atmaktadır. Aşağıda Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı'nın (International Renewable Energy Agency) derlediği belli başlı ittifakların listesi bulunmaktadır.⁴⁹

Uluslararası kritik hammadde ittifakları

İttifaklar	Yıl	Ülkeler	Amaç
Kanada-ABD Kritik Mineraller Ortak Eylem Planı (Canada-US Joint Action Plan on Critical Minerals Collaboration)	2019	Kanada, ABD	Araştırma ve geliştirme iş birliği dahil olmak üzere ortak girişimlerin desteklenmesi, sektör için desteğin artırılması (Natural Resources Canada, 2020)
Enerji Kaynağı Yönetişim Girişimi (Energy Resource Governance Initiative-ERGI)	2019	Avustralya, Botswana, Kanada, Peru, ABD	Mineral geliştirmede iyi uygulamalarının paylaşılması ve güçlendirilmesi (ERGI, 2019)
Kritik Mineral Haritalama Girişimi (Critical Minerals Mapping Initiative-CMMI)	2019	Avustralya, Kanada, ABD	Kanada Jeolojik Araştırma (the Geological Survey of Canada), Avustralya Yerbilimleri (Geoscience Australia) ve ABD Jeolojik Araştırma (the US Geological Survey) kurumlarının küresel doğal kaynak kırılganlığıyla başa çıkabilmek için araştırma alanında işbirliği yapması (Emsbo <i>et al.</i> , 2021)

⁴⁷ Strateji ve Bütçe Başkanlığı, On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) s.116.

⁴⁸ Kalkınma Bakanlığı, Madencilik Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu s.180-182.

⁴⁹ IRENA (International Renewable Energy Agency), Geopolitics of The Energy Transition Critical Materials s.105

İttifaklar	Yıl	Ülkeler	Amaç
Avrupa Hammadde İttifakı (European Raw Materials Alliance-ERMA)	2020	Avrupa Birliği	Sürdürülebilir hammadde, geliştirilmiş madde, endüstriyel işleme bilgisine erişimin sağlanmasına yönelik zorluklarla başa çıkma (ERMA, 2020)
Tedarik Zinciri Dayanıklılığı Girişimi (Supply Chain Resilience Initiative)	2021	Avustralya, Hindistan, Japonya	Tedarik zinciri dayanıklılığına yönelik iyi uygulamalarının paylaşılması, yatırım tanıtım faaliyetlerinin yürütülmesi ve tedarik zincirini çeşitlendirmek için alıcı-satıcı görüşmelerinin organize edilmesi (Ministry of Commerce and Industry, Government of India, 2021)
Mineral Güvenlik Ortaklığı (Minerals Security Partnership-MSP)	2022	Avustralya, Kanada, Finlandiya, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Norveç, Güney Kore, İsveç, Birleşik Krallık, ABD, Avrupa Komisyonu	Ülkelerin ekonomik gelişimlerini tam sağlamaları için kritik minerallerin üretilmesi, işlenmesi ve geri dönüştürülmesinin sağlanması. MSP çevresel, toplumsal ve yönetim standartlarına bağlı kalarak kamu ve özel sektör yatırımlarını hızlandırmaya yardımcı olacak. (US Department of State, 2022).
Sürdürülebilir Kritik Hammadde İttifakı (Sustainable Critical Materials Alliance)	2022	Avustralya, Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, Birleşik Krallık, ABD	Çevresel açıdan sürdürülebilir, toplumsal olarak kapsayıcı ve sorumlu şekilde gerçekleştirilen madencilik, işleme ve geri dönüşüm pratiklerinin küresel çapta benimsenmesinin desteklenmesi, sorumlu kritik mineral tedarik zincirinin kabul edilmesinin teşvik edilmesi (Government of Canada, 2022)

Kaynak: Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı (International Renewable Energy Agency)

Yukarıdaki girişimlerin yanı sıra 2023 Mart ayında ABD ve Japonya arasında kritik minerallerinin tedarik zincirinin güçlendirilmesine yönelik anlaşma imzalanmıştır. Elektrikli araç batarya teknolojilerinin teşvik edilmesi ve kritik mineral tedarik zincirinin çeşitlendirilmesini amaçlayan anlaşma kapsamındaki kritik mineraller kobalt, grafit, lityum, manganez ve nikelidir. Söz konusu kritik minerallerden ihracat vergilerinin alınmaması, piyasa dışı politika ve uygulamalara karşı tedbirlerin alınması, yabancı kurumların ülke içindeki kritik minerale yatırımlarına dair iyi uygulamalar, anlaşma kapsamında işbirliği öngörülen alanlar arasındadır.⁵⁰

G-7 ülkeleri ise 2023 Nisan ayında gerçekleştirilen iklim, enerji ve çevre toplantısında kritik mineral güvenliğini sağlamaya yönelik beş maddelik bir plan kabul etmiştir. Uzun vadede arz ve talebin tahmini, kaynak ve tedarik zincirinin sorumlu şekilde geliştirilmesi, geri dönüşümün ve geri dönüşüm kapasitesinin artırılması, kaynak tasarrufu sağlayan inovasyonun desteklenmesi, arz kesintilerine karşı hazırlıklı olmaya yönelik adımların atılması söz konusu beş maddeyi oluşturmaktadır.⁵¹

Dünya Kritik Hammadde Ticareti

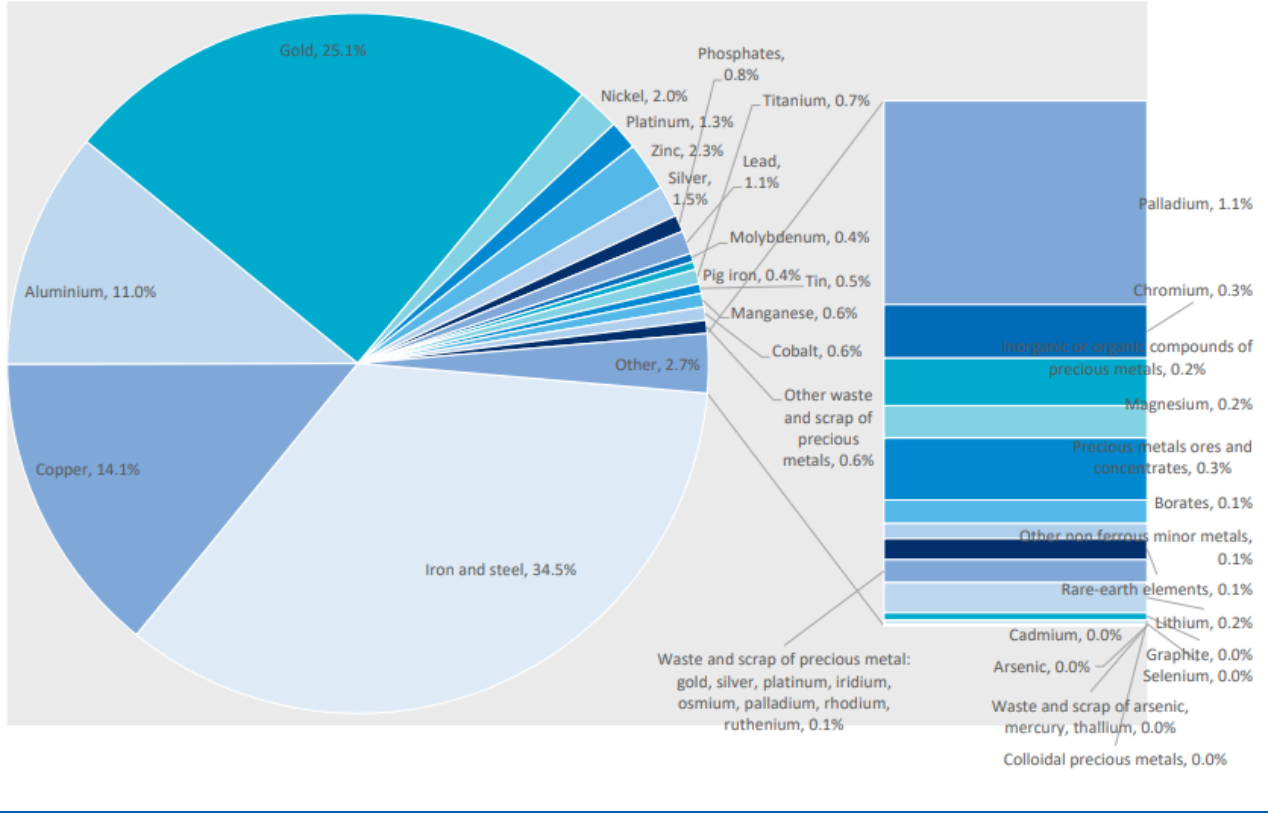
Her ne kadar tüm ülkelerin mutabık kaldığı kritik hammadde/mineral listesi olmasa da dünya kritik hammadde ticaretinin tespit etmeye yönelik çalışmalar bulunmaktadır. OECD kritik hammadde ticaretini hesaplayabilmek adına majör ülkelerin listesini ele alan bir çalışma yapmıştır. Çalışmaya göre kritik hammaddelerin dünya ticareti toplam mal ticaretinden daha hızlı artmıştır. 2007-2009 ile 2017-2019 yılları arasında tüm ürünlerin ticaret artışı %31 iken kritik hammaddelerin ticaret artışı %38'dir. Hem 2007-09 hem de 2017-19 dönemleri içerisinde toplam kritik hammadde ihracat değerinin yaklaşık olarak %94'ünü ise 10 kritik metal oluşturmuştur. Demir-çelik, altın, bakır, alüminyum, çinko, nikel, gümüş, platin, kurşun ve paladyum en fazla ticareti yapılan 10 kritik metaldir.⁵²

⁵⁰ ABD Hükümeti, United States and Japan Sign Critical Minerals Agreement [2](#)

⁵¹ Sapporo, Five-Point Plan for Critical Minerals Security [2](#)

⁵² OECD, Raw materials critical for the green transition [2](#) s.5, 19, 20.

Kritik hammaddelerin küresel ticaretteki payı (değer bazında, 2017-2019 ortalama payı)

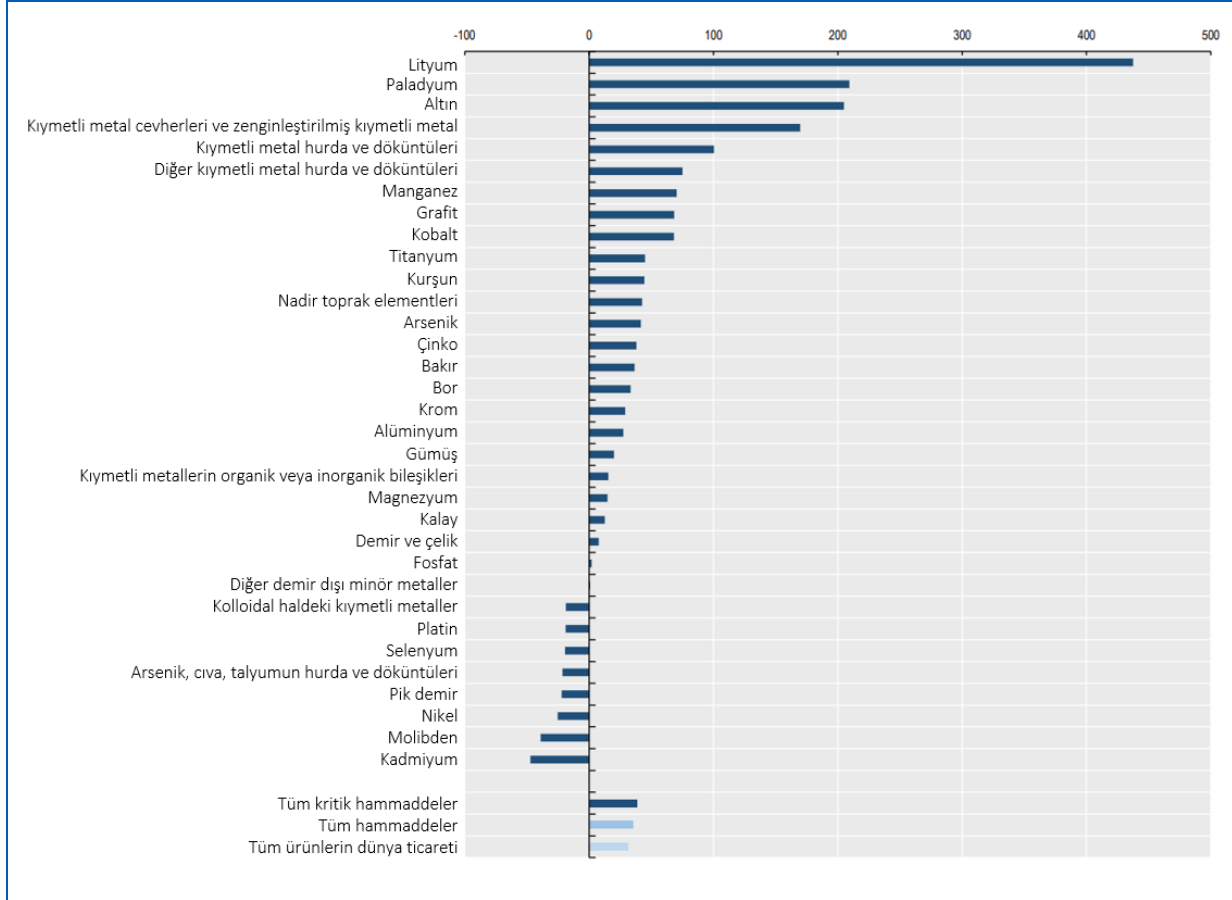
Kaynak: OECD

Dünya kritik hammadde ticaretindeki payı küçük olan kimi hammaddeler ise ticareti en fazla artan hammaddeler olmuştur. 2017-2019 döneminde değer bazında küresel kritik hammadde ticaretinin %0,2'sine tekabül eden lityum %438 artmıştır.⁵³ Uluslararası Enerji Ajansı'nın hesaplamalarına göre Paris Anlaşması hedeflerine erişebilmek için tüm adımların atıldığı enerji dönüşüm senaryosu kapsamında lityum talebinin 2040'a kadar 42 katına çıkması beklenmektedir.⁵⁴ Bu bağlamda son ticareti hızla artan lityumun önümüzdeki yıllarda ivmesini koruyacağı öngörülebilir.

⁵³ OECD, Raw materials critical for the green transition [2](#) s.19.

⁵⁴ Uluslararası Enerji Ajansı, Role of Critical World Energy Outlook Special Report Minerals in Clean Energy Transition [2](#) s.8

Ürünlere göre kritik hammaddelerin küresel ticaret artış oranı (2007-09 ile 2017-2019 arasındaki dönemde değer bazında gerçekleşen ticaretin yüzdelik artışı)

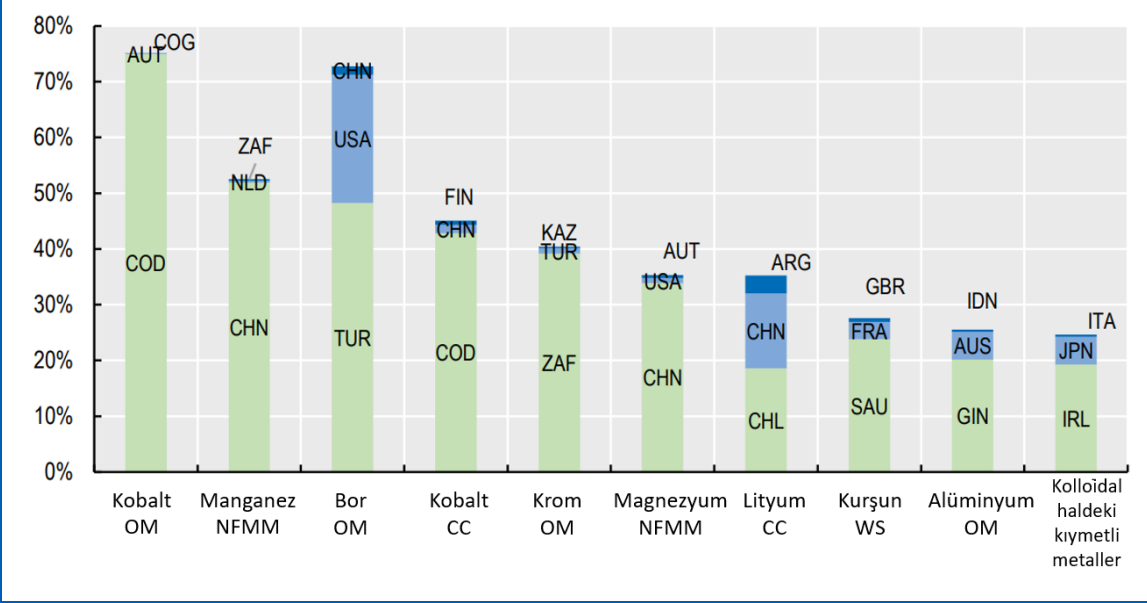
Kaynak: BACI verisi kullanılarak OECD tarafından hesaplanmıştır

OECD kritik hammadde analizinde farklı ürünlerin işlenmişlik derecesini ayrıştırabilmek adına geniş anlamda "sektör" kategorileri tanımlamıştır. Böylelikle aynı ürünün cevher, temel ürün ve hurda gibi farklı halleri ayrılabilir hale gelmiştir.⁵⁵ Bu kapsamda aşağıdaki grafik, OECD'nin tanımladığı sektörler bazında ihracatı en fazla yoğunlaşmış 10 kritik hammaddede en çok ihraç eden 3 ülkenin payını göstermektedir. Maden olarak kobalt ihracatında Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin %70'den fazla paya sahip olduğu görülmektedir. Öte yandan Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin kobaltın işleme aşamasındaki payı cevhere nazaran düşüktür. Minör metaller sektörü içinde, Çin manganez ihracatının yarıdan fazlasını gerçekleştirmektedir. Cevher olarak bor ihracatında en büyük paya sahip olan ülke Türkiye'dir.⁵⁶

⁵⁵ OECD, Raw materials critical for the green transition 2 s.11.

⁵⁶ OECD, Raw materials critical for the green transition 2 s.79.

İhracatı En Fazla Yoğunlaşmış Kritik Hammaddede İhracatında Ürün ve Sektöre Göre İlk 3 İhracatçı Ülkenin Payı

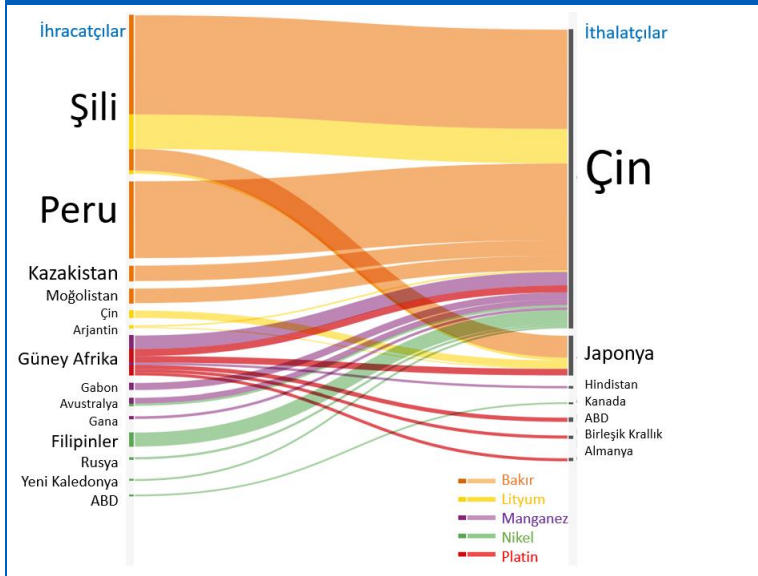

Kaynak: OECD

Sektörlere ve ülkelere göre kısaltmalar şu şekildedir: CC: kimyasallar & bileşikler; NFMM-demir dışı minör metaller; OM- cevher & mineraller; WS-hurda; ARG-Arjantin; AUS-Avustralya; AUT-Avusturya; CHL-Şili; CHN-Çin; COD-Kongo; FRA-Fransa; GBR-Birleşik Krallık; IDN-Endonezya; ITA-İtalya; JPN-Japonya; KAZ-Kazakistan; NLD-Hollanda, SAU-Suudi Arabistan, TUR-Türkiye; USA-ABD; ZAF-Güney Afrika.

Bakır, lityum, manganez, nikel ve platin olmak üzere 5 seçili kritik hammaddenin ikili ticareti incelendiğinde Çin dikkat çekmektedir. Elektrifikasyon ve yeşil enerji dönüşümü için oldukça mühim bir metal olan bakır en fazla ithal eden ülke Çin'dir. Bakır en fazla ihraç eden ülkelerin ise Şili ve Peru olduğu görülmektedir. Manganez ithalatında Çin; ihracatında ise Güney Afrika, Gabon ve Avustralya ön plana çıkmaktadır. Nikel ihracatında Filipinler, ithalatında Çin ön plana çıkmaktadır.⁵⁷

Seçili Hammaddeler İçin İkili Ticaret Akışları (2022, Değer Bazında)

Kaynak: UN Comtrade

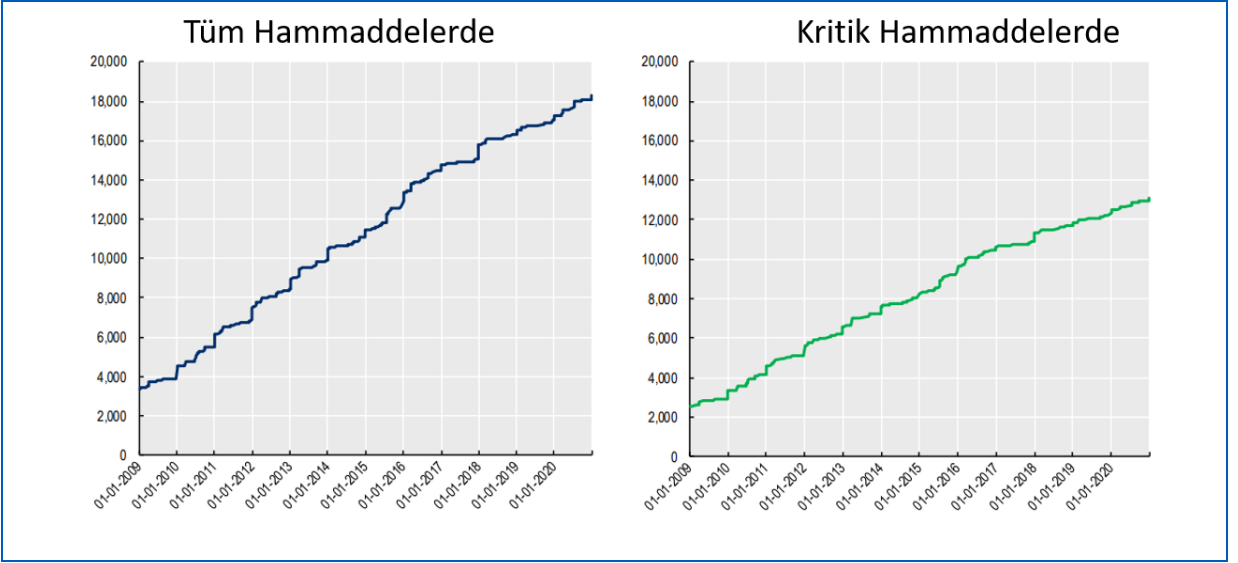
2023 verileri kullanılarak Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı (International Renewable Energy Agency) tarafından hazırlanmıştır. Veri (lityum hariç) işlenmemiş cevher ve konsantrelere aittir.

⁵⁷IRENA (International Renewable Energy Agency), Geopolitics of The Energy Transition Critical Materials, s.50

İhracat Kısıtlamaları

OECD veri tabanındaki endüstriyel hammaddelere uygulanan ihracat kısıtlamalarının sayısı son yirmi yılda artmıştır. Getirilen yeni kısıtlamalar kaldırılanların sayısını aşmaktadır. OECD veri tabanındaki tüm ülkelerin endüstriyel hammaddelere uyguladıkları tedbirlerin toplam sayısı 2009 Ocak ayı sonunda 3.337 iken 2020 Aralık ayında 18.263'e yükselmiştir. 2009'dan beri yürürlüğe giren tedbir sayısının aylık bileşik büyüme oranı %1'e tekabül etmiştir. Aynı zaman diliminde OECD envanterinde bulunan ve endüstriyel hammaddelerin alt kümesi olan kritik hammaddelere uygulanan tedbir sayısı ise 2009 Ocak ayı sonunda 2.518'ken 2020 Aralık ayında 13.102'ye ulaşmıştır. Söz konusu dönemde tüm hammaddelere uygulanan kısıtlamalar yaklaşık 4,5 katına; kritiklere minerallere uygulanan tedbirler 4,2 katına çıkmıştır.⁵⁸

Toplam İhracat Kısıtlaması

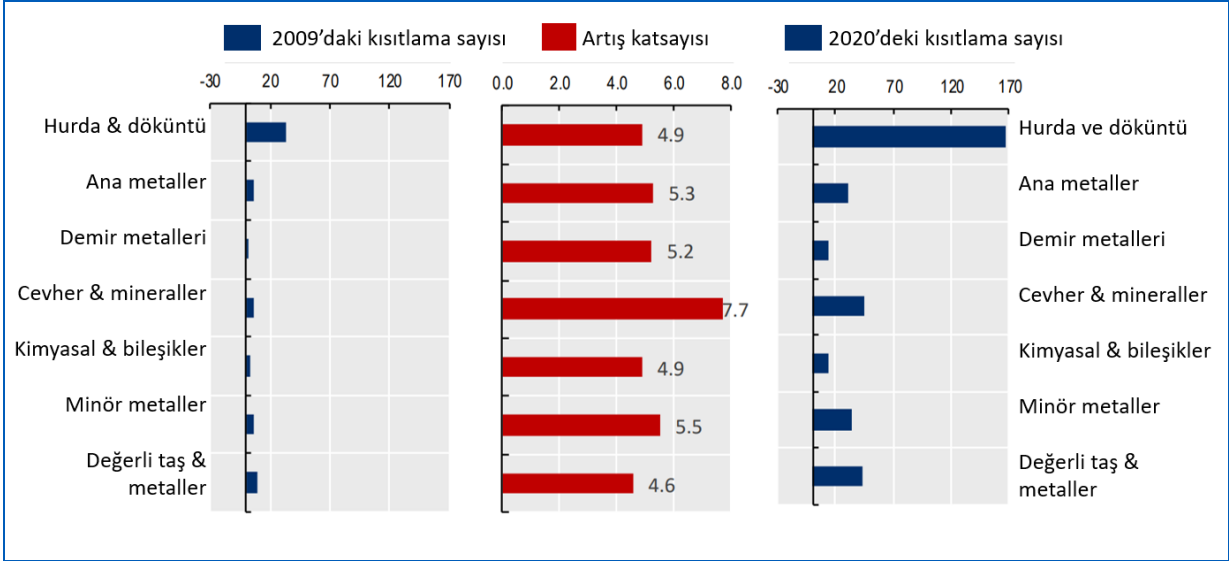
Kaynak: OECD Sanayi Hammaddelerinde İhracat Kısıtlamaları Veri Tabanı

İhracat kısıtlamaları tüm kritik hammaddelere eşit şekilde getirilmemiştir. Kimi hammaddelerde yoğunlaşma olmuştur. 2020'de en fazla kısıtlama getirilen GTİP kodları 2009'un başında kısıtlama getirilenlerle oldukça benzerdir. Hurda kategorileri kritik hammaddeler arasında hem 2009'da hem de 2020'de en fazla ihracat kısıtlamasına uğrayan kalemler olmuştur. Pik demir ise ihracat kısıtlamasında en fazla artışı yaşayan kritik hammadde olmuştur.⁵⁹

⁵⁸ OECD, Raw Materials Critical For The Green Transition [s.36-37](#)

⁵⁹ OECD, Raw Materials Critical For The Green Transition [s.37](#)

Sektörlere Göre Kritik Hammadelere Uygulanan İhracat Kısıtlama Sayısı (Ölçeklendirilmiş)

Kaynak: Endüstriyel hammadelere uygulanan ihracat kısıtlamasına dair OECD veri tabanı. Ölçeklendirilmiş ihracat kısıtlaması sayısı ilgili ürün için kaydedilen ihracat kısıtlaması sayısının ilgili ürüne tekabül eden GTİP kodlarına bölümünü ifade etmektedir.

OECD'nin 2020'ye kadar verileriyle yaptığı mezkûr çalışma dışında, kritik hammadelere uygulanan güncel ihracat kısıtlamalarına bakıldığında Çin Ticaret Bakanlığının 1 Ağustos 2023'ten itibaren galyum ve germanyum içeren endüstriyel ürün ve hammaddeler için ulusal güvenlik sebebiyle ihracat kısıtlamaları uygulayacağını duyurduğu görülmektedir. Çin İhracat Kontrolü Yasası, Dış Ticaret ve Gümrükler Yasalarının ilgili hükümleri uyarınca semikondüktör ve optoelektronik cihazları üretiminde kullanılan galyum ve semikondüktör üretiminde kullanılan germanyum ihracatı izin gerektirmektedir.⁶⁰ İhracat kısıtlamalarının Çin'de fazlalığa yol açması beklenmektedir. Londra merkezli danışmanlık şirketi CRU'nun beklentilerine göre, Çinli ihracatçılar ihracat izni onaylarını beklerken yaklaşık 2-3 aya kadar dayanabileceğini tahmin ettiği Çin dışındaki stokların kullanılması gerekecektir.⁶¹

Çin'in dışında dünyanın diğer ülkelerden de ihracat kısıtlamaları gelmiştir. Namibya lityum cevheri, kobalt, manganez, grafit ve nadir toprak elementleri gibi işlenmemiş kritik mineral ihracatını yasaklamıştır. Maden Bakanlığının izni çerçevesinde yalnızca belli minerallerden az miktarda ihracat yapılabilecektir.⁶² Zimbabve de ham lityum ihracatını yasaklamıştır.⁶³ Dünyanın en büyük altını boksit üreticisi Endonezya da rafinerilere yatırımı artırmak amacıyla ham boksit ihracatını yasaklamıştır.⁶⁴ Öte yandan sektör uzmanları ulaşılabilir alternatifler yüzünden boksit ihracat yasağının istendiği gibi yabancı yatırımı çekemeyeceğini ifade etmektedir.⁶⁵

İhracat yasaklamaları bahsinde Endonezya örneği tartışma konusu olmaktadır. Dünyanın en büyük nikel rezervlerine sahip Endonezya yerli nikel işleme tesislerini güçlendirmek için 2009 ve 2019 yılları arasında izlediği ardışık politikalarla nikel cevheri ihracatını yasaklamıştır. İlk nikel cevheri ihracatı yasaklamasını 2014 Ocak ayında getirmiş; 2020 Ocak ayında ise tüm nikel cevheri ihracatı yasaklanmıştır.⁶⁶

⁶⁰ China.org.cn, Export curbs imposed on gallium and germanium [↗](#)

⁶¹ Reuters, China gallium, germanium export curbs kick in; wait for permits starts [↗](#)

⁶² Reuters, Namibia bans export of unprocessed critical minerals [↗](#)

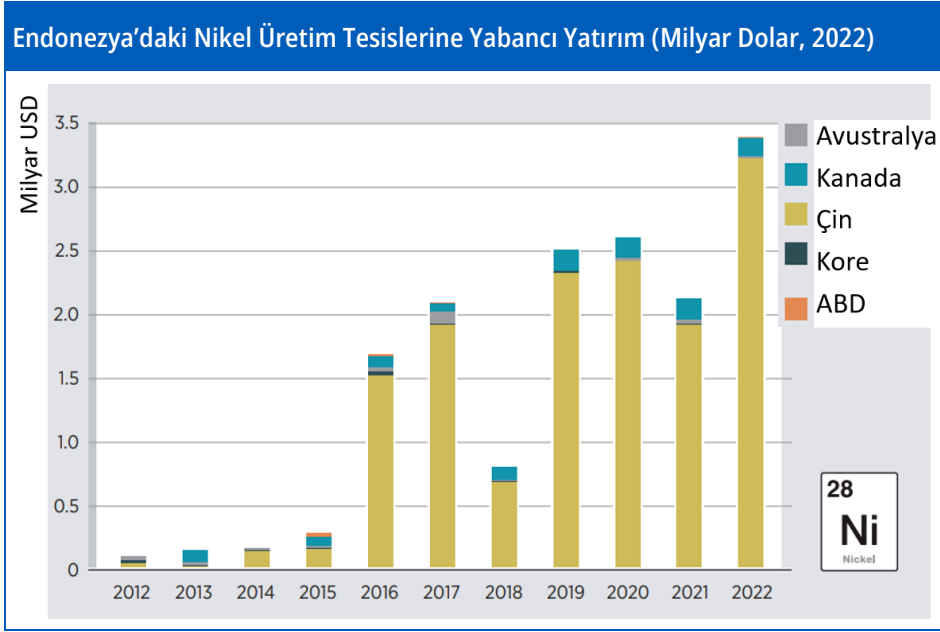
⁶³ Bloomberg, Raw Lithium Exports Banned in Zimbabwe as Demand and Prices Soar [↗](#)

⁶⁴ CN News, Roundup: Indonesia pushes ahead with bauxite export ban despite controversy [↗](#)

⁶⁵ Reuters, RPT-Bauxite miners urge Indonesia to rethink export ban as deadline looms [↗](#)

⁶⁶ Uluslararası Enerji Ajansı, Prohibition of the export of nickel ore [↗](#)

Yasa kapsamında yerli ya da yabancı fark etmeksizin yalnızca izabe tesisi kuracak tesislere ihracat lisansı verilmiştir. Söz konusu politika kısa vadede ihracat kazancında, madencilik istihdamında ve hükümet gelirlerinde düşüşe sebep olsa da uzun vadede nikel işleme ve tüketiciye yönelik nikel üretimine yeni yatırımlar çekmesi konusunda başarılı neticeler getirdiği ifade edilerek kimi uzmanlar tarafından başarılı addedilmektedir. İhracat yasağı öncesinde Endonezya'nın yalnızca iki tane işleyen izabe tesisi olduğu, 2020 itibarıyla sayınının 13'e çıktığının altı çizilmektedir. Nikel işlemeye yönelik yapılan yabancı yatırımların 15 milyar dolara çıktığı vurgulanmaktadır.⁶⁷

Kaynak: IRENA (2023), Ho ve Listiyorini (2022)

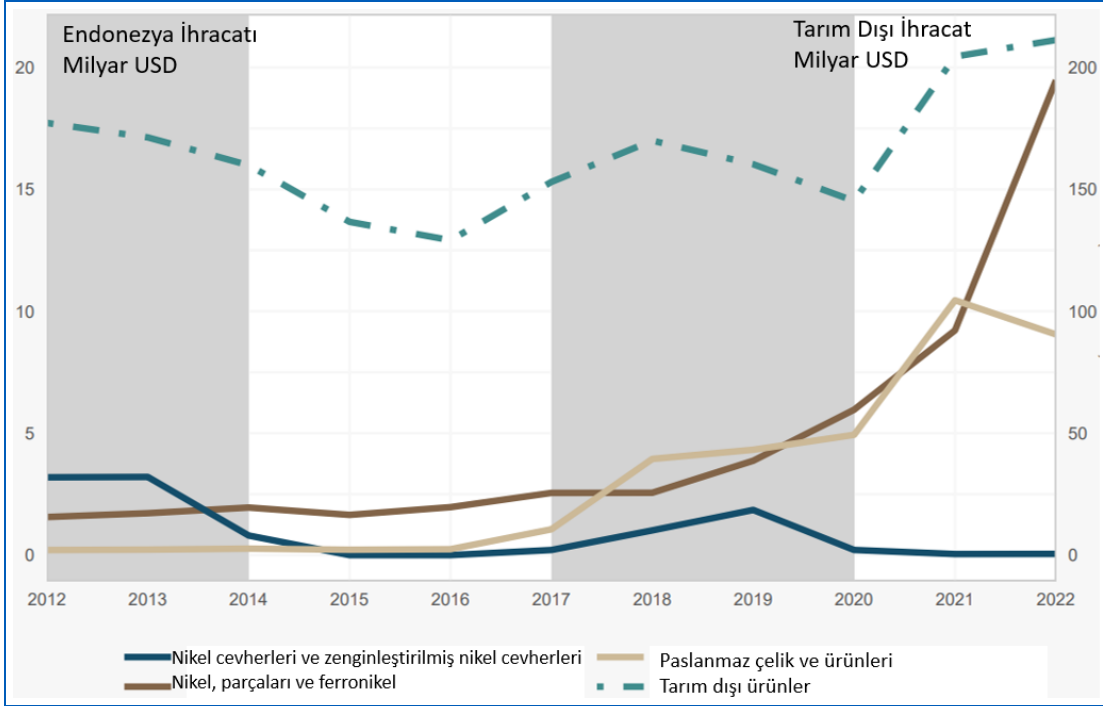
Öte yandan kimi uzmanlar Endonezya'nın nikel cevher ihracat yasaklarının ülke içindeki nikel işleme tesislerinin gelişimine sağladığı katkıyı vurgulayan argümana birkaç açıdan karşı çıkmaktadır. Bu çerçevede Endonezya'nın tüketiciye yönelik nikel ihracat artışlarının yakın zamanda yaşanan diğer tarım dışı ürün ihracat artışıyla kıyaslandığında etkileyiciliğinin azaldığı ifade edilmektedir. Ayrıca tüketiciye yönelik nikel sektöründeki ilerlemelerini yalnızca cevher ihracat yasaklarına bağlamanın Endonezya'nın aldığı diğer önlemlerin tesirini gözden kaçırdığı vurgulanmaktadır.⁶⁸

⁶⁷ IRENA (International Renewable Energy Agency), Geopolitics of The Energy Transition Critical Materials [2](#) s.113.

⁶⁸ Global Trade Alert, The Scramble for Critical Raw Materials: Time to Take Stock? [2](#) s.1

Endonezya'nın nikel ve tarım dışı ürünler ihracatı (milyar ABD Doları)

Kaynak: Simon J. Evenett ve Johannes Fritz (2023); UN Comtrade

Kritik hammaddelere yönelik ihracat kısıtlamaları Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) de taşınmıştır. AB Endonezya'nın nikel cevheri ihracat yasağına karşı DTÖ'de yasal süreci başlatmıştır. IRENA'nın derlediği aşağıdaki tabloda, DTÖ'ye taşınan kritik hammaddelerin ihracat kısıtlamasına yönelik anlaşmazlıkların listesi verilmiştir. Maden ticareti anlaşmazlıkları 2010-2011 nadir toprak elementleri krizinde dikkatleri üzerine çekmiştir. DTÖ Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'nın (GATT) 11. maddesi uyarınca niceliksel ihracat ve ithalat kısıtlamaları büyük ölçüde yasaklanmıştır. Ancak çevrenin korunması, milli güvenlik ve hammadde tedarikini güvence altına almak gibi istisnaları bulunmaktadır.⁶⁹

Kritik hammaddelerin ihracat kısıtlamasına dair DTÖ'deki ticari anlaşmazlıklar

Dava (kısaca adı ve dava numarası)	DTÖ dâ-nışma istemi	Davacı	Dava konusu önlem(ler)
Çin Hammadde (DS 394, 395, 398)	2009	AB, Meksika, ABD	Boksit, kok kömürü, flüorit, magnezyum, manganez, silisyum karbür, silikon metali, sarı fosfor ve çinko ihracat kısıtlamaları
Çin Nadir Toprak (DS 431, 432, 433)	2012	AB, Japonya, ABD	Kimi nadir toprak elementleri, tungsten, molibden ihracat kısıtlamaları. İhracat kısıtlamaları ihracat vergileri, ihracat kotaları, ürün ihracatına izin verilen işletmelere yönelik belli kısıtlamaları kapsamaktadır.
Çin Hammadde II (DS 508, 509)	2016	ABD, AB	Antimuan, bakır, grafit, indiyum, kalay, kobalt, krom, kurşun, magnezya, talk, ve tantalın muhtelif formlarının ihracatındaki vergiler ve diğer iddia edilen kısıtlamalar.
Endonezya Hammadde (DS 592)	2019	AB	Dava iddia edilen şu önlemleri kapsamaktadır: (a) ihracatın yasaklanması dahil olmak üzere nikel ihracatı kısıtlamaları; (b) nikel, demir cevheri, krom ve kömürün yerel işleme koşulları; (c) nikel ve kömür ürünleri için yerel pazarlama koşulları; (d) nikel için ihracat lisans koşulları; (e) yasaklanan destek planı.

Kaynak: Dünya Ticaret Örgütü verilerine dayanarak Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı (International Renewable Energy Agency) tarafından hazırlanmıştır.

⁶⁹ IRENA (International Renewable Energy Agency), Geopolitics of The Energy Transition Critical Materials [2](#) s.58

Türkiye Çevre Etiketi

Çevre Etiketi Nedir?

İşletmelerin belirli kriterlere uygunluk sonucu hak kazanabileceği, hammadde temin sürecinden bertaraf sürecine kadar geçen süreçte, çevresel etkileri azaltılmış ürünleri/hizmetleri teşvik etmek ve tüketicilere doğru, yanıltıcı olmayan bilgi sağlamak için oluşturulmuş gönüllü bir ödüllendirme sistemini temsil eden işarettir. 66/2010 sayılı AB Eko-Etiket Direktifine uyumlu olarak düzenlenen ve ISO tarafından tanımlanmış Tip 1 grubu olan Çevre Etiketi, ilgili yönetmeliğin 19 Ekim 2018 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanması ile başlatılmıştır.

Türkiye Çevre Etiketi Logosu

Çevre Etiketinin Amacı

Çevre etiketi uygulamaları ile ürünlerinde/hizmetlerinde düşük karbon emisyonu, atık önleme, enerji verimliliği, su tasarrufu, zararlı kimyasalların kullanılmaması gibi alanları dikkate alarak çevreye duyarlı bir süreç takip eden işletmelerin teşvik edilerek sürdürülebilir tüketim ve üretim uygulamalarının desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Karar Mercii

Ülkemizde Çevre Etiketi konusunda yetkili kurum Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığıdır. Talep edilmesi durumunda Bakanlık tarafından, çevre etiketi kullanıcısı olmak için başvuru yapmak isteyen kuruluşlara çevre etiketi kriterlerinin ayrıntıları ve başvuru dosyasının nasıl oluşturulacağı konusunda ön bilgilendirme yapılmaktadır.

Uluslararası Tanınırlık

Türkiye Çevre Etiket Sistemi, Küresel Eko-Etiket Ağı'na (Global Eco-Labeling Network-GEN) 2022 yılında gerçekleştirilen denetimlerin ardından tam üye olarak kabul edilmiştir. Bu sayede Türkiye Çevre Etiketi Sisteminin uluslararası geçerliliği ve tanınırlığı tescillenmiştir. Küresel Eko Etiket Ağı, eko-etiketli ürün-

leri/hizmetleri destekleme, geliştirme ve teşvik etme amacıyla 1994 yılında kurulmuş kar amacı gütmeyen uluslararası bir platformdur. Ağın 60 ülkeyi kapsayacak şekilde 37 üyesi bulunmaktadır. Küresel Eko-Etiket Ağına üyeliğin sağladığı başlıca avantajlar:

- Türkiye Çevre Etiket Sistemi'nin, Küresel Eko-Etiket Ağı'nın yayınlarında ve internet sitesinde yer alması ile sistemin daha tanınır/güvenilir olmasının sağlanması,
- Eko-etiketleme alanında küresel ölçekteki verilere/bilgilere ulaşımının kolaylaşması,
- Küresel Eko-Etiket Ağı'nın yıllık toplantılarına Bakanlık düzeyinde katılım sağlanarak eko-etiketleme alanında küresel ölçekte söz sahibi olma hakkının elde edilmesi

olarak sıralanmaktadır.

Çevre Etiket Kapsamındaki Ürün Grupları

Çevre etiketi başvurusu yapılabilecek ürün grupları aşağıdaki listede sunulmaktadır.

- Doğaltaş Ürün Grubu: Doğal Taş Ürün Grubu doğal taş ocağında üretilen ara mamullerden (ham blok, plaka veya kayrak taşı) ve işleme tesisinde üretilen ürünlerden (plaka, modüler kareler, mozaikler vb.) oluşur.
- Seramik Kaplama Ürünleri: Seramik kaplamalar ürün grubu, iç/dış kullanım için, herhangi bir ilgili yapısal fonksiyon olmaksızın seramik karolardan oluşur.
- Tekstil Ürünleri: Tekstil Ürünleri; konfeksiyon ürünleri ve aksesuarlarını, iç mekân tekstil ürünlerini, elyaf, iplik, kumaş ve örgü panelleri, lif dışı öğeleri ve temizlik ürünlerini kapsar.
- Temizlik Kağıdı Ürünleri: "Temizlik Kağıdı" ürün grubu kişisel hijyene uygun sıvaları emme ya da kirli yüzeyleri temizleme amacıyla kullanılan tabaka ya da rulo şeklindeki temizlik kağıtlarını kapsar.
- Elde Yıkama Bulaşık Deterjanı: Cam eşyalar, tabaklar ve mutfak eşyaları gibi eşyaların el ile yıkanması için üretilmiş ve pazarlanmış deterjan ürünlerinden oluşur.
- Turistik Konaklama Hizmet Grubu: En az 10 odalı tesislerde sunulan turistik konaklama hizmetlerini ve yardımcı hizmetleri kapsar.
- Kişisel Bakım ve Kozmetik Ürünleri: Katı sabun, sıvı sabun, şampuan, duş jeli, el ve vücut kremi, saç kremi, tıraş sabunu ve tıraş köpüğü ürünlerini kapsar.
- Cam Ürünleri: "Cam" ürün grubu düz cam, cam ambalaj ve cam ev eşyası ürünlerini kapsar.
- Bulaşık Makinesi Deterjanı Ürünleri: Bulaşık makinesi deterjanı ürün grubu jel, toz ve çok bileşenli bulaşık makinesi deterjanı ile bulaşık makinesi parlaticısı ürünlerini kapsar.
- Çamaşır Deterjanı Ürünleri: Çamaşır deterjanı ürün grubu; toz, sıvı ve kapsül çamaşır makinesi deterjanı, ön işlem leke çıkarıcı ve elde yıkama çamaşır deterjanı ürünlerinden oluşur.
- Sert Yüzey Temizleyiciler Ürün Grubu: Sert yüzey temizleyiciler ürün grubu, aşağıda belirtilen amaçlar çerçevesinde kullanılmak üzere tasarlanan ve pazarlanan hem evsel hem de endüstriyel kullanıma yönelik her türlü çok amaçlı sert yüzey temizleyici, mutfak yüzey temizleyici, cam yüzey temizleyici ve sıhhi yüzey temizleyiciyi içerir.

Kimler Başvurabilir?

Kriterleri yayımlanan sektörlerde;

- Üreticiler,
- İmalatçılar,
- İhracatçılar,
- İthalatçılar,
- Hizmet sağlayıcılar,
- Toptancı ve perakende satıcılar,

çevre etiketine başvuru yapabilir.

Çevre Etiketinin Kullanım Süresi

Çevre etiketi kullanımı 4 yıl süre için verilir. Süre bitiminden 180 gün önce talep edilmesi halinde Bakanlık tarafından teknik inceleme komisyonuna yaptırılan değerlendirme sonucunda süre uzatılabilir. Çevre etiketi kullanıcısı, Bakanlığa 3 ay öncesinden göndereceği yazılı bildirim ile her zaman sözleşmeyi feshedebilir ve çevre etiketi kullanımından vazgeçebilir.

Sektöre Olası Etkileri

Türkiye çevre etiketi sahibi olmanın doğal taş sektöründe faaliyet gösteren firmalar için başlıca etkileri aşağı sunulmaktadır.

Rekabet Avantajı

Çevre Etiketinin sayesinde üretici ve tüketiciler arasında güven artmakta, tüketiciler satın aldıkları ürünlerin kendi sağlıklarına ve çevreye zararsız olduğu bilincine sahip olmaktadır. Bu sayede üretici firmalar sektörde ve rakipleri arasından pozitif ayrışabilmektedir. Satın alma süreçlerinde eko-etiket taşıyan ürünlere olan ilgi giderek artmaktadır. Pek çok açıdan, doğa dostu çözümler sunan firma ve kuruluşlar tüketiciler açısından tercih sebebi olabilmektedir. Küresel çapta tanınırlık ve satış amaçlayan işletmeler için Çevre Etiketinin sahibi olmak, rakiplerin önüne geçme şansı sunmaktadır. Kurumsallaşma ve markalaşma yolunda atılmış önemli adımlardan bir olan Çevre Etiketinin, uluslararası platformlarda da prestij sağlamaktadır. Bu kapsamda çevre dostu unsurlara duyarlı hareket eden firmalar bu alanda bir adım öne geçmektedirler. Çevre Etiketinin, sosyal algının sektörel yönde olumlu etkilere dönüşmesini sağlamaktadır.

Çevre Etiketinin sahip firma sayısında yaşanacak artışın uluslararası pazarlarda Türkiye'nin rekabet gücünü artırarak ekonomiye önemli bir katkı sağlama potansiyeli bulunmaktadır. Dünyanın üretim üssü konumunda bulunan Çin çok fazla yeşil ürün üretme kapasitesi olan bir ekonomi değildir. Avrupa'da ise işletmeler ve tüketiciler giderek artan oranda çevre dostu ürünleri tercih etme eğilimindedirler. Bazı durumlarda yeşil olmayan ürünlerin ithalatının sınırlandırılması gündeme gelmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde Çevre Etiketinin sahip olan firmaların hem yurt içinde hem de Avrupa ülkeleri başta olmak üzere yurt dışında birçok pazarda önemli bir rekabet gücü kazanabileceği öngörülmektedir. Çevre Etiketinin ayrıca firmalara yeni pazarlara açılma imkanı da sunabilecektir.

Maliyet Avantajı

Üretim, dağıtım ve satış süreçlerinin çevreye en az zarar verecek biçimde yapılandırılması sonucu enerjinin verimli kullanımı ve geri dönüşüm sayesinde Çevre Etiketinin sahip firmalar önemli maliyet avantajları elde edebilmektedirler. Birçok açıdan tasarruf sağlayan çevre dostu işlemler ile firmalar da maliyetlerini düşürme şansı yakalamaktadırlar. Teknolojideki gelişmeler sayesinde, daha az atık ile daha

çevreci üretimler yapmak mümkün hale gelmiştir. Firmalar, yatırım yaparken çevresel faktörlere uygun hareket ederek, pek çok yönden kazançlı çıkmaktadırlar.

Kamu İhalelerinde Avantaj

Çevre Etiketleri Yönetmeliği'nin 21. maddesinin 4. fıkrasında "Bakanlık ayrıca; kamu alımı yapan kurum ve kuruluşların çevre etiketi taşıyan ürünleri tercih etmelerine ve teknik şartnamelerde ürün veya hizmet kriterlerinin kullanılmasına yönelik olarak bilgilendirme ve tanıtım çalışmaları yapar." hükmü yer almaktadır. Bu kapsamda Çevre Etiketleri'ne sahip ürünlerin önümüzdeki dönemde gerçekleştirilecek kamu ihalelerinde öncelikli olarak tercih edilebileceği görülmektedir. Ayrıca aynı maddenin 5. fıkrasında "Bakanlık, tüketicilerin çevre etiketi taşıyan ürün veya hizmetleri talep etmelerini sağlayıcı tedbirleri alır, tanıtım, bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapar." ifadesi yer almaktadır. Bu kapsamda Bakanlık tarafından Çevre Etiketleri'ne sahip ürünlerin tüketiciler tarafından talebinin artırılmasına ilişkin tanıtım çalışmalarının yapılması beklenmektedir.

Yeşil Finansmana Erişim

Yeşil finansman terimi, doğa dostu, çevreye zararı az olan ürünlerin kullanılması ve projelerin uygulanması için finans kuruluşları tarafından uygun fırsatlar sunularak bu ürün ve projelerin finanse edilmesini ifade etmektedir. Son yıllarda yeşil finansmanın dünyadaki toplam yatırımlar içindeki ağırlığı giderek artmaktadır. Hükümetler ve finans kuruluşlar yatırımlarını çevreye en az zararı verecek teknolojilere yönlendirmeye başlamışlardır. Bu kapsamda Çevre Etiketleri kullanıcıları olan firmaların daha fazla ve/veya daha uygun maliyetli yeşil finansman olanaklarına erişmesi söz konusu olabilecektir.

Ücretler

Başvuru Ücretleri:

- Çevre Etiketleri Başvuru Ücreti : 6.000,00 TL (K.D.V. Dahil)
- Çevre Etiketleri Kullanım Bedeli (Yıllık) : 3.000,00 TL (K.D.V. Dahil)

Doğrulama Ücretleri:

Doğrulama sürecine yönelik teknik inceleme komisyonu oluşturma yetkisi, Türk Standardları Enstitüsü (TSE)'ne devredilmiştir. Protokol kapsamında <https://www.tse.org.tr/IcerikDetay?ID=20&ParentID=7519> linkinde yer alan tarifeler dikkate alınarak belirlenen tavan ücretler şu şekildedir:

- Doğrulama Bedeli: 49.693,71 TL + KDV
- Uygunluk Kontrolü Bedeli: 16.564,57 TL + KDV
- Süre Uzatımı Kontrol Bedeli: 16.564,57 TL + KDV

Yönetmelik kapsamında alınacak ücretler her yıl Bakanlık döner sermaye işletmesi tarafından belirlenir ve Bakanlığın internet sayfasında yayımlanan birim fiyat listesi uygulanır.

Başvuru Süreci

Bakanlık ile İletişim

Ülkemizde Çevre Etiketleri konusunda yetkili Kurum, Çevre Etiketleri Yönetmeliği gereği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığıdır. Talep edilmesi durumunda, Bakanlık, çevre etiketi kullanıcıları olmak için başvuru yapmak isteyen kuruluşlara çevre etiketi kriterlerinin ayrıntıları ve başvuru dosyasının nasıl oluşturulacağı konusunda ön bilgilendirme yapılmaktadır.

Beyan, test ve doğrulama gereklilikleri

Çevre etiketi alınması talep edilen ürün veya ürünlerin her bir kriteri nasıl sağladığını belgelemek ve gereken tüm bilgi ve test/analiz sonuçlarının bulunduğu bir başvuru dosyası hazırlamak başvuru sahibinin sorumluluğundadır. Her bir kriter maddesinde ürünle/hizmetle ilgili limitler, bu limitlerin gerektirdiği testler ve metodlar, uyum beyanları veya bağımsız doğrulama gibi *değerlendirme ve doğrulama* gerekliliklerini belirten bir bölüm bulunmaktadır. Başvuru dosyasında sunulan kriterlere ait verinin doğru ve gerekçeli olması esastır; gerek görüldüğü takdirde teknik inceleme komisyonu tarafından sahada kontroller yapılabilmektedir.

Çevre Etiketleri kriterlerinin değerlendirilmesi ve doğrulanması aşamasında, ürün testlerinin yapılması gerektiğinde, bu testler tercihen EN ISO 17025 veya eşdeğerine ilişkin genel gereklilikleri karşılayan laboratuvarlar tarafından yapılmalıdır.

Hesaplamaların, çevre etiketi talep edilen ürün/hizmet baz alınarak yapılmasına dikkat edilmelidir. Tüm test masrafları ve teknik inceleme komisyonu tarafından yaptırılması istenen doğrulamalardan kaynaklanan masraflar başvuru sahibi tarafından karşılanmalıdır. Başvurmaya karar vermeden önce bu masraflar dikkate alınmalıdır.

Başvuru Dosyasının Hazırlanması

Ürün/hizmet kriterlerinde belirtilen tüm destekleyici belgeler ve başvuru formundan oluşan bir dosyanın Bakanlığa sunulması gerekmektedir. Başvuru kabul edilirse, başvuru dosyasının bir kopyasının başvuru sahibi tarafından saklanması ve çevre etiketi kullanım süresi boyunca güncel tutulması gerekmektedir. Başvuru dosyası, başvuru formu ile birlikte aşağıdaki bilgi ve belgeleri içerecek şekilde sunulmalıdır:

- a) Başvuran özel ya da tüzel kişinin tanıtımı, adresi, iletişim bilgileri ve başvuru yapacağı ürüne ait başvuru dilekçesi,
- b) Ticaret Sicil Gazetesinde yayımlanan şirket kuruluş senedi, ana sözleşmesi veya tüzüğü,
- c) Kurum/kuruluşları temsile yetkili kişi veya kişilerin noter onaylı imza sirküleri,
- ç) Başvuru sahibinin ürün ile ilişkisi,
- d) Ürünün ticari açıdan tanıtılması,
- e) Başvuru ücretinin Bakanlık döner sermaye işletmesi müdürlüğü hesabına yatırıldığına dair dekont,
- f) Başvuru yapılacak ürün kriterleri ile ilgili bilgi ve belgeler, (hesaplama, test, analiz, ölçüm, sertifika vs.)
- g) Bakanlığın talep ettiği diğer bilgi ve belgeler.

Başvuru dosyası hem fiziksel hem de elektronik olarak ayrı ayrı sunulmalıdır. Her bir kriterle ilgili bilgi ve belgeler kriter sırasına göre sıralanarak ve araç eklenerek sunulması gerekmektedir. Elektronik dosyada ise her bir kriter için ayrı bir alt dosya hazırlanmalıdır.

Başvuru sahibinin ürün ile ilişkisi: Ürünün piyasaya sunulmasında başvuru sahibinin rolü bu bölümde özetlenecektir. (Üreticiler, imalatçılar, ihracatçılar, ithalatçılar, hizmet sağlayıcılar, toptancı ve perakende satıcılar)

Ürünün ticari açıdan tanıtılması: Ürünün üretim, ithalat, ihracat açısından yerine ilişkin bilgiler, NACE kodu, ürün ticaret kodu vb. bilgilerin sunulması

Başvuru sürecine ilişkin daha detaylı bilgi için cevreetiketi@csb.gov.tr e-posta adresi üzerinden Bakanlık ile veya TSE ile iletişime geçilebilir.

Doğrulama Süreci

Bakanlık, başvuru dosyasındaki bilgi ve belgeleri uygunluk bakımından 30 takvim günü içerisinde inceleyer. Eksiklik tespit edilmesi durumunda eksiklikler başvuru sahibine bildirilir. Eksikliklerin tebliğ tarihinden itibaren en geç 60 takvim günü içerisinde tamamlanmaması durumunda başvuru kabul edilmez. Başvurunun kabul edilmemesi durumunda yatırılan başvuru bedeli geri ödenmez. Bu yüzden başvurunun eksiksiz yapılmasına özen gösterilmelidir.

Bakanlık tarafından uygun görülen başvurular için teknik inceleme komisyonu oluşturulur. Doğrulama sürecine yönelik teknik inceleme komisyonu oluşturma yetkisi, Çevre Etiketleri Yönetmeliği'nin 15'nci maddesinin (ğ) bendi kapsamında Türk Standardları Enstitüsü(TSE)'ne devredilmiştir. (Detaylı bilgi : <https://cevreetiketi.csb.gov.tr/onemli-dogrulama-surecine-yonelik-yetki-devri-duyuru-410960>)

Teknik İnceleme Komisyonu, doğrulama ziyaretinden önce ve teknik rapora nihai halini vermeden önce toplanabilir. Başvuru sahibi, talep edildiği durumlarda, bu toplantılara katılım sağlar. Teknik inceleme komisyonu tarafından ilave doğrulama istenirse, masraflar başvuru sahibi tarafından karşılanır. Ürün veya hizmet kriterlerine uyum ve diğer teknik hususlar başvuru tarihinden itibaren 90 takvim günü içerisinde değerlendirilir ve çevre etiketi teknik raporu hazırlanır.

Teknik rapor; Çevre etiketi verilmesi için herhangi bir koşul içermiyorsa başvuru sahibi ile çevre etiketi kullanım sözleşmesi imzalanır. Çevre etiketi verilmesi için ilave doğrulama yöntemlerinin yerine getirilmesi koşulu içeriyorsa, koşullar yerine getirildikten sonra başvuru sahibi ile çevre etiketi kullanım sözleşmesi imzalanır. Çevre etiketinin verilmesini uygun görmeyen hususlar içeriyorsa, başvuru olumsuz olarak sonuçlandırılır.

Çevre Etiketinin Kullanım Süreci

Başvurunun kriterlere uygun olması durumunda, ilk yıllık kullanım ücretinin yatırılmasından sonra Bakanlık tarafından çevre etiketi verilir. Çevre etiketinin şekli Bakanlık tarafından yayımlanan çevre etiketi şekline uygun olmak zorundadır. Bakanlık ile çevre etiketi almaya hak kazanan başvuru sahibi arasında sözleşmenin imzalanması ile başvuru sahibi çevre etiketi kullanıcısı sıfatını alır. Bakanlık sözleşmeye ürün veya hizmet grubu kriteri, çeşidi ve özelliklerine bağlı olarak ek hükümler koyabilir.

Sözleşme kapsamında çevre etiketi kullanıcısı tarafından her yıl Uygunluk Raporu hazırlaması beklenmektedir. Çevre etiketi kriterlerine uygunluğu sağlayamayan kullanıcıların çevre etiketi kullanım hakkı iptal edilir. Çevre etiketi kullanımı 4 yıl süre için verilir. Süre bitiminden 180 gün önce talep edilmesi halinde Bakanlık tarafından teknik inceleme komisyonuna yaptırılan değerlendirme sonucunda süre uzatılabilir.

Yıllık uygunluk kontrolüne ve süre uzatımına yönelik işlemler TSE tarafından yerine getirilmektedir. Bakanlık, Çevre etiketi taşıyan ürün veya hizmet ile ilgili şikâyetten çevre etiketi kullanıcısını haberdar eder ve şikâyete tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde cevap verilmesini ister.

Kaynaklar

- Anadolu Ajansı, Türkiye Çevre Etiket Sistemi, Küresel Eko-Etiket Ağı'na tam üye oldu [2](#)
- Birpınar, M. E., Serkan, A. T. A. Y., & Yetiş, Ü. (2023). Sürdürülebilir Üretim Ve Tüketimde Eko-Etiketlerin Önemi: Türkiye Çevre Etiket Sistemi. *Çevre Şehir Ve İklim Dergisi*, 2(3), 60-81.
- DHA, "Türk 'Çevre Etiket'i dünyada tanınacak [2](#)
- İHKİB, ECO Label Nedir? [2](#)
- Küresel Eko-Etiket Ağına (Global Eco-Labeling Network-GEN) [2](#)
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Çevre Etiket [2](#)
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, Çevre Etiket Yönetmeliği [2](#)
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Türkiye Çevre Etiket Sistemi" Küresel Eko-Etiket Ağı'ndan Tam Üyelik Aldı [2](#)